

Memòria excavació d'urgència Masia Torre Mossèn Homs (Terrassa, Vallès Occidental)

Antonio Moro García

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

INDEX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. SITUACIÓ DEL JACIMENT	3
3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES	6
4. MOTIUS I OBJECTIUS	9
5. LA TASCA D'EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA	12
5.1. L'excavació arqueològica	12
5.2. Les Unitats Estratigràfiques	18
6. EL DESENVOLUPAMENT CONSTRUCTIU I D'HÀBITAT.	
TROBALLES I RESULTATS	32
6.1. Torre de Banyeres (anterior segle XIII)	32
6.2. Torre Cordelles (segle XIII-XV)	38
6.3. Torre de la Botina (segle XV)	42
6.4. Torre Mossèn Doms (1553-1645)	46
6.5. Família Escorsell (1668-1744)	54
6.6. Família Tobella (1871-1941)	66
6.7. Les últimes reformes (1941-1971)	68
7. CONSIDERACIONS FINALS	70
NOTES	72

1.- INTRODUCCIO

El projecte elaborat per l'Ajuntament de Terrassa en col.laboració amb l'Institut Nacional d'Occupació (INEM) i el Fons Social Europeu, ha permés la creació d'una Escola Taller amb una doble finalitat com és la formació professional de joves terrassencs en diferents oficis i la seva relació amb la restauració, recuperació i rehabilitació dels edificis que formen part del catàleg històric-artístic de Terrassa. En aquests cas la masia de Torre Mossèn Homs.

Aquesta tasca, però, no tindria cap sentit sinó anava acompanyada alhora de l'estudi històric, arquitectònic i arqueològic que permetés comprendre i distingir les possibles fases de transformació de la masia i el coneixement dels seus habitants, tant propietaris com masovers. És per això, que la recuperació i rehabilitació iniciada el dia disset de desembre de 1986, va comportar, d'una banda, la investigació arqueològica portada a terme pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, sota la direcció d'A. Moro, i costejada econòmicament per l'Escola-Taller; i, d'altra banda, una investigació històrica, realitzada per A. Castellano, A. Graell, Maria Neus i Montserrat Peregrina, també financiada per la mateixa escola.

La present memòria és el resultat de la tasca arqueològica i l'aportació històrica i una sèrie de treballs producte de la col.laboració desinteressada d'unes persones que han realitzat sengles estudis concrets de les diferents troballes de l'excavació i fase de rehabilitació de l'edifici: l'estudi de la ceràmica, destacant la qualitat dels dibuixos de la ceràmica decorada; l'estudi de la fauna (excel.lent treball d'investigació); la numismàtica, estudi d'un conjunt de 27 monedes de plata localitzades durant els treballs de rehabilitació de la masia i que es trobaven dins un embolcall

de roba; l'estudi paleogràfic i. l'estudi del joc de cartes de tarot, datables del segle XVI i que corresponen al tipus més antic trobat a Catalunya.

Volem agrair aquesta aportació de treballs que ens ajuden a comprendre la idiosincràcia de la pròpia masia.

Un agraïment especial mereix el director de l'Escola-Taller, Felip Alegria, que va fer possible la realització de totes aquestes tasques d'investigació, i del qual vam rebre totes les facilitats. Així mateix, no volem oblidar a tot l'equip de joves i coordinadors que composaven l'Escola-Taller. A tots ells, gràcies.

Antonio Moro i García
Terrassa, 1990

2.- SITUACIÓ DEL JACIMENT.

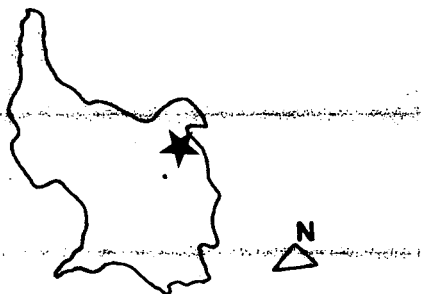
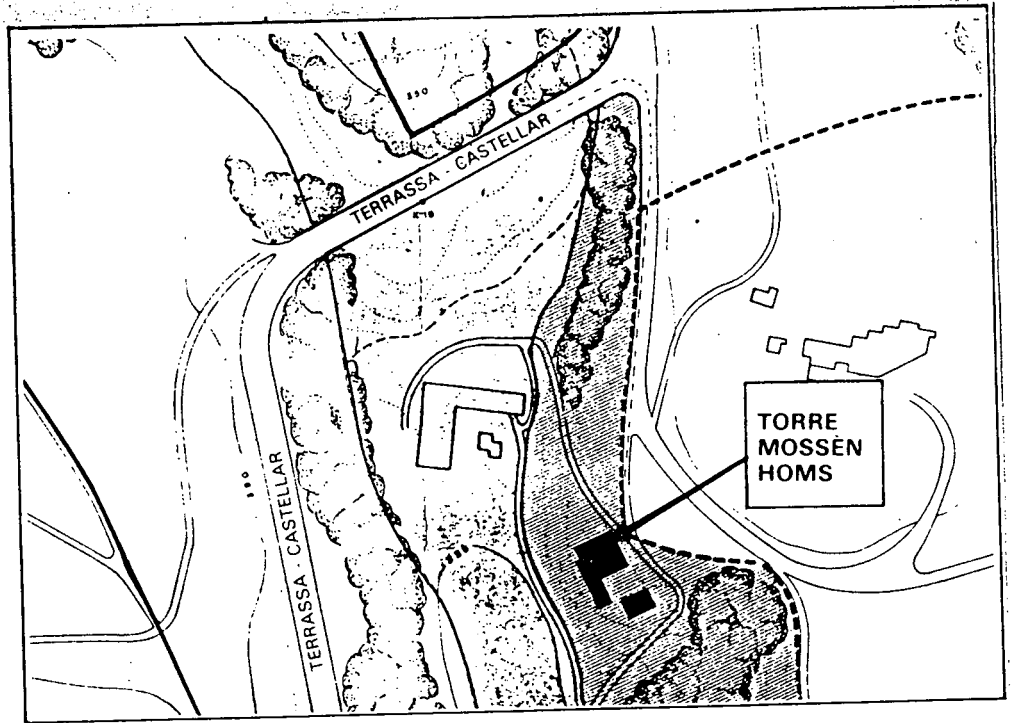
La masia Torre Mossèn Homs està ubicada a 150 metres del Km. 19 de la carretera C-1.415, de Terrassa a Castellar, sobre el marge est del torrent de la Grípia, dins del terme de Terrassa.

Forma part de l'antic terme i parròquia de Sant Julià d'Altu-
ra (Sabadell), que abastava tot l'espai comprés entre Sabadell i
Matadepera. L'any 1904 una gran part del territori va ésser agregat
a Sabadell i una petita part a Terrassa, concretament la zona on
localitzem la masia.

Aquesta zona es troba a la vall que forma la riera de les Ar-
nes, que separa Sant Llorenç del Munt i la Serra de l'Obac. Aques-
ta riera, que poques vegades porta aigua, penetra cap a la depressió
del Vallés en direcció al Llobregat. Una sèrie de petits torrents
que s'originen a la mateixa muntanya, componen una extensa xarxa
fluvial (1), alguns d'aquests han donat nom a les masies a través
de les quals discorren, tal és el cas del torrent de Banyeres, ac-
tualment de la Grípia, que passa al costat de la Torre Mossèn Homs,
antigament coneguda Torre de Banyeres.

Les possibilitats de conreu que ofereix una font de arrelament
tradicional i popular, la Font de les Canyes, i la situació d'enclau-
de comunicació: Terrassa, Sabadell i Castellar; han fet que des d'an-
tic el lloc estigués ocupat.

Plànol de situació
de la masia Torre de
Mossèn Homs.

3.- NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Hem de fer constar que aquest capítol que presentem és el resultat d'una petita recensió, per part nostra, de l'estudi de la investigació històrica realitzada per l'equip d'historiadors dirigides per Anna Castellano, i les estudiants Anna Mª Graells, Mª Neus i Montserrat Peregrina, a les quals donem el nostre agraiement per deixa-nos consultar els resultats del seu treball (2).

En Salvador Cardús fa la primera referència a un document de l'any 1373 del fons de Ca N'Arnella, on s'identificava la Torre Mossén Homs com la casa de Banyeres i amb la de la Botina; posteriorment, d'altres documents extrets del fons notarial de Terrassa reafirmaven aquesta possibilitat (3).

L'any 933 trobem esmentat per primera vegada el lloc de Banyeres, actualment torrent de la Grípia: "in illo loco que vocant banyeres". Els documents posteriors posen de manifest la riquesa de la zona per a l'explotació agrícola, repartida en parcel·les que pertanyien a diferents propietaris, que les posseïen en franc alou; potser estem davant dels primers repobladors del lloc. Respecte al conreu, el més practicat fou el de la vinya.

L'any 1238 el mot "Banyeres", que fins aleshores només havia aparegut com a topònim, passa a ser, també, nom de persona: Pere de Banyeres. Això, tal vegada, ens indica clarament l'existència d'una estructura habitable en el lloc. Malgrat aquesta incertesa, Bartomeu Cordelles, que apareix com a beneficiari al testament del rector de Sant Julià, és anomenat "domus" de la seva casa de Banyeres. Així doncs, tenim la certesa total que a la fi del segle XIII dins de l'antic lloc de Banyeres, ja s'hi havia edificat un mas.

Existeix un document de l'any 1121, on es fa referència a una torre, a la qual s'anomena "turra de Gotaleva". Aquesta devia trobar-se a Banyeres o pròxima al lloc, ja que és utilitzada com a afrontació sud d'un alou situat al "lloc que vocant banieres" (4); si això fos possible, aleshores podríem pensar que, en un primer moment, hauria existit una torre de forma allada a la qual, tot seguit o anys més tard, s'hi adossarien d'altres construccions per servir de mas.

El seguiment dels diferents propietaris i masover de la Torre Mossén Homs, queda, doncs, de la següent manera:

- Bartomeu Cordelles, segle XIII.
- Família Botí, mencionada per primer cop l'any 1449 fins l'any 1501. Cal destacar un document on s'esmenta per primera vegada "la casa o torra anomenada antigament de Banyeres o de la Botina".
- Pau Miquel Vendrell, 1508 fins l'any 1542, com última notícia.
- Jaume Doms, del qual pendria el nom de persona vinculat a la casa o torre, cap a l'any 1554.
- Joan Olzinelles, única referència l'any 1645.
- Família Escorsell, des de l'any 1668, fins a la venda de l'heretat l'any 1744.
- Compra de la masia-torre pel Capítol de preveres i canonges de la Seu de Manresa, des de l'any 1744 fins l'any 1871.
- Compra de la finca de Mossén Homs, el 14 d'agost de 1871, per part de Magí Tobella i Isabel Garí i de Montllor, per la quantitat de trenta-dues mil pessetes.
- Maria del Corral compra la finca l'any 1941 pel preu de dues-centes deu mil pessetes.

- Donació del mas per part de Maria del Corral a la fundació "Ordre de la Visitación de Nuestra Señora", que va constituir una entitat de beneficència.
- Entrega en comodat a l'Ajuntament de Terrassa, l'any 1971.

Masia de Torre Mossèn Homs, segons dibuix de Giany Raimondi (Arxiu Tobella).

4.- MOTIUS I OBJECTIUS

El descobriment d'una torre de planta quadrada a l'interior de la masia durant els treballs de planimetria, per part de l'arquitecte Francesc Sumsi, concretament durant el mes de gener de 1986, va posar en evidència una motivació i objectius clars d'investigació.

El desconeixement arquitectònic i històric de l'edifici, així com l'oportunitat de realitzar una campanya arqueològica per primera vegada en una estructura rural típicament catalana, ens oferiria grans possibilitats. A l'inici dels treballs d'investigació els objectius eren: seguiment històric de la masia i llurs habitants; i, a nivell d'investigació arqueològica: distinció de les diferents transformacions arquitectòniques de l'edifici.

Els treballs arqueològics realitzats a la masia ens han permès distingir l'evolució cronològica i constructiva que ha configurat l'estat actual en el que es troba. L'anàlisi d'aquests treballs i la seva interrelació permeten el plantejament de la següent hipòtesi que entreveu bàsicament l'aprofitament del medi per part de l'home. És a dir, podem apreciar com un espai, que originàriament complia una determinada funció de defensa estratègica, es transforma i esdevé quelcom totalment diferent al seu origen, i s'adequa, així, a les necessitats pròpies de l'espai i a la funcionalitat econòmica d'una masia catalana.

Fins ara no s'havia realitzat cap investigació arqueològica en un edifici rural. L'arqueologia ens apropa a un món que hom pensava prou conegut, però que amb la desaparició de les estructures originals es desdibuixa: tal pot ser la distribució espacial de l'edifici, la instal·lació industrial, l'arquitectura, l'art,

els costums culinaris i un llarg etcètera.

Molt poques vegades l'arqueologia ens ha resultat tan apassionant com en els treballs realitzats a la masia Torre Mossén Homs, on dia a dia les diferents troballes han anat conformant uns resultats complexos que han permès valorar i recuperar un edifici que, inicialment, semblava poc singular.

L'any 1981 la masia Torre Mossén Homs és catalogada (5) com una simple construcció rural, un mas atípic, aïllat i abandonat, de planta rectangular, amb dos pisos, coberta a dos vessants i de composició molt regular a les façanes. La porta principal d'accés es troba a llevant, desplaçada a l'oest, construïda amb arc de mig punt amb dovella. Les finestres estan en disposició simètrica amb brancals i llindres de pedra. Presenta a la façana principal dos rellotges de sol, un a la dreta-inutilitzat-, i un altre a l'esquerra, que conserva l'agulla i vestigis de la seva composició horària i pictòrica. A l'est, afectades per l'ampliació del camí que baixa al torrent de la Grípia es troben l'era i una capella d'acabament similar a les finestres i que es situen, cronològicament, en torn al segle XVIII (6).

L'interior de la masia no va ésser examinat en el moment de la redacció del catàleg.

L'aixecament planimètric de la masia fet per l'arquitecte Francesc Sumsi i Pascal, el gener de l'any 1986, va permetre observar una construcció interior significativa amb arcs de mig punt a la planta baixa, amb la presència d'espitlleres i, sobretot, va descobrir una estructura de planta quadrada que composava l'eix central de l'edifici, construïda amb pedres. F. Sumsi va identificar aquesta estructura com una torre.

Així mateix, l'observació detinguda dels diferents murs de la masia va permetre distingir que l'estructura que presentava no era

res més que el resultat d'una sèrie de transformacions i ampliacions realitzades al llarg del temps.

La localització de la torre suggeria ja unes possibilitats d'investigació que en cap moment van superar els resultats aconseguits. Tot i que les limitacions de temps i d'espai per portar a terme la tasca arqueològica s'han de tenir en compte, els resultats van ésser molt satisfactoris ja que vàrem aconseguir conèixer l'evolució arquitectònica de les estructures localitzades (7).

5.- LA TASCA D'EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA

5.1. L'excavació arqueològica.

La campanya arqueològica a la masia ens va permetre portar a terme una doble comesa investigadora. Per una banda, els treballs es van dirigir cap a l'aixecament del subsòl interior de la masia i cap a la realització de diverses cales a l'exterior de l'edifici. Per altra banda, es va procedir al repicat de la façana principal exterior i dels diferents arrebossats que cobrien les parets interiors. També es va posar al descobert la torre interior que es trobava coberta pels diferents arrebossats.

L'excavació al subsòl interior de la masia va descobrir una sèrie d'estructures excavades a terra, distribuïdes per les estances de la planta baixa, que semblaven estar relacionades amb les activitats econòmiques de la masia. Cal destacar la localització d'un gran dipòsit, soterrat, per contenir vi. També es van descobrir les trinxeres de fonamentació dels murs corresponents a les ampliacions de la masia. El seu farciment ens va aportar la relació cronològica. És en aquesta faceta d'excavació del subsòl, on es va fer la troballa més significativa i que va permetre comprendre la ubicació de la torre i el procés d'evolució constructiva sofert per la masia: la localització de la corba de nivell topogràfica originària, i d'una segona terrassa a tres metres per sota del nivell d'ubicació de la torre.

El repicat de la façana principal de la masia, que es trobava totalment arrebossada, va permetre corroborar els resultats de l'excavació interior i distingir les diferents transformacions de la masia. El repicat dels murs interiors va permetre seguir i individualitzar totes aquestes transformacions.

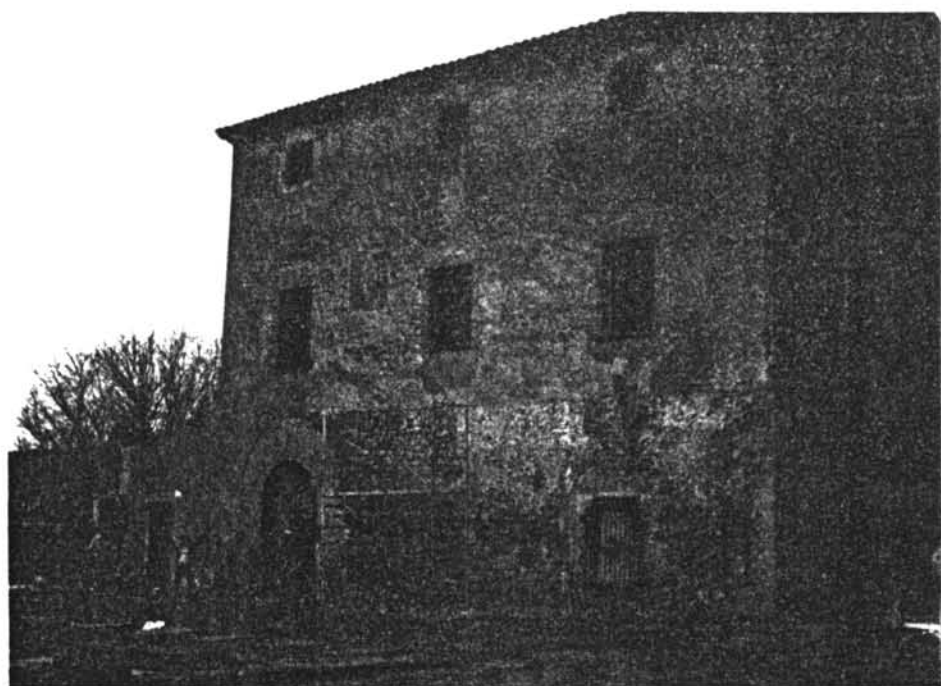
Finalment, es van posar al descobert les façanes exteriors i interiors de la torre localitzada a l'interior de la masia i es va deixar a la vista la seva tècnica constructiva.

Pel que fa a les troballes materials de la ceràmica, ossos de fauna i altres, cal indicar que han estat poc nombroses. Tan sols hem pogut recollir material en gran nombre als llocs d'abocaments i als diferents farciments de les trinxeres de fonamentació. La raó ha estat que la construcció de gran part de la torre i de la masia es va fer directament sobre el terreny natural. Malgrat això, els exemples materials susceptibles a una cronologia, recollits en diversos llocs, han possibilitat realitzar una hipòtesi de treball que ens permet reconstruir cronològicament les diferents fases d'evolució de la masia Torre Mossèn Homs.

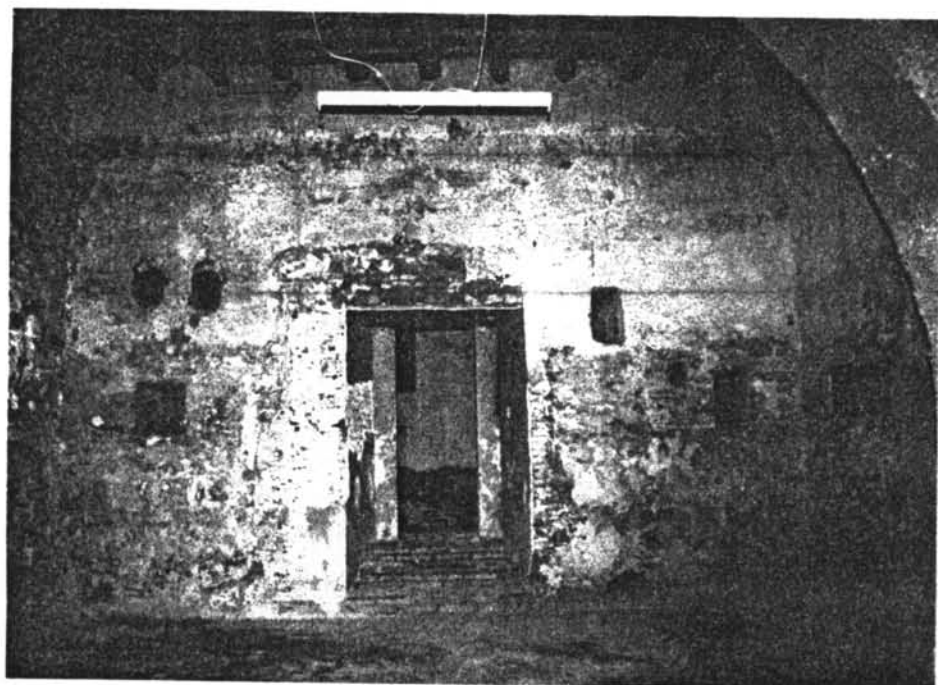
Així mateix, cal esmentar la troballa fortuïta, durant els treballs de rehabilitació de l'edifici, pels alumnes de l'Escola-Taller, de set cartes del tarot (segle XVI) i d'un conjunt de vint-i-set monedes de plata (segles XV i XVI).

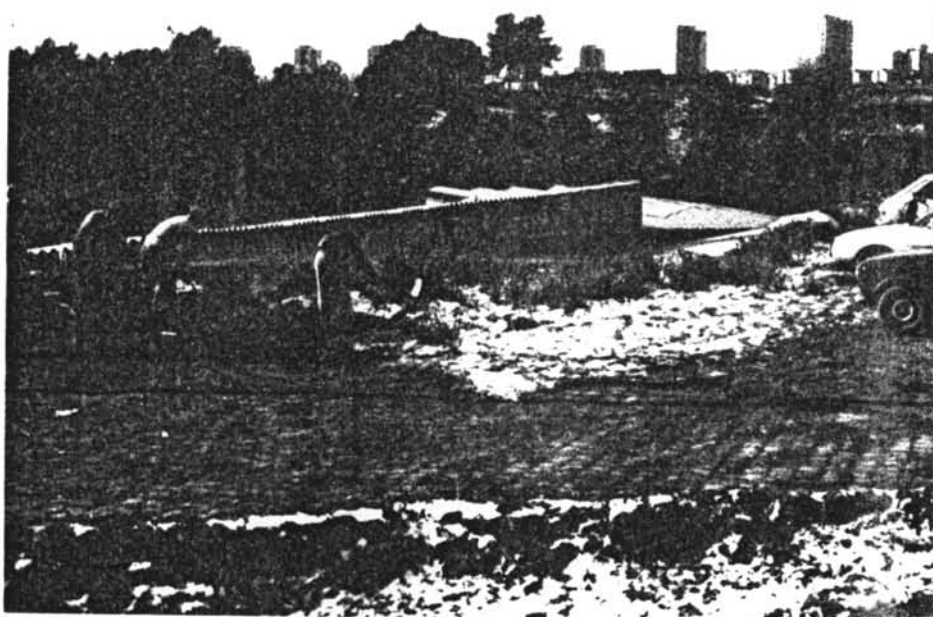
Estat de la façana principal de la masia després de repicar-la, i on es distingeixen les diferents transformacions arquitectòniques més importants.

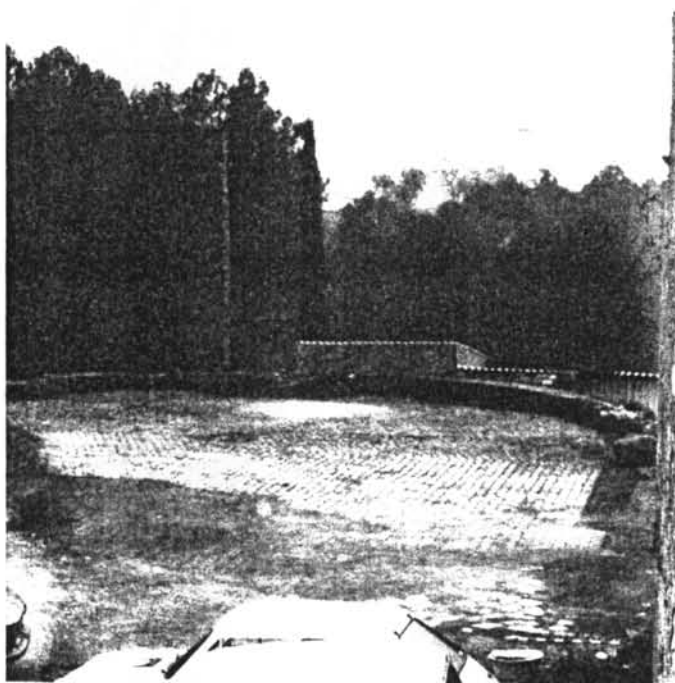
Tasca de repicat de la farana principal de la masia, façana Sud.

Repicat interior. Descobriments de les espitlleres. Parement Nord de l'estança st.

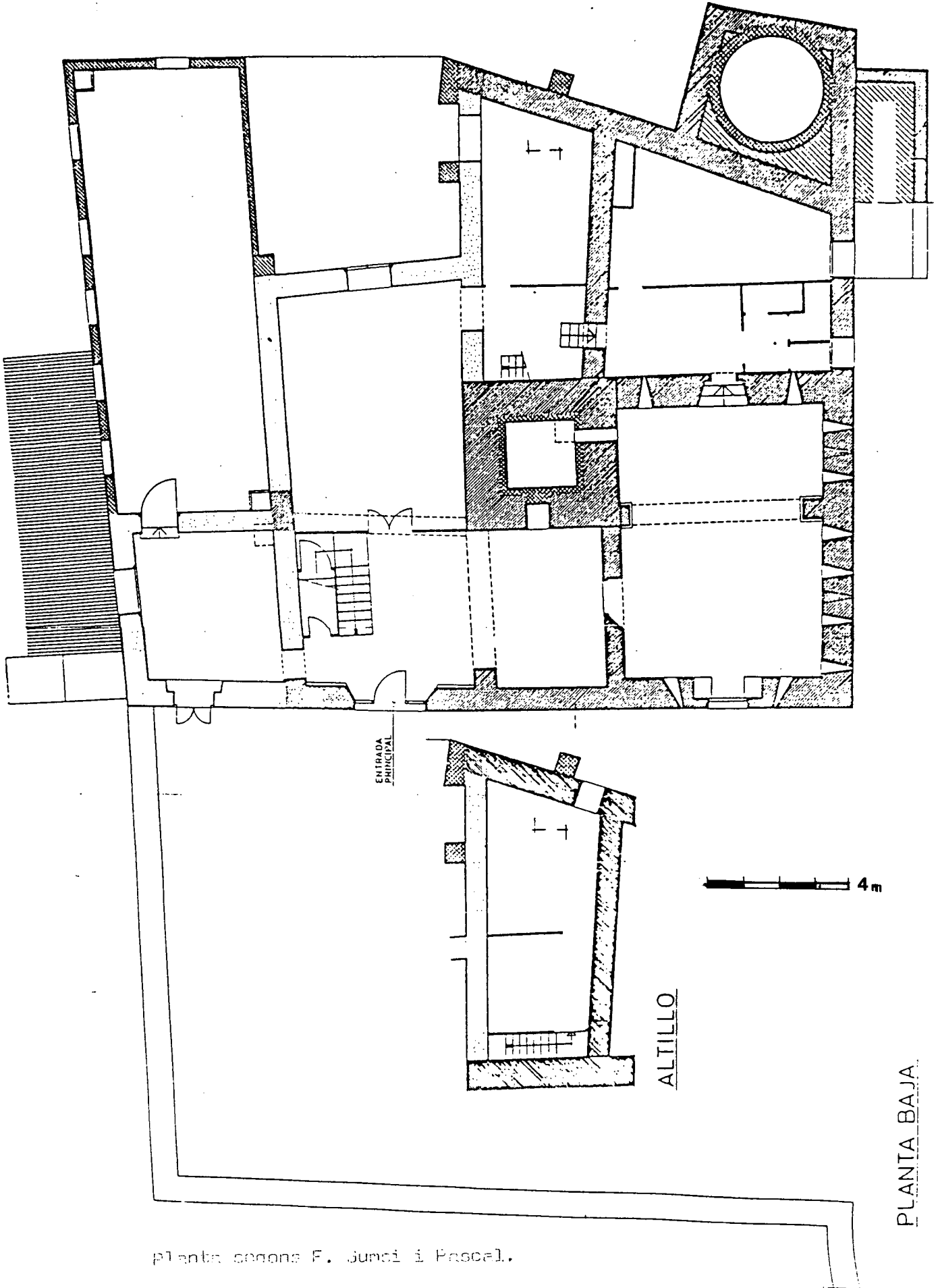

Treballs de descobriment i neteja
de l'era localitzada al Sud-Ést.

L'era de l'era després de neteja
da. A la dreta es veu el mur que sosté
el terrat.

NORD

planta segons F. Junca i Pascal.

PLANTA BAJA

5.2.- Unitats Estratigràfiques.

Les diferents Unitats Estratigràfiques (U.E.) recollides a l'excavació corresponen a estructures, estrats, nivells i elements que hem considerat suficients per a la comprensió de la complexitat de tota l'estructura de la masia. Inicialment es varen recollir gran quantitat d'Unitats Estratigràfiques que una vegada relacionades i estudiades han permès l'elaboració de la memòria dels resultats definitius.

La relació d'aquestes Unitats Estratigràfiques han estat realitzades segons la seva ubicació geogràfica dins la masia Torre Mosèn Homs. És a dir, presentem llur relació segons l'ubicació de les estances per una millor comprensió. D'aquesta manera presentem seguidament les U.E.

Estances zona Oest:

- U.E. 1 Pavimentació de ciment que ocupa tota l'estança nord-oest. Té un gruix variable d'un a dos cm. Presenta nombroses reparacions. Va ésser construït per les monges. Cobreix U.E. 2.
- U.E. 2 Pavimentació de cairons que també ocupen tota l'estança nord-oest. Les seves mides són 10 X 10 X 3 cm. Presenten unes superfícies molt erosionades i una distribució regular. Al nord de la pavimentació presenta un petit forat d'encaix construït amb la mateixa pavimentació i que presumiblement serviria per a ubicar un pal o viga de fusta estreta (). Construïda per la família Tobella. Aquesta pavimentació és paral·lela a la U.E. 3, que cobreix les altres estances.

- U.E. 3 Pavimentació de rajoles de ceràmica que amiden 31 X 31, i amb un gruix de 1,5 cm. Cobreix la resta d'estances principals de la masia. Algunes d'elles presenten una decoració superficial realitzada abans de la cocció (empremtes digitals longitudinals, estel).
- U.E. 4 Preparació i anivellament del paviment de cairons, U.E. 2, Nivell de terra color vermell-marronós, compacta i d'una potència irregular d'uns 10 cm. El material arqueològic recollit correspon als números d'inventari 1.415 al 1.469; 2.280 al 2.381 i 2.556 al 2.597.
- U.E. 5 Estructura indeterminada localitzada sota l'actual escala d'accès als pisos superiors de la masia. Ocupa l'espai sud sobre el soterrani (U.E. 15), concretament a l'est del seu accés. Està format per una pavimentació de rajoles (31,5 X 15 X 3 cm) que sembla trencat al nord amb motiu de la construcció de l'escala. Està delimitat, als laterals, per un mur de rajoles, a l'oest, i per les restes d'un muret de pedres a l'est. Ocupa un espai conservat de 2,20 X 1,40 m, aproximadament. Cal suposar que aquesta superfície del soterrani, U.E. estaria pavimentada i delimitada, i degut a la construcció de l'escala i altres dependències sota-escala es va produir la destrucció d'aquesta part del soterrani.
- U.E. 6 Pavimentació realitzada en merter de calç, amb un gruix variable entre 1 i 3 cm. Forma un pis irregular tan sols visible a l'estança Nord-oest. Està sobre la U.E. 7.

- U.E. 7 Capa d'anivellació del terreny per a la realització del paviment de morter (U.E.6) Terra solta i compacta amb un gruix variable de 10 a 20 cm. Presenta grans punts de morter, calç i carbons. De color ocre marronós molt clar. Està present a l'estança nord-oest i es relaciona amb les estructures industrials localitzades.
- U.E. 8 Farciment de l'estructura nº 4. Correspon a un dipòsit o cup de vi construït amb rajoles d'obra. No va ésser excavat, però sí era visible en el moment de la reconstrucció del mur nord-oest. Les mides eren 115 cm. d'amplada màxima i una profunditat de 100 cm. El farciment estava compost per terres i material d'obra.
- U.E. 9 Correspon a l'estructura nº 4 que identifiquem com un cup de vi. Al no ésser excavat desconeixem les seves mesures, però cal suposar que eren similars a les de l'estructura nº 3 i 5. Localitza a l'angle nord-oest de l'estança.
- U.E. 10 Farciment de l'estructura nº 3. Terra solta amb pedres i material ceràmic, color fosc. El material recollit correspon als números d'inventari 1 al 36.
- U.E. 11 Estructura nº 3. Localitzada al peu de la façana oest de la torre.
- U.E. 12 Farciment de l'estructura nº 5. Localitzada a l'angle sud-est de l'estança oest. Correspon a cinc nivells d'abocaments distribuïts horitzontalment:
- nivell 1: Terra fina de color marró-vermellós.
 - nivell 2: Terra compacta, tova de color vermellós.

- nivell 3: Terra solta, fina, de color gris clar. No ocupa tot l'espai.
- nivell 4: Igual que el nivell 2.
- nivell 5: Abocat de grans pedres, teules i totxos. La terra és solta de color vermellós.

El material arqueològic recuperat correspon als números d'inventari 37 al 65.

- U.E. 13 Estructura nº 5. Localitzada a l'angle sud-est de l'estança oest.
- U.E. 14 Farciment de l'estructura nº 6. Abocament de terres i runa localitzat, concretament, sota l'accés. No ocupa tot el dipòsit. El material arqueològic recollit correspon als números d'inventari 691 al 866. Cal destacar la troballa de quatre monedes corresponents als segles XVII i XVIII (1653 i 1708).
- U.E. 15 Estructura nº 6. Correspon a un cup soterrat localitzat a l'angle sud-oest de l'estança Oest. Veure la seva descripció a la plana
- U.E. 16 Farciment de la trinxera de fonamentació U.E. 17. Terres vermelloses i fosques amb grans pedres, teules i material ceràmic. El material arqueològic recollit comprén els números d'inventari 1.050 al 1.096.
- U.E. 17 Trinxera de fonamentació del mur U.E. 18. Té una amplada d'uns 40 cm. i la seva fondària correspon a l'alçada del mur, uns tres metres, fins arribar al substrat natural.

- U.E. 18 Mur nord de l'estructura nº 6 corresponent al cup soterrat. Construït amb grans còdols rodats, cimentats amb morter.
- U.E. 19 Farciment de la trinxera de fonamentació U.E. 20. Terres soltes, de color vermellós i fosques, amb teules i material ceràmic (perdut). La ceràmica que ofereix una data relativa per la construcció correspon a la ceràmica decorada en blau, producció catalana del segle XVI.
- U.E. 20 Trinxera de fonamentació del mur Oest de la masia (estança Oest). D'uns 40 cm. d'amplada i que talla els diferents nivells d'abocaments i sedimentació de l'estança.
- U.E. 21 Mur Oest de la masia. Composat per quatre plantes: la primera correspon a l'estança de la terrassa inferior, construït amb pedres cimentades amb morter; la segona, també de pedra, està situada a la planta baixa; la tercera i la quarta, corresponen als pisos superiors i estan realitzats en tàpia.
- U.E. 22 Mur Nord-Oest de la masia, situat a l'estança Oest. Construït en tàpia. Una porta, transformada en finestra, permetia l'accés al pati exterior. Cal destacar la troballa, al primer pis, d'un fragment de columna en pedra sorrenca (nº d'inventari 2767-2803).
- U.E. 23 Nivells de sedimentació i abocament amb material arqueològic que correspon a l'aixecament artificial de la segona terrassa. La reconstrucció del mur (U.E. 22) va significar la construcció d'una trinxera de fonamentació fins el substrat natural, conseqüentment, la des-

trucció d'aquells nivells arqueològics localitzats sota el mur. El material recollit correspon als números d'inventari

- U.E. 24 Farciment de la trinxera de fonamentació (U.E. 25) amb diferents nivells d'abocaments. Hi ha força material arqueològic, destacant sobretot els ossos de fauna que apareixen en quantitat. El material arqueològic recuperat correspon als números d'inventari 867 al 1.040.
- U.E. 25 Trinxera de fonamentació del mur (U.E.26) que tan sols ocupa la zona Sud-Est d'aquesta fonamentació. Mesura 2'40 m. de llargada per 80 cm. al nord i 40 cm. al sud, d'amplada. La seva fondària és d'uns 130 cm. Està realitzada al terreny natural
- U.E. 26 Fonamentació de grans còdols rodats cimentats amb morter, i en disposició Nord-Sud. L'extrem mesura 60 cm. d'amplada i ocupa, concretament, l'estança Nord; l'extrem Sud, d'uns 1'40 m. ocupa l'estança d'accés. Tal vegada aquesta amplitud correspongui a la reutilització d'aquesta fonamentació per a construir el mur Est del cup soterrat. Ara per ara, desconeixem la finalitat d'aquesta construcció que, al nord, trenca els diferents nivells de sedimentació i abocament de la terrassa artificial de l'estança Cest.
- U.E. 27 Farciment de la trinxera de fonamentació (U.E. 28), de la fonamentació (U.E. 26). Terra fina i solta, sense material arqueològic, color marró clar.
- U.E. 28 Trinxera de fonamentació del mur U.E. 26. Localitzada a l'extrem nord de la fonamentació, concretament, reseguint el seu costat oest. Té una amplada pràcticament impercep-

tible d'un cm. Trenca els diferents nivells d'abocaments i sedimentació de l'estança Nord-Oest.

U.E. 29 Nivells de sedimentació i abocaments localitzats a l'oest de la torre i que ocupen, concretament, el quadre AZ5 (on es va realitzar la cala). La disposició dels nivells és d'inclinació cap a l'Oest, i es van alternant els nivells d'abandó i abocament amb els sediments producte de les pluges. El material arqueològic recollit correspon als números d'inventari 1.097 a 1.414; 1.474 a 1.842; 2.672 a 2.691; 2.976 a 3.009.

La disposició estratigràfica definitiva ocupa tres metres de potència i és la següent:

- 1.- Argila dura, compacta, amb nòduls petits. Color vermell-marronós. D'uns 10 cm. de potència. Nivell de preparació per a la pavimentació dels cairons de l'estança (U.E. 4).
- 2.- Pavimentació de morter (U.E. 6), de 1 a 3 cm. d'espessor, i la corresponent preparació (U.E. 7) que conforma una potència mitja de 10 cm.
- 3.- Nivell d'uns 5 cm. de gruix, compacta, dura i de color vermellós. Presència de nòduls de 3 a 4 cm. Punts de morter.
- 4.- Color vermellós, de potència variable de 10a 20 cm.
- 5.- Nivell d'abocament, color marró argilós, compacta i terrossa, amb nòduls de 3 a 4 cm. Punts de morter i carbó.
- 6.- Nivell d'abocament de gran potència, d'uns 40 cm. Compacta i gravosa, amb grans nòduls de 5 a 6 cm.

- De color marró vermellós.
- 7.- Nivell de sedimentació d'uns 20 cm. de potència, amb grans nòduls de 8 a 10 cm. Color marró vermellós.
 - 8.- D'uns 40 cm. de potència mitja que correspon a un nou nivell de sedimentació amb nòduls de 12 cm. Terra de color marró clar.
 - 9.- Sedimentació amb nòduls petits de 5 a 6 cm. formant una potència d'uns 15 cm. Terra de color marró clar vermellós.
 - 10.- Nivell que compona diferents nivells de sedimentació formada en poc temps: sedimentació de nòduls de 2 a 4 mm. i sedimentació de nòduls més grans. Color vermellós.
 - 11.- D'uns 10 cm. Sedimentació de grans nòduls de 6 a 8 cm.
 - 12.- Sedimentació de nòduls petits, d'uns 2 cm. formant una potència d'uns 40 cm. Terra de color vermell fosc, compacta i dura.
 - 13.- Sedimentació de diferents nivells de nòduls grans i petits, com a resultat de la deposició argilosa i el rentat dels nòduls. Color vermellós.
 - 14.- Nivell arqueològic d'abandó de la terrassa inferior. Terra compacta i tova de color marró.

U.E. 30 Mur localitzat al quadre AZ5 sobre la terrassa inferior. Composit per pedres grans i que s'aixeca l'40 m. amb un gruix de 50 cm. D'una gran part del mur només es conserva l'última filada. Sembla correspondre a un mur de con-

tenció i és posterior a l'ocupació de la segona terrassa.

- U.E. 31 Farciment del forat U.E. 32. Terra solta i fina, color marró clar.
- U.E. 32 Forat de pal construït a la terrassa. Circular de 20 cm. de diàmetre i uns 15 cm. de fondària. Localitzat al costat del mur U.E. 30.

Estança zona Est:

- U.E. 33 Canalització localitzada en posició Nord-Sud de l'estança. Construïda en el substrat natural mitjançant una rasa de 50 cm. d'amplada i uns 30 cm. de fondària. La coberta d'aquesta correspon a grans pedres, algunes lloses i rajoles. Cronològicament correspondria a la família Tobella.
- U.E. 34 Estructura nº 1. Paviment enrajolat amb una cubeta central.
- U.E. 35 Estructura nº 2. Possible premsa de racó per a vi o oli.
- U.E. 36 Forat localitzat als quadres D/E-4 de l'estança. Construït al substrat natural, amb un diàmetre de 30 cm. i una fondària de 40 cm. El seu farciment és terra fina, color vermellós i sense cap material arqueològic.
- Tal vegada caldria considerar-la com un forat per un pal o poste, sense poder concretar la cronologia.
- U.E. 37 Mur de delimitació de l'estança Est i Sud de la masia. Construït amb còdols grans i fragment de rajoles cimentat amb morter, directament sobre el terreny natural.

Ens resulta difícil concretar si es tracta del mur original (mur oest del cos afegit a la torre) o si en realitat és el fonament del mur que tapiava l'arcada. Amb reserves, considerem aquest segon aspecte com el més encertat, ja que la construcció dels arcs i la consegüent ampliació de la masia debien suposar la desmantellació de tota la paret oest.

La seva amplada correspon a 60 cm. la mida inferior als murs del cos afegit a la torre.

U.E. 38. Nivell de preparació de la pavimentació de rajoles de l'es
tança (U.E. 3). Correspon a una terra fina, depurada i compacta, de color vermellós clar. El material arqueològic recollit correspon als números d'inventari 2.610 a 2.631.

Exterior:

U.E. 41 Conjunt de nivells d'abocament que han aixecat el nivell de la segona terrassa cap al sud. El material arqueològic recollit correspon als números d'inventari 2.362 a 2.555 i 2.692 a 2.722.

La seva distribució és la següent:

nivell 1.- Terra fosca, solta, d'uns 15 cm. de potència. Correspon a un petit jardinet construït per les monges.

2.- Terra compacta de color marronós d'uns 12 c. de gruix.

3.- D'uns 25 cm. de gruix té més potència al nord. Hi ha gran presència de còdols i ma

torial arqueològic.

4.- Nivell argilós molt gravós, de color vermellós. De 28 cm. de potència i en disposició inclinada cap al sud.

5.- Nivell inclinat cap al sud, amb argila de color vermellós, dura i compacta, amb forta presència de còdols d'uns 20 cm. al nord i 5 cm. al sud, de potència.

6.- Nivell horitzontal d'argiles vermelloses, terra compacta, dura i gravosa. Té gran quantitat de partícules de morter. La seva potència és de 60 cm. Sota ella apareix una fonamentació o mur (U.E. 40).

U.E. 42 Mur o fonamentació d'una possible estructura que resegueix el perfil del canvi de la primera terrassa a la segona. No va ésser excavat del tot i tan sols es va limitar a una petita cala que va permetre descobrir aquesta estructura i l'estratigrafia en aquest sector, al peu de la fonamentació de la façana principal de la masia, quadre A2. Construit amb còdols rodats i cimentats amb morter.

U.E. 43 Nivell d'abandó que cobreix l'Era (U.E. 44).

U.E. 44 L'Era de la masia Torre Mossén Homs. Localitzada al Sud-Est i separada originàriament de la masia per un muret, a l'oest. A l'Est, el camí que condueix a la riera. Construïda en gran part sobre una terrassa artificial que fa aixecar el nivell, igualant-la amb la masia. Pavimentada amb cairons distribuïts de forma que podem distingir diferents trams, veiem la zona d'accés al recinte an-

tic de la masia molt erosionat (tal vegada correspongui a la pavimentació originària?). Forma un espai ovalat on al centre distingim un forat on s'ubicava una gran pedra, un conglomerat, que actualment es troba desplaçat a un costat de l'era, i que servia per a sostenir el pal del paller. L'Era es troba malmesa pel costat est a l'aixemplantar-se el camí.

U.E. 45 Farciment de la terrassa artificial per contruir l'Era (U.E. 44). Format bàsicament per terres vermelloses amb còdols i material ceràmic. Aquest material presenta la següent numeració d'inventari: 278 al 291.

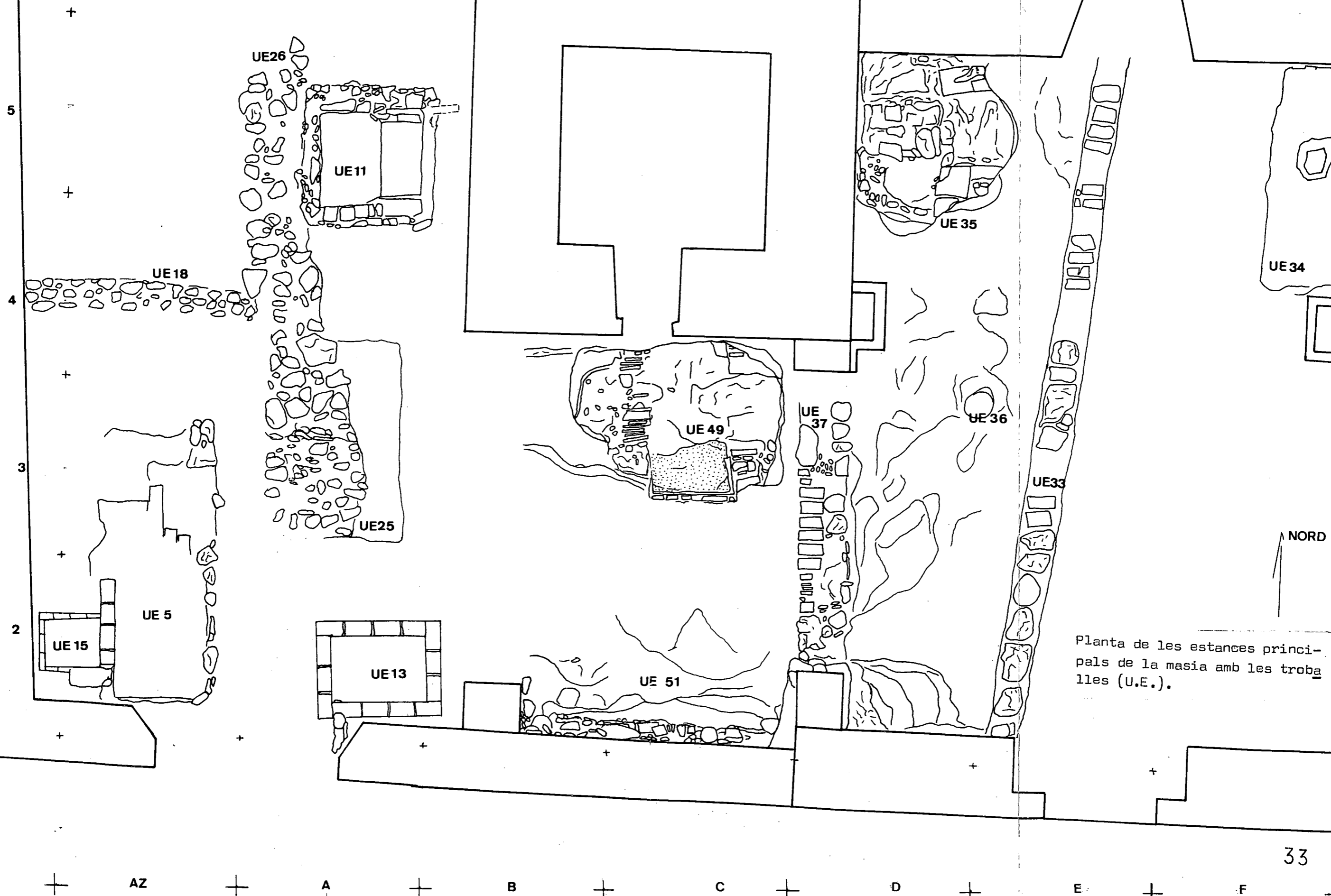
U.E. 46 Farciment localitzat al pou (U.E. 47), ubicat al pati interior de la masia, concretament al nord-oest, al costat del mur de tancament d'aquest sector. El pou està construït al terreny natural i està revestit, al principi, per rajoles d'obra. No va ésser excavat del tot, tan sols fins a uns tres metres. Presenta un diàmetre de 1 m.

U.E. 47 Farciment de 1 pou (U.E. 46). Es distingeixen dos nivells de farciment:

nivell 1.- Nivell d'abocament compost per terra fosca, amb cendres i carbons. Hi ha gran quantitat de ceràmica d'ús domèstic.

2.- Abocament de pedres i rajoles d'obra. Terra de color vermellós, al principi, que va deixant pas a la presència única de pedres i fragments del terreny natural. Hi ha poca ceràmica.

- U. E. 48 Farciment de l'unitat estratigràfica 49. Terra suelta amb quantitat de fragments de totxos i teules, així com de ceràmica. Va aparèixer una moneda resellada del segle XVII.
- U. E. 49 Estructura corresponent a la fonamentació i adequació per a una premsa de vi, amb el seu dipòsit al sud. Localitzat al peu de la façana sud de la torre. Veure descripció en l'apartat de la troballa, família Doms.
- U. E. 50 Farciment corresponent a la trinxera de fonamentació de la porta tapiada, localitzada front a la façana sud de la torre. Terres sueltas amb gran quantitat de material arqueològic. Cal destacar la troballa d'una moneda Isabelina. Cal relacionar-lo amb les reformes de la família Tobella que va tapiar aquesta porta central de la masia.
- U. E. 51 Trinxera de fonamentació excavada al terreny natural.

Planta de les estances principals de la masia amb les troballes (U.E.).

6.- EL DESENVOLUPAMENT CONSTRUCTIU I D'HÀBITAT.

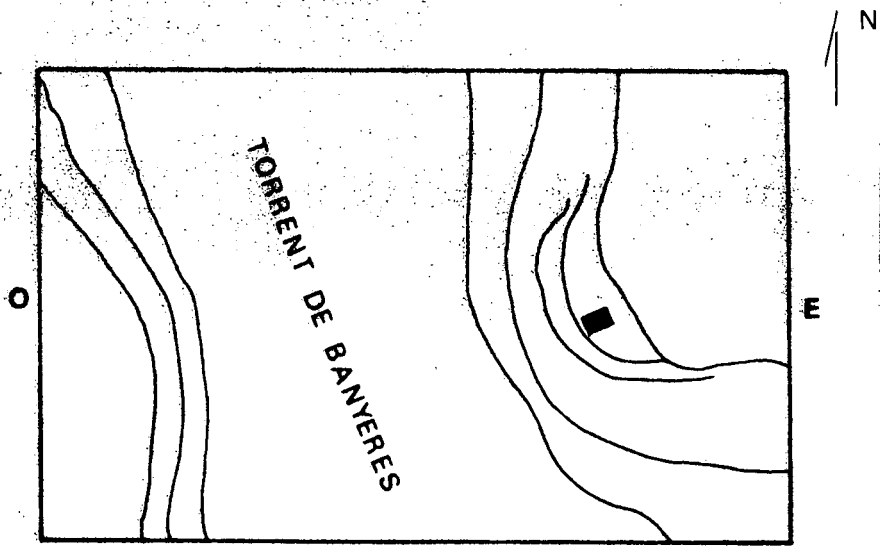
TROBALLES I RESULTATS.

La lectura interpretativa de les dades recollides a l'excavació arqueològica de la masia Torre Mossèn Homs ens permet suggerir una evolució constructiva aproximada. L'evolució de l'assentament humà i constructiu ha estat determinada bàsicament per les diferents ampliacions de l'edificació i del propi entorn físic. Malgrat la complexitat d'aquestes dades recollides, suggerim a continuació les fases principals de construcció de l'actual masia Torre Mossèn Homs. Per tal de facilitar-ne la comprensió hem cregut oportú presentar-les relacionades directament amb els propietaris que, suposem, varen realitzar les diferents transformacions arquitectòniques (8).

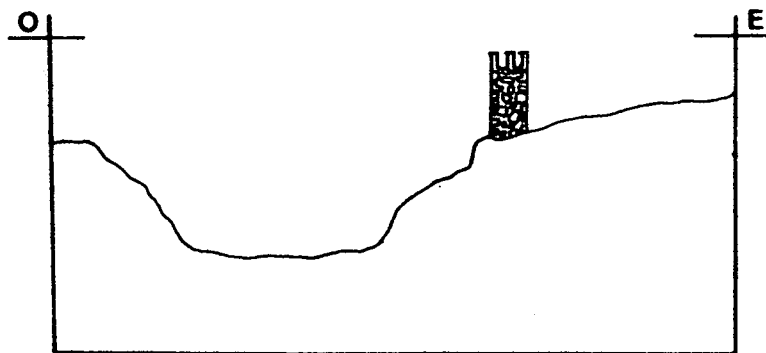
6.1.- Torre de Banyeres (anterior al segle XIV).

Localització d'una edificació de planta quadrada a l'extrem oest d'una terrassa que està en posició de domini sobre el torrent de la Gripià; concretament, la torre és al marge est del torrent. A més a més, aquesta construcció es troba a la cruïlla del camí que va a Castellar, a Terrassa i a Sabadell. Travessant l'actual mas de Bonvilar, en direcció a Sant Julià d'Altaura, s'han localitzat importants restes d'època romana (9) i la mateixa parròquia presenta vestigis d'una estructura funerària romana (10). Això ens fa pensar en la pervivència d'un punt estratègic de comunicació ja des de l'època romana.

Aquesta estructura ocupa, a l'actualitat, el centre de l'edifici i és el lloc on s'adosen gran part de les estructures de la masia. És de planta quadrada i fa 4,20 metres per 4,30 metres de costat i el mur té un gruix d'uns 80 cm a la base, i de 70 cm al cos superior. La seva alçada és de 11'20 metres màxim, i es divideix, actualment, en planta bai

Planta d'ubicació de la torre respecte al torrent de La Grípia, i croquis aproximat de la seva secció, oest-est.

xa i dos pisos. És construïda amb carreus als extrems i les parets estan reomplertes amb grans còdols cimentats amb argila clara. La torre s'assenta directament al terreny natural, i les diferents transformacions del terra ocupat per la pavimentació de la masia han fet que la fonamentació estigui al descobert.

L'interior de la planta baixa no està repicat i la façana sud presenta una estreta porta construïda, probablement, durant les primeres fases d'ampliació de la masia. Més tard serà tapiada i aquest espai interior es destinarà a dipòsit de gra, un cop revestit totalment el seu interior amb un morter gris. Una petita obertura al sostre permetrà accedir al seu interior. A la paret est de la torre es troba una altra obertura per on s'extreia el cereal.

Les façanes de la torre, al primer pis, es troben molt desfigurades degut a la construcció de portes i a la construcció d'una escala interior a la façana est que en va significar la destrucció. Actualment aquesta paret ha estat reconstruïda. La porta situada a la paret sud d'aquest mateix primer pis està construïda amb carreus i rajoles d'obra, i sembla ser l'accès original a la torre.

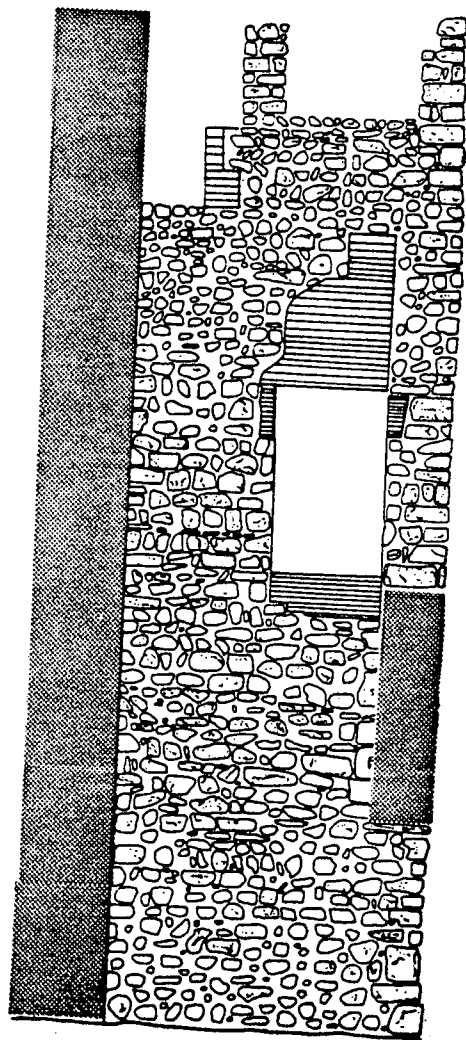
El segon pis es troba ben conservat, malgrat les diferents reformes i obres de consolidació de la teulada de la masia que el podien haver afectat. El repicat de les quatre façanes d'aquest segon pis ha permès distingir la tècnica constructiva original que disposava, més o menys simètricament, dues grans obertures a cadascuna de les parets de la torre. L'acabament de la torre sembla ser d'un vessant, sent més alt el parament sud que el nord.

A l'interior de la torre, malgrat el repicat de les parets dels pisos, no hem pogut observar cap resta d'embigat. La instal·lació d'una escala a l'interior de la torre, des del primer pis, va afectar del tot

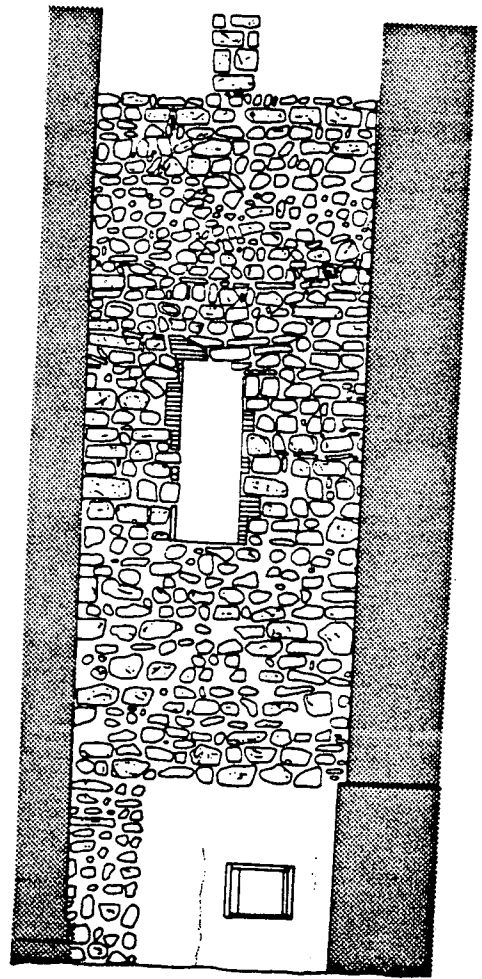
les façanes i els paraments interiors de la torre, i va destruir tot indici de lectura del parament interior. Malgrat això, podem considerar que la distribució de les plantes correspondria a l'actual.

No ha estat possible donar una cronologia de construcció a aquesta torre mitjançant l'arqueologia. Tan sols ens resta excavar l'interior de la planta baixa i el seu subsòl. La documentació escrita conservada ens indica una data anterior al segle XIV.

Pel que fa a la funcionalitat d'aquesta edificació fortificada cal tenir en compte el seu entorn físic: el torrent i la seva posició de domini i control del camí. La riquesa aquífera del torrent està constatada actualment pel propi paisatge d'horta i en la font que encara raja -la Font de les Canyes-, de forta tradició popular. Així mateix, el torrent se'ns presenta amb unes possibilitats de conreu d'horta importants, que cal suposar que ja existien des d'antic. També, les terres del seu entorn haurien estat adaptades al conreu de cereals, amb la deforestació que, probablement, es realitzaria a l'Alta Edat Mitjana. D'altra banda, la posició estratègica de comunicació amb Terrassa, Castellar i Sabadell sembla donar a la zona una importància transcendental que necessàriament possibilita la construcció d'una fortificació que controlà el sector i que canalitzà la distribució de l'espai del conreu i dels productes.

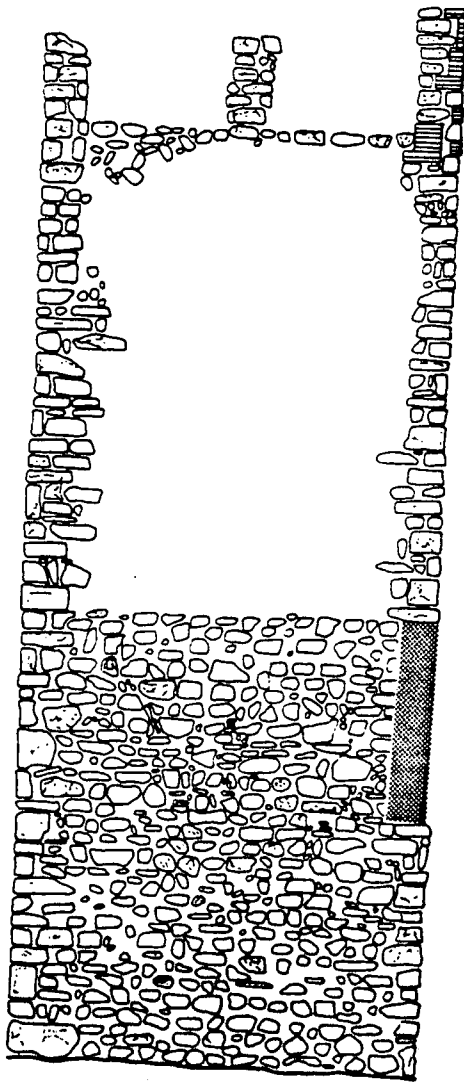

Alçat façana Nord

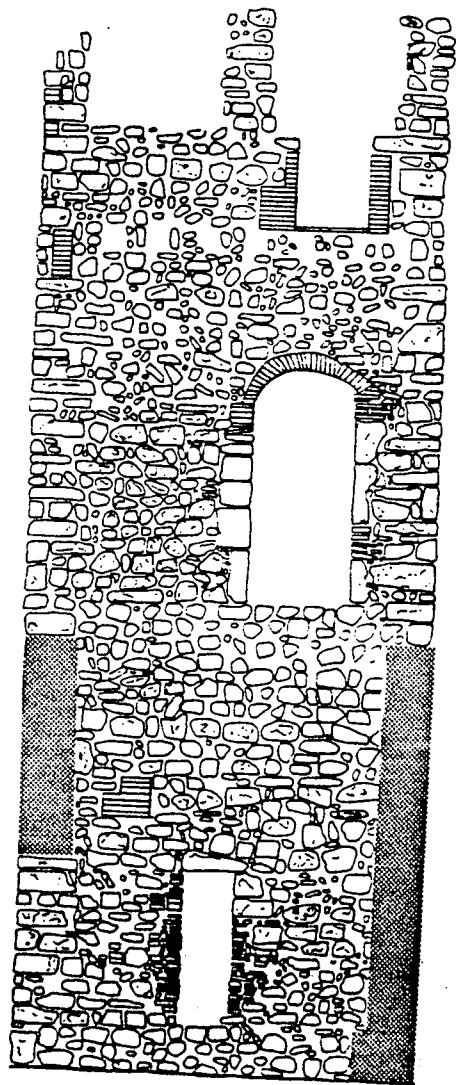

Alçat façana Sud

2 m

Alçat façana Oest

Alçat façana Sud

2 m

6.2.- Torre Cordelles (s. XIII-XV).

Sense poder concretar una data, segle XIII o segle XIV, es construeix un edifici adosat a la façana est de la torre i que sobresurt cap al sud. L'alçada d'aquest nou edifici no s'ha pogut determinar del tot, però sembla que tindria planta baixa i dos pisos. La tasca de repicat de la façana sud de la masia ens ha permès distingir una planta baixa original que es diferencia de la resta de la paret pel tipus de cimentació: argila clara, a la part inferior, i morter, als pisos superiors.

És una gran estança rectangular de 9,60 per 6,80 metres de planta exterior, i de 90 cm de gruix als murs. Construïda directament sobre el terreny natural. El seu parament està compost per carreus als extrems i per còdols grans a les parets, cimentats amb argila clara. La disposició dels còdols és molt regular, i estarien arrebossats. Cal destacar una construcció mixta, de tàpia a l'interior i de pedra a l'exterior, als murs nord i est a partir dels dos metres del terra interior.

A 1,30 metres del terra interior, concretament al canvi de textura constructiva de tàpia i pedra, hi ha un gran nombre d'espitlleres, distribuïdes simètricament a la construcció de pedra, encara que algunes es troben al mur de tàpia. Aquestes espitlleres corresponen a petites obertures verticals i a algunes de quadrades, de mida variable. La seva distribució permetia dominar tots els punts estratègics possibles, augmentar el camp de la visió en el tir de l'arma, i ser invulnerable a l'agressor.

Amb la tasca de repicat de la façana principal, ubicada a llevant, s'ha pogut descobrir la porta principal, construïda de mig punt amb dovella de pedra encara que les dovelles varen ésser substituïdes al segle XIX, moment en què traslladaren l'obertura principal cap a l'oest de l'actual façana. La porta existent a la façana nord d'aquesta estança rectangular, construïda durant les últimes reformes, sembla que corres-

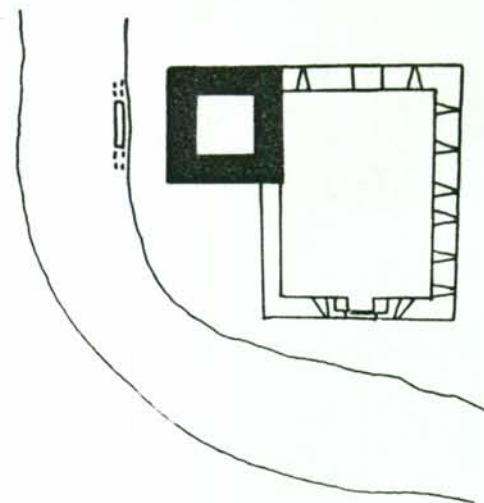
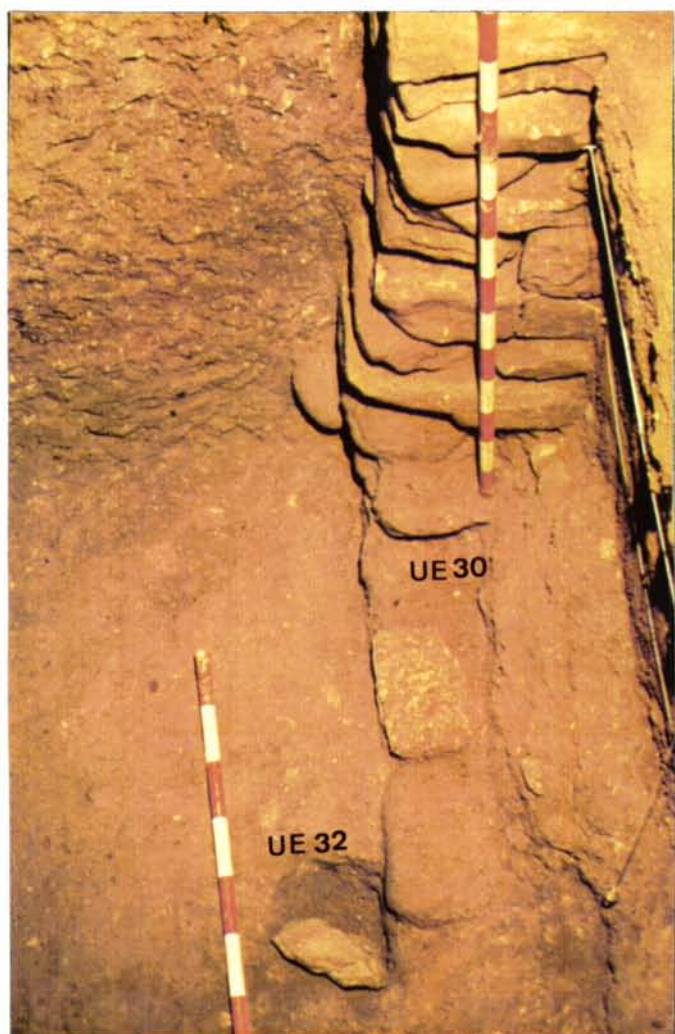
pongui a una altra existent originàriament, més petita, segons podem observar per la distribució de les espitlleres.

Ens resulta difícil concretar, ara per ara, la vinculació de la torre amb la masia fortificada. Tal vegada, a final del segle XIII o inici del segle XIV la finalitat de la torre ja no és la mateixa que abans. Cal suposar una relació estreta amb l'estructura adosada, encara que independent com edifici. Desconeixem si és ara quan s'obre la petita porta a la planta baixa, o si, pel contrari, hi hauria un sistema d'accés des de la façana oest de la nova construcció -no conservada-, fins a l'obertura principal al primer pis de la torre.

El fet que aquesta construcció es faci directament sobre el terreny natural, sense cap trinxera de fonamentació, fa que no existeixi cap vinculació cronològica a través de deixalles o materials ceràmics que permetin aportar dades cronològiques. L'única aportació cronològica relativa és la troballa d'una base de ceràmica decorada amb manganès (s. XIII-XIV) apareguda a l'interior d'un forat realitzat al mur de tàpia per l'aixecament de l'encofrat de construcció del mur, concretament al primer pis. Aquesta troballa sembla col·locada per omplir l'espai obert, després de treure el pal de l'encofrat, i tapiar-lo amb morter.

La realització d'una cala a l'oest de la torre va permetre descobrir la terrassa immediatament per sota de la torre i la masia fortificada, desconeguda fins ara, també era ocupada paral·lelament a l'habitabilitat d'aquestes estructures superiors. Malgrat el poc espai excavat, uns quatre metres quadrats, vàrem distingir una construcció indeterminada, però que cal considerar-la com una estructura relacionada amb les edificacions superiors.

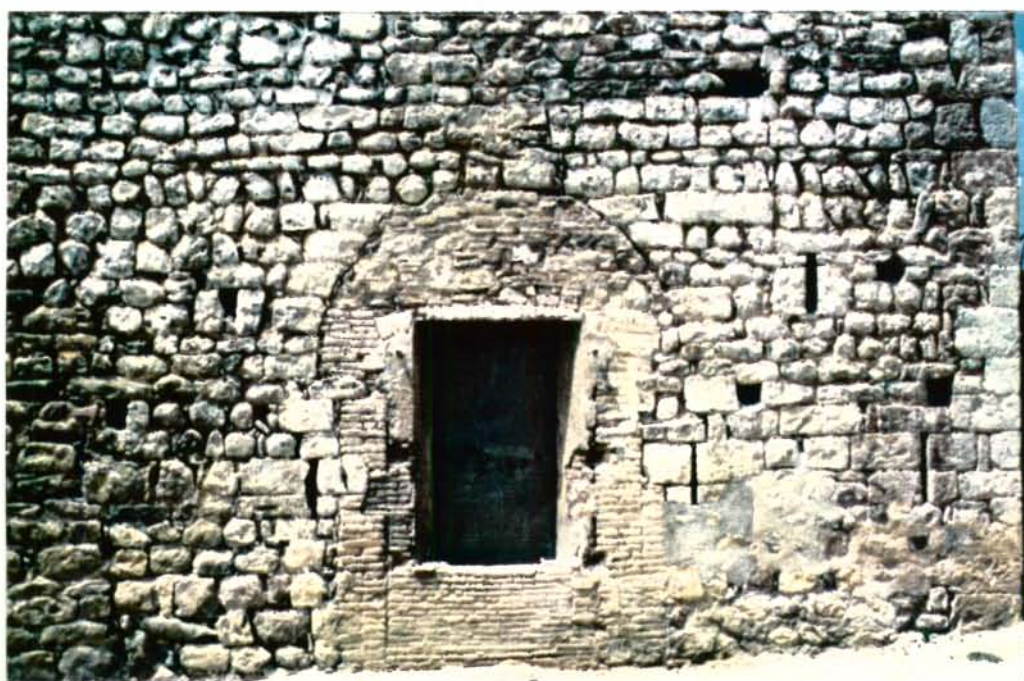
Aquesta terrassa, desconeguda fins ara, es troba a tres metres per sota del nivell superior, i, malgrat l'espai excavat, hi vàrem descobrir

Planta
Torre Cordelles.

Quadre AZ-5. Segona terrassa.
Unitat Estratigràfica 30.

Façana Sud de la primera
casa fortificada. Segle XIII o
XIV.

un mur que resseguia el marge de la terrassa superior, de tal forma que el mur feia contenció i servia de mur per a les estructures construïdes en aquesta terrassa. Aquest mur és construït amb còdols grans i conserva una alçada màxima de 1,40 m i 50 cm de gruix. La base d'aquesta estructura ressegueix la sinuositat del terreny. Així mateix, vàrem localitzar un forat, d'uns 20 cm de diàmetre i 15 cm de fondària, i que possiblement correspondria al forat d'un pal. L'únic element d'aportació cronològica d'aquest nivell d'habitabilitat és un fragment de ceràmica decorada amb manganès que es va localitzar en la mateixa fonamentació del mur.

La manca d'una excavació en extensió en aquest sector oest i la prolongació cap al sud dels treballs d'investigació, no permeteren aprofundir en els resultats i, per tant, desconeixem quina era la situació en la zona sud de la terrassa, que sens dubte seria també ocupada. Així mateix, no podem aportar cap dada que ens permeti documentar la funcionalitat d'aquest assentament.

Malgrat les poques dades recollides cal suposar un aprofitament del medi topogràfic per a la construcció d'estructures relacionades amb les tasques pròpies d'un mas: el conreu i la ramaderia, per exemple.

La cronologia sembla evident a partir d'aquests dos fragments de ceràmica decorada amb manganès localitzats als llocs de construcció originària, és a dir, no afegits posteriorment, sinó durant la seva construcció. Aquest tipus de ceràmica ens dona una cronologia relativa de la segona meitat del segle XIII i del primer terç del segle XIV, com una data antiga de construcció del conjunt de les estructures.

6.3.- Torre de la Botina (s. XV).

Coincidint amb el canvi de propietari es realitza una gran transformació que afectarà bàsicament la façana principal de la casa fortificada, aconseguint donar al conjunt una nova fesomia. L'espai que quedava obert al sud de la torre correspondrà a la nova ampliació de la casa, i configurarà una estructura rectangular composta per la torre, l'edifici adosat i la nova ampliació. El resultat d'aquesta reforma serà una estructura identificable amb un típic mas català. La torre és ja, una part més de l'edifici.

En principi sembla que les obres es realitzen bàsicament en la façana principal, on es dona un caràcter més típicament rural. A la planta baixa, concretament a la zona ampliada, es construeix una porta d'accés, amb una dovella i probablement de mig punt a l'exterior -actualment les dovelles no s'han conservat degut a les reformes portades a terme per la família Tobella al segle passat. Al pis superior, i lleugerament desplaçada cap a l'oest, es construeix una finestra amb dovella i de perfil gòtic, amb una línia d'imposta decorada amb filigrana de fulla esquematitzada, presentant a l'interior els corresponents festejadors característics. A l'est, en la mateixa planta primera, es conserven les restes del quadre d'un rellotge de sol, del qual no hi ha cap indicatiu més que el forat on era ubicada l'agulla. Al segon pis, on presumiblement podríem situar el graner, observem tres finestres de mig punt distribuïdes simètricament.

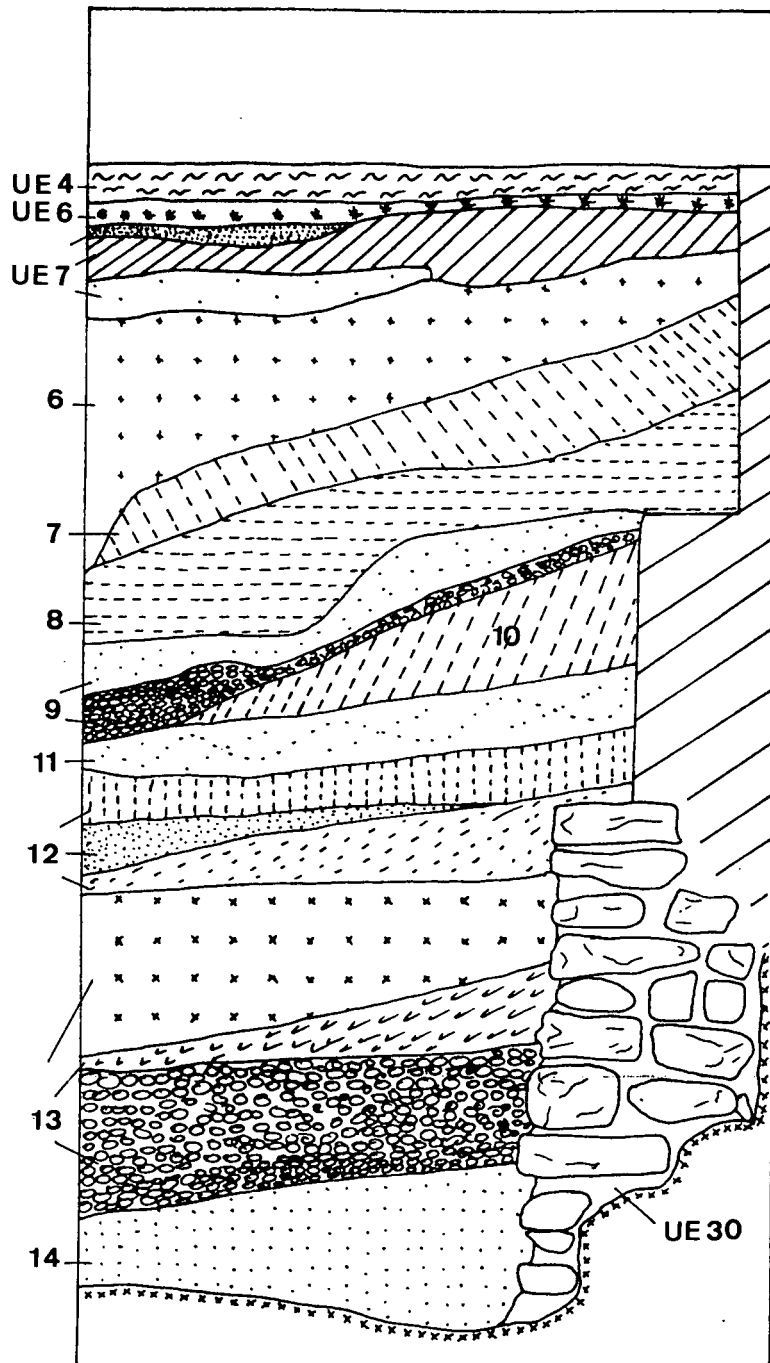
Pel que respecte a la terrassa inferior, l'excavació ha demostrat que les estructures localitzades foren abandonades al llarg del segle XV. L'aixecament estratigràfic ens permet distingir clarament una primera fase de destrucció i abandó que possibilita l'acumulació de nivells,

producte de fortes pluges, compostats per capes de petits còdols sota d'altres de llim, que cobrien les estructures conservades. Així mateix, aquest espai abandonat va ser utilitzar al llarg del segle XV per acumular les deixalles de la masia Botí.

En aquests nivells d'abocament que localitzem a l'oest de la masia hem pogut recollir gran nombre de material arqueològic que, malgrat la seva fragmentació, ha permès precisar, relativament, alguns aspectes referents a l'alimentació i del tipus de ramaderia (aquest últim factor determinat a partir de nombrosos fragments d'ossos d'animals) (11).

La justificació cronològica d'aquestes reformes estaria relacionada amb la pròpia decoració gòtica del finestral del primer pis i, sobre tot, amb el material ceràmic procedent dels diferents nivells d'abocament localitzat a l'oest de la masia del segle XV. Pel que respecte al conjunt de l'edifici, cal suposar que la torre ja deixaria definitivament de ser un cos independent. Les finestres de la façana sud de la torre serien transformades en portes i, probablement, un sostre de doble vessant englobaria tota l'edificació.

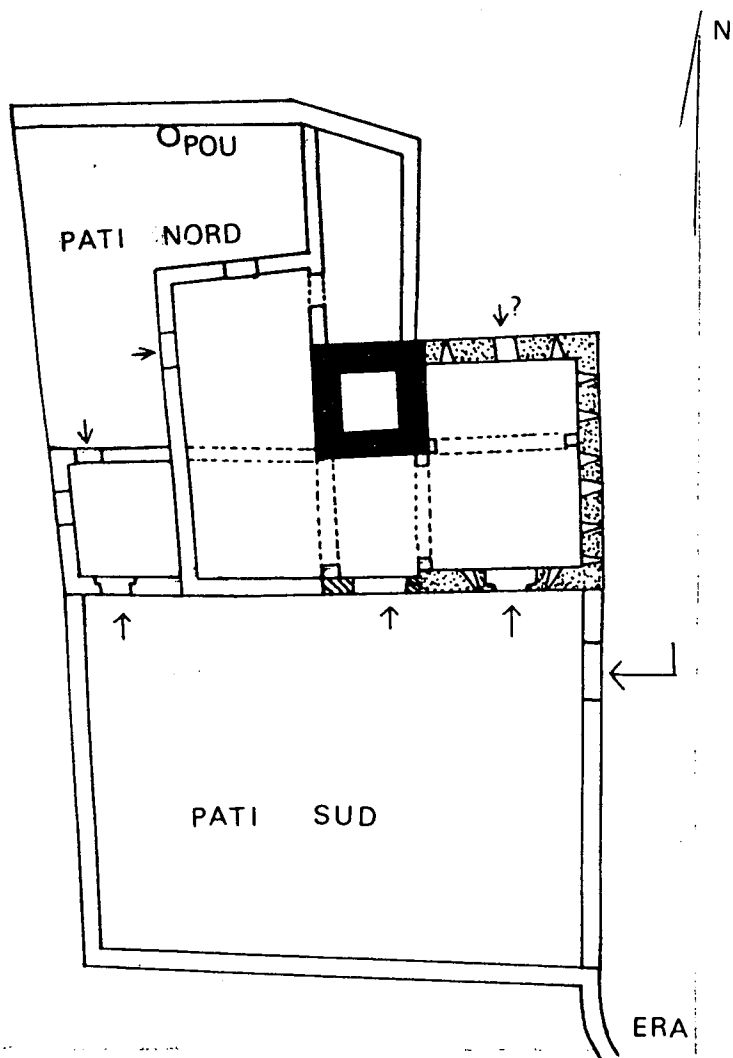
Secció estratigràfica del Quadre AZ/5: Unitat Estratigràfica 29. Nivells d'abocament i abandó sobre la terrassa inferior.

6.4.- Torre Mossèn Doms (1554-1645)

Novament el canvi de propietaris ens sembla la causa de la transformació arquitectònica i espacial. Aquesta transformació seria el resultat d'un total aprofitament de l'espai, per formar terrasses artificials a l'entorn de la masia. Aquestes obres suposaren la configuració actual de la masia.

Les obres d'ampliació consistiren en l'aprofitament de l'abocador existent a l'oest del mas, on l'aixecament del nivell va permetre crear una terrassa artificial: fins igualar la pavimentació de les estances superiors. Així mateix es va prolongar cap el nord on es destinaria un espai obert per a pati i s'hi construiria un pou. També s'aprofitaria la fonamentació de pedra d'aquest mur aixecat en tàpia, per tal de compondre estructures a la segona terrassa -originàriament era la tercera, però la supressió de la segona amb l'aixecament de nivell, la va transformar en la segona. Una tanca de pedres formaria un recinte al nord de l'ampliació configurant una estructura compacta i fortificada, en forma de ela.

~~Aquestes obres d'ampliació incidiren en gran manera a l'espai interior~~ de la planta baixa, configurant una arquitectura rural característica. Es van construir quatre arcades de mig punt amb carreus de gres i pedra tova distribuïdes als angles de la torre cap els murs exteriors. La façana principal fou ampliada cap a l'oest, amb pedra a la planta baixa i amb tàpia el cos superior. Al segon pis es construïren dues finestres que complementaren la simetria de les anteriors. Desconeixem si existia alguna altra obertura a la planta baixa, tal vegada una finestra, ja que les dues portes existents semblen no necessitar porta, però sí una finestra.

Planta de Torre Mossèn Doms (1554-1645).

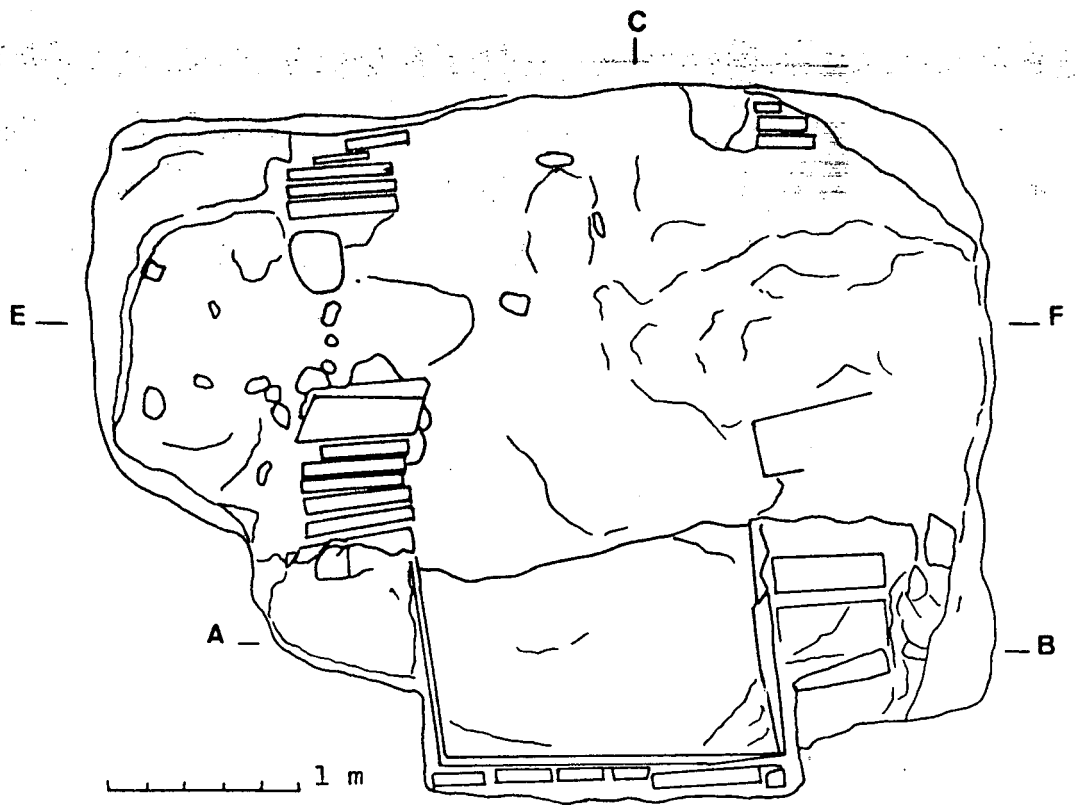
Segons F. Sumsi i A. Moro

L'espai sud, al peu de la façana principal va ser ampliat amb la construcció d'una terrassa artificial que composà un gran espai obert. Així mateix es construí una gran era al sud-est de la masia, a la vora del camí i separada de la masia per un mur de tanca que es mantingué dret fins les últimes reformes del segle XX. L'era estava construïda sobre una terrassa formada per l'acumulació de terres i on es recolliren fragments de ceràmica amb color blau del segle XV i XVI. La pavimentació de l'era estava realitzada amb cairons disposats entorn un forat central on una gran pedra de conglomerat sobresortia amb un pal central que seria utilitzat com a paller.

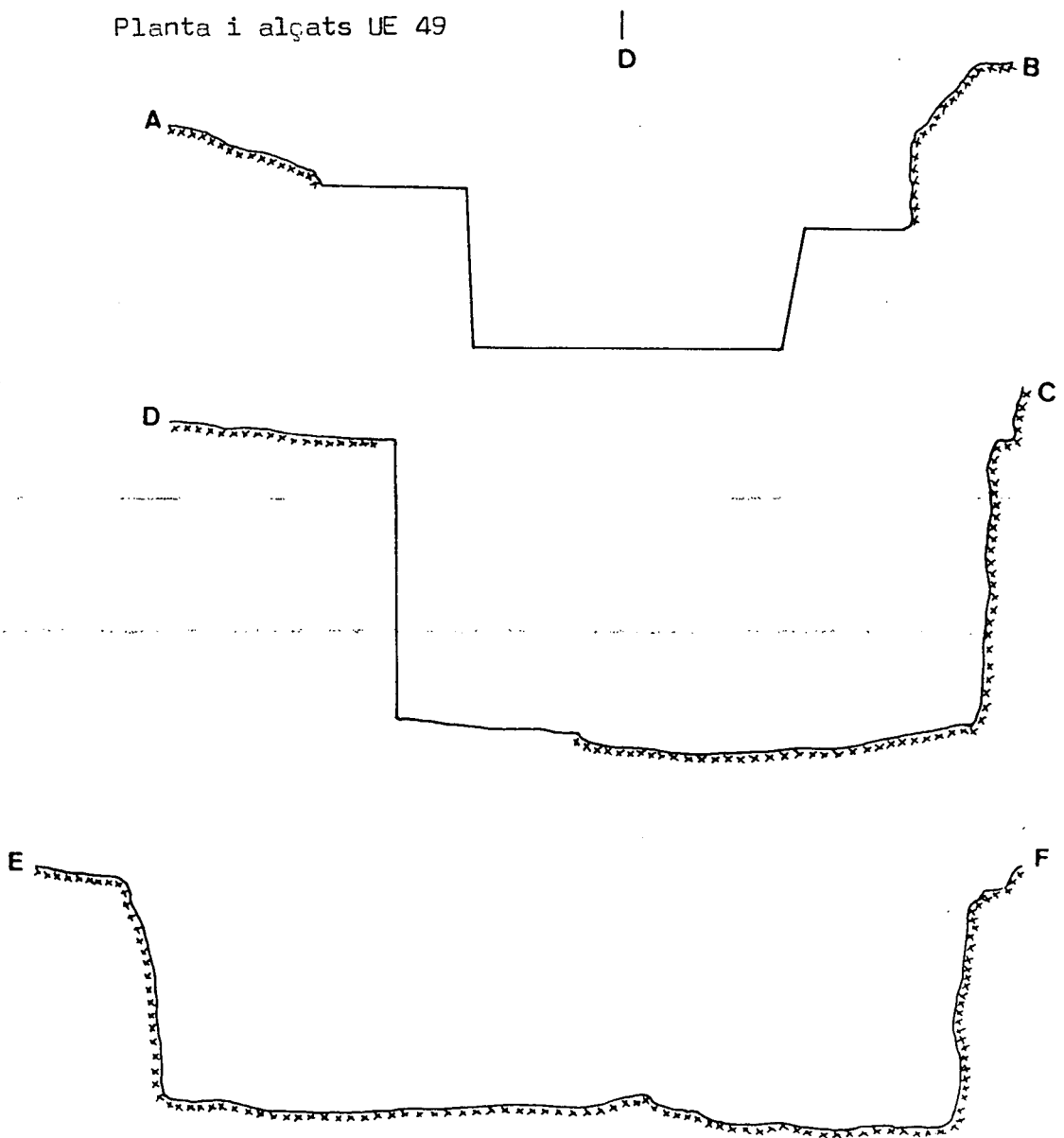
A la terrassa inferior del sud es construïren una sèrie d'estances que configurarien un conjunt d'espais, sent una prolongació de l'oest, i aprofitant les fonamentacions i murs de contenció dels diferents farciments per aixecar els nivells.

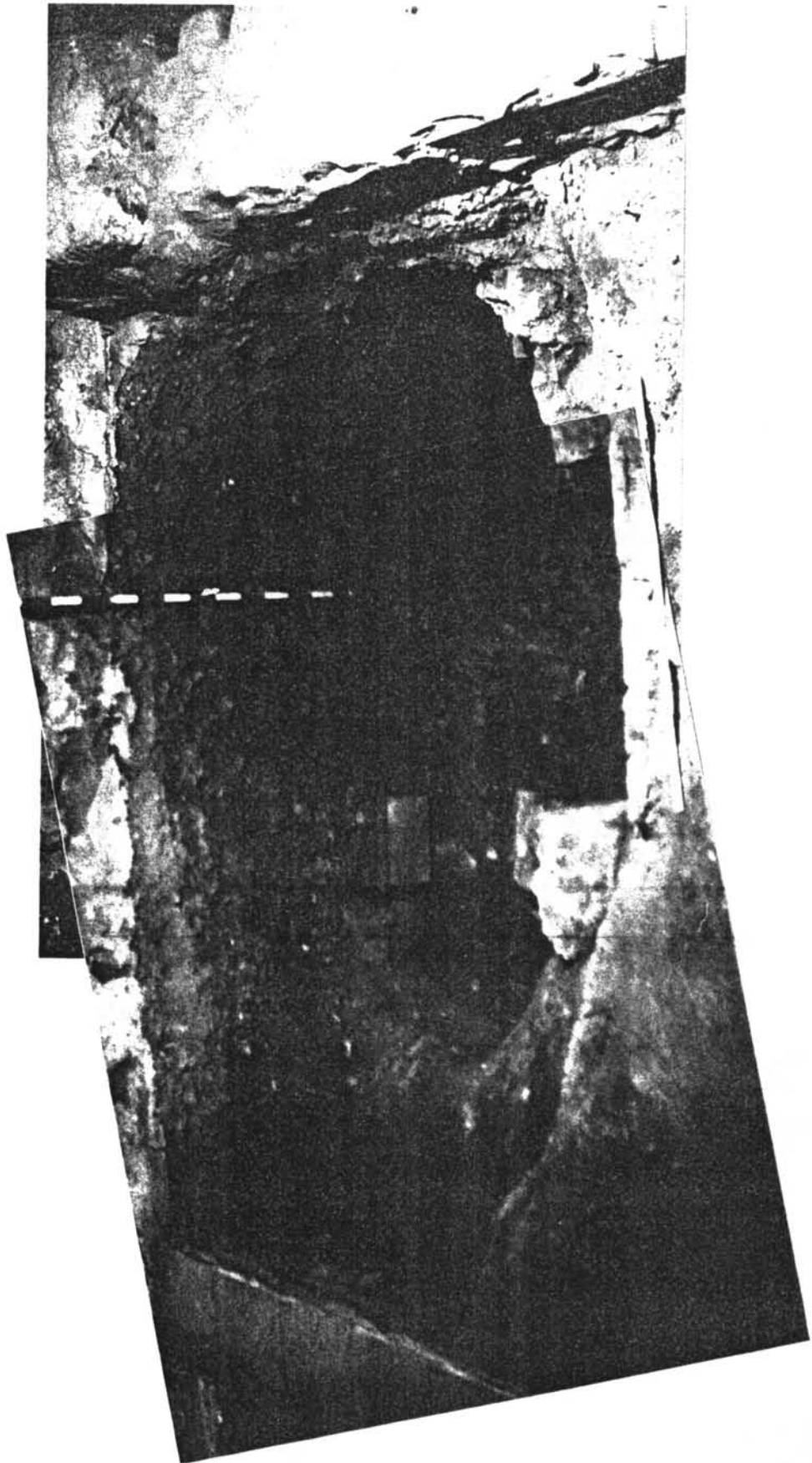
L'excavació arqueològica a l'interior de la masia va permetre posar al descobert una estructura indeterminada i relacionada amb una activitat industrial localitzada al peu de la torre, concretament al sud. Es tracta d'una estructura excavada al terreny natural i construïda amb rajoles d'obra formant un petit dipòsit arrebossat. El seu lamentable estat de conservació no ha permès concretar la seva funcionalitat, encara que considerem que correspongui a una premsa de vi. El seu farciment d'inutilització sembla datable en la segona meitat del segle XVII, segons una moneda apareguda en aquest nivell d'abandó (12).

La cronologia d'aquestes ampliacions ens ve donada pels nivells de farciment de les trinxeres de fonamentació dels murs corresponents a l'ampliació. La ceràmica recollida correspon al tipus de decoració blava dels segles XV i XVI. Així mateix, comptem amb la troballa d'un joc

Planta i alçats UE 49

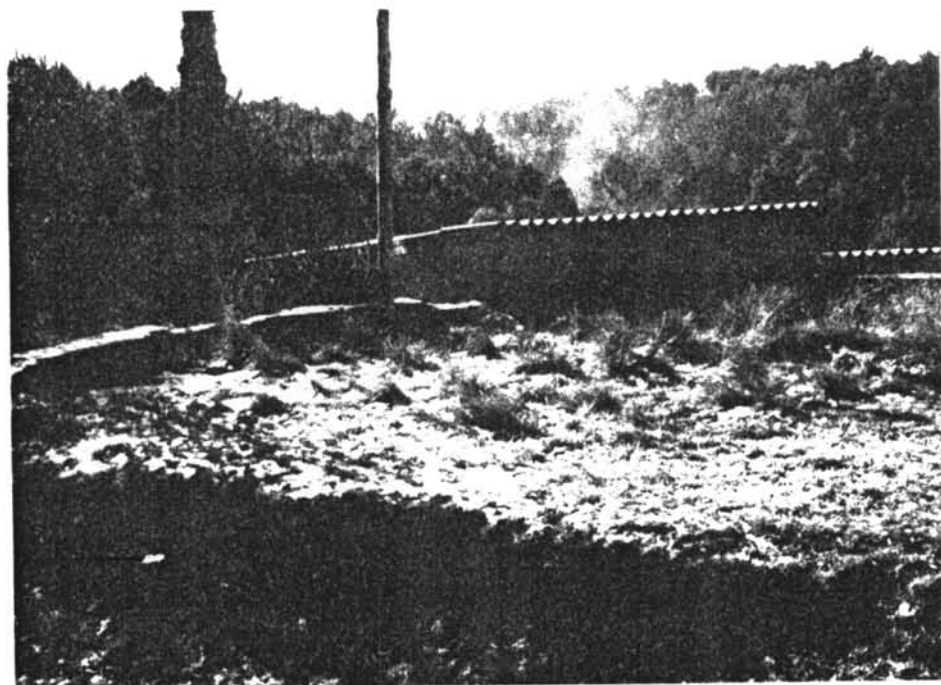
UE 49

set cartes del tarot que aparegueren a l'interior d'un forat de l'encofrat d'un mur de tàpia corresponent a l'ampliació nord de la masia. - També podem comptar amb la ceràmica decorada que es va recollir en el farciment de l'espai aixecat per construir l'era, i que ha permès donar i concretar aquestes dades cronològiques.

Aquestes obres d'investigació permeten ordenar i configurar un magnífic conjunt arquitectònic i econòmic de la masia. La conservació del topònim amb el qual hem conegut aquesta masia, relacionada amb el nom del propietari, és tan significativa com les restes arqueològiques.

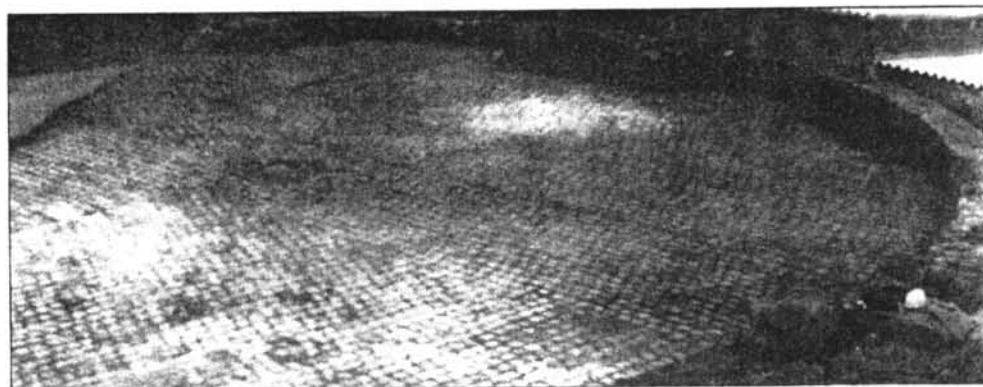

UE 49

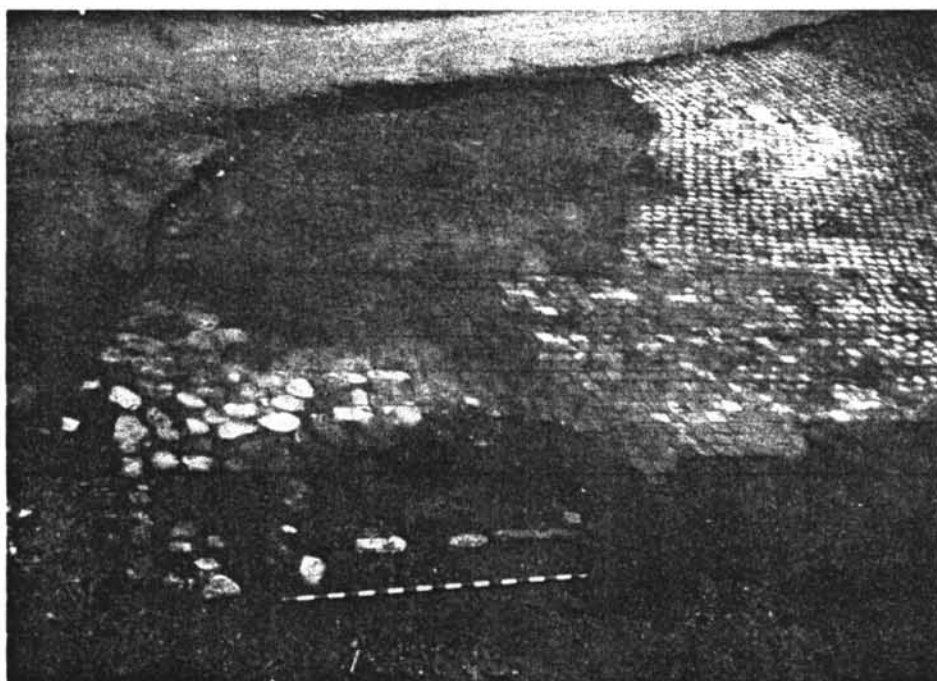
L'era de la masia abans de netejar-la.
(15 de gener del 1987).

Delimitació de l'era construïda amb cairons i distribuïda de forma curiosa. Al centre observem el forat per ubicar la gran pedra localitzada a la dreta de la foto: és i que servia de pallor.

Detall panoràmic de l'era.
Zona Nord. A l'Est, el caní el talla.

Panoràmic de l'Era en la zona Nord. Capor següent observem l'ac
cés al recinte que delimitava la zona de l'exterior.

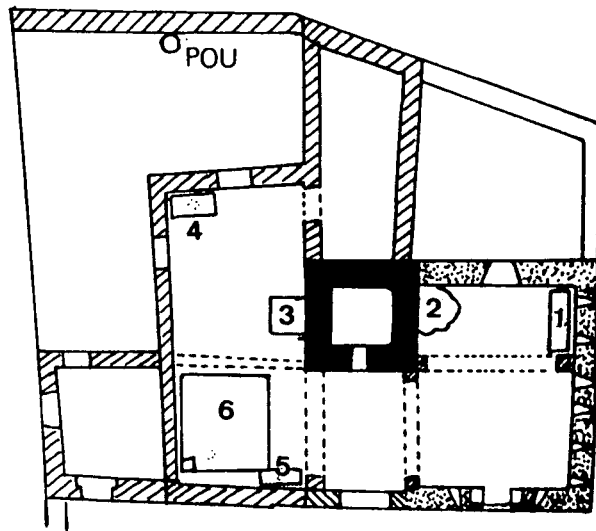
6.5.- Família Escorsell (1668-1744).

La composició regular de l'edifici actual de la masia Torre Mossèn Homs es configura definitivament amb la família Escorsell. La disposició anterior de la seva planta, en angle obert al nord de l'estructura, es tanca amb la construcció d'una nova estança. D'aquesta manera la planta de la masia serà pràcticament quadrada.

Les reformes afectaran també la composició de les façanes sud i est, on les obertures anteriors seran suprimides i substituïdes per altres més rectilínies, donant a les façanes una composició regular. Les finestres són construïdes amb brancals, llindes de pedres i amb un repeu motllurat. La distribució d'aquestes finestres es fa en nombre de tres a cada pis i, en conjunt, donen un caire més urbà que rural.

Al costat del camí, a l'est de la masia, es construeix una petita capella que presenta un atri d'entrada suportat per dos pilars de pedra i una porta en la qual s'ha utilitzat la mateixa pedra sorrenca de les finestres de la masia.

Concretar una data cronològica per a aquesta reforma ens resulta difícil sense tenir prou elements concrets. Hom ha considerat la construcció de la masia del segle XVIII, precisament per les característiques de les finestres i la capella. Però a Terrassa i a d'altres masies del terme, amb dades gravades a la pròpia pedra, ens indiquen que hi ha una cronologia variada, des del segle XVI, XVII i fins i tot del segle XVIII. Arqueològicament la construcció del dipòsit soterrat a l'estic oest de la masia, amb una cronologia clara, sembla no oferir dubtes de l'autoria de la reforma.

Família Escorsell (1668-1744)

1. Paviment enrajolat.
2. Premsa de vi.
3. Cup de vi.
4. Cup de vi.
5. Cup de vi, comunicació amb nº 6.
6. Cup soterrat de vi.

L'excavació del subsòl de la masia, concretament en les estances oest i est de la planta baixa, ha permès descobrir un complex industrial important que un estudi més minuciós podria aprofitar per recollir dades per al coneixement del desenvolupament econòmic de la població rural catalana als masos.

Aquest complex industrial correspon a una sèrie d'estructures identificables amb dipòsits, pavimentació, premsa i d'altres no determinats. Una d'aquestes estructures es troba soterrada a l'estança oest. És aquest dipòsit de vi el que ens aporta les dades cronològiques de construcció que ens relaciona amb la família Escorsell. El material ceràmic que ens dona aquesta cronologia es troba formant part del farciment de la rasa de fonamentació del mur del dipòsit soterrat, i que correspon a la ceràmica decorada amb color blau, de la sèrie d'orles diverses, amb una cronologia relativa de la primera meitat del segle XVII.

Les estructures localitzades i identificades com a dipòsit es troben bàsicament a l'estança oest, mentre que una premsa i una pavimentació relacionada amb la ubicació de bótes de vi, es troben situades a l'estança est. Això ens indica que la planta baixa està destinada enterament a l'activitat industrial vinícola de la masia, i que la seva activitat estaria distribuïda segons la funcionalitat de cadascuna.

Seguidament passem a descriure cadascuna d'aquestes estructures i donarem una hipòtesi de funcionalitat que, com ja hem dit anteriorment, caldria aprofundir més. Per a una millor comprensió, identificarem les estructures amb un número que relacionarem amb la planta corresponent.

Estructura 1:

Pavimentació construïda amb rajoles d'obra. Ocupa l'angle nord-est de l'estança est i ocupa una superfície de 2,40 m per 1 m i presenta un desnivell cap a una cubeta al sud de la pavimentació. Ens resulta difícil relacionar aquesta estructura amb algun tipus d'activitat, però el desnivell i la cubeta ens indiquen la presència de líquid. Tal vegada podríem pensar en la ubicació en aquest indret de diversos cups de vi i que necessàriament necessitaven una pavimentació sòlida, cosa que l'estança no tenia, ja que era de terra.

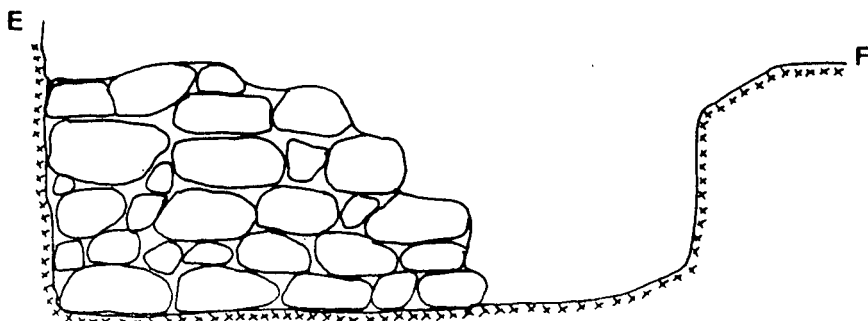
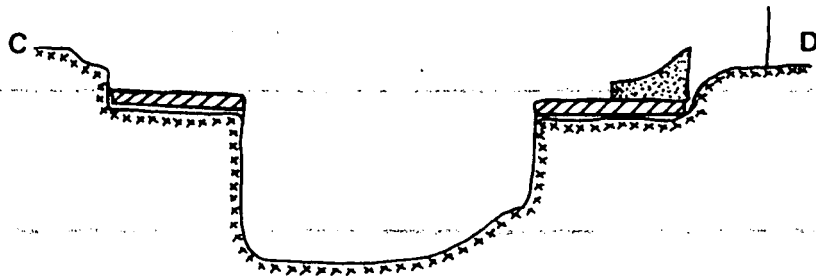
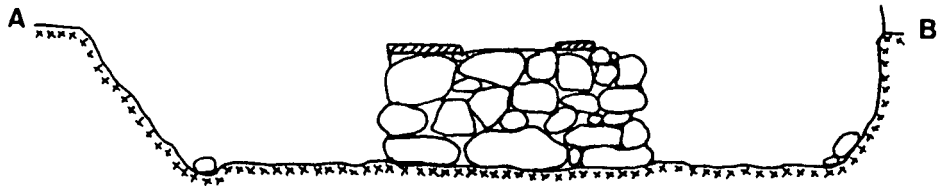
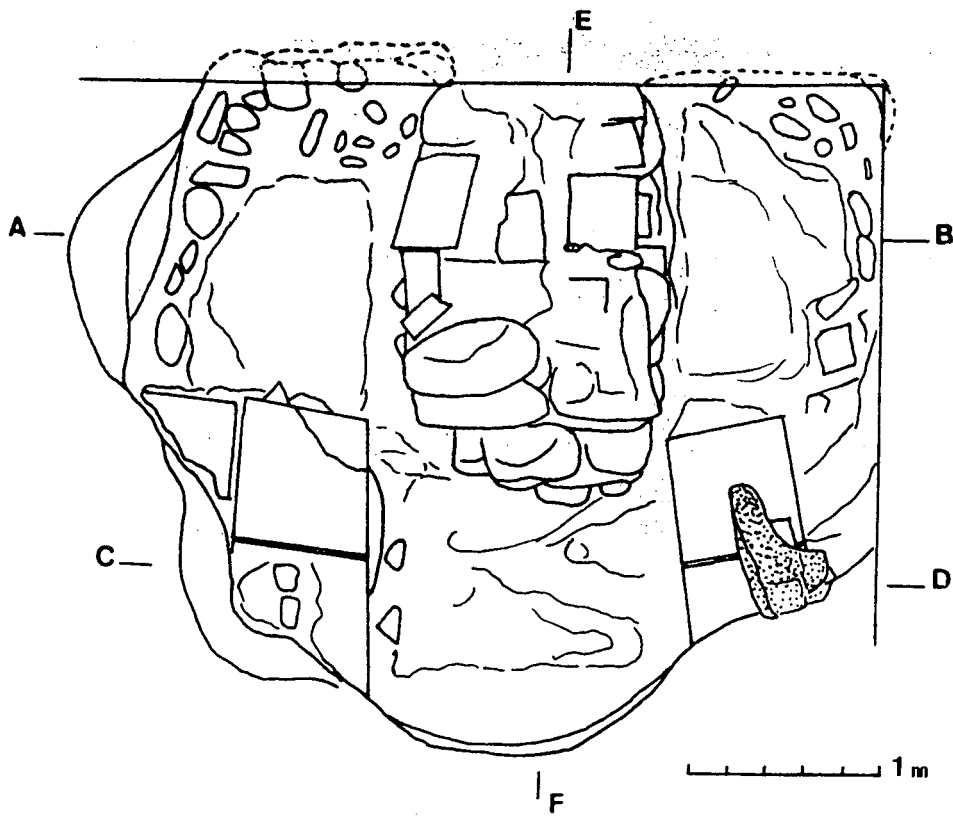
Cubeta localitzada al centre de la
pavimentació de l'estructura 1 (U.E. 34).

Estructura 2:

Construcció indeterminada localitzada a l'angle nord-est de l'estança est, al peu de la torre. Es tracta d'una estructura excavada a terra i constituïda per un petit mur de pedres, disposat d'oest a est, de 80 cm d'amplada i 1 m de llargada, amb espais oberts als laterals, essent semicircular a l'extrem del mur, i amb bassaments de rajoles. Al mur nord de tàpia, concretament sobre d'aquesta estructura, hi ha dos forats on encaixarien sengles troncs i que semblen relacionar-se amb l'estructura. El conjunt ens fa pensar en una complexa instal·lació que podria identificar-se amb una premsa o similar.

Estructura 2: Unitat Estratigràfica 35.

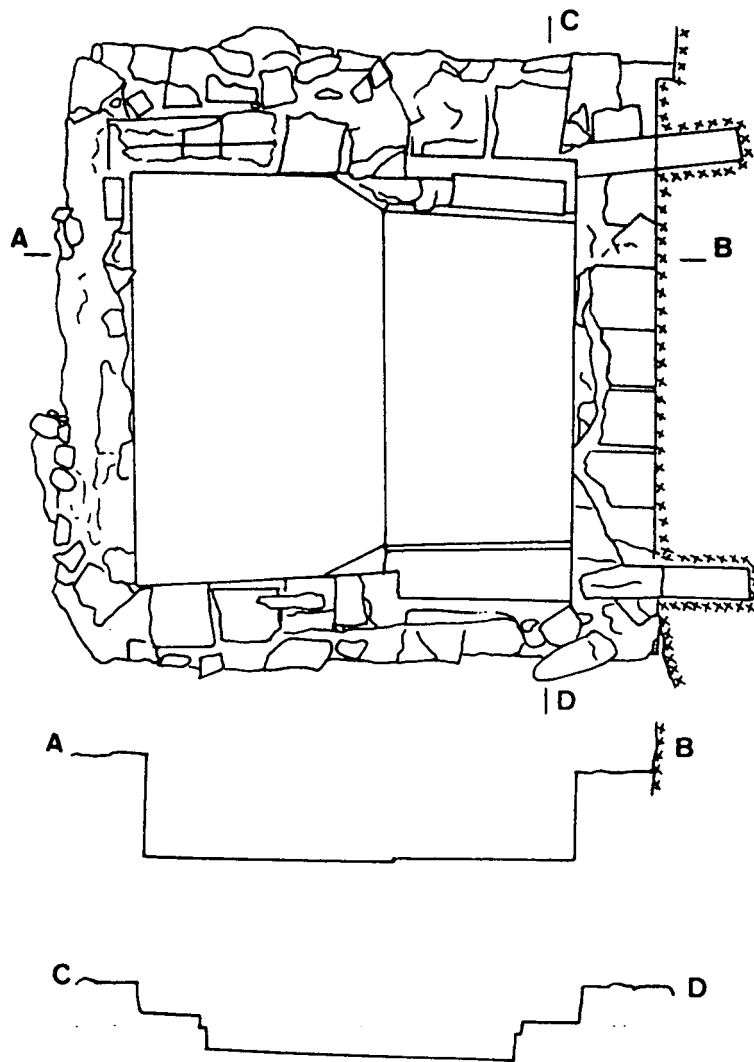
Planta i seccions de l'estructura 2 (UE 35).

Estructura 3:

Localitzada al peu de la façana oest de la torre. Construïda sobre terra natural i amb rajoles d'obra agafades amb morter. Les parets conserven restes de l'enliscat. Les mesures són 1,15 m interior, amb una fondària d'uns 50 cm conservada. En el fons presenta un doble nivell d'uns tres centímetres. També observem al terreny natural, sota la fonamentació de la torre, dos encaixos d'uns 20 i 27 cm de profunditat, amb restes de fusta. Així mateix, a la paret oest interior del dipòsit, hi ha empremtes de dos encaixos que denoten un sistema de subjecció. La funcionalitat d'aquesta construcció no és clara, però aquests encaixos semblen indicar-nos una estructura de fusta en la que s'elaboraria algún líquid, probablement el vi.

Estructura 3 (Unitat Estratigràfica 11)

Planta i seccions de l'estructura 3
(Unitat Estratigràfica 11). 1:20

Estructura 4:

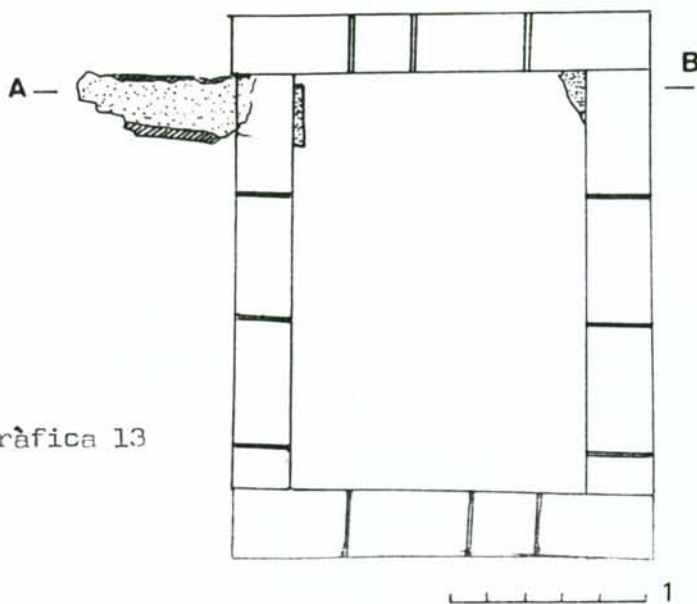
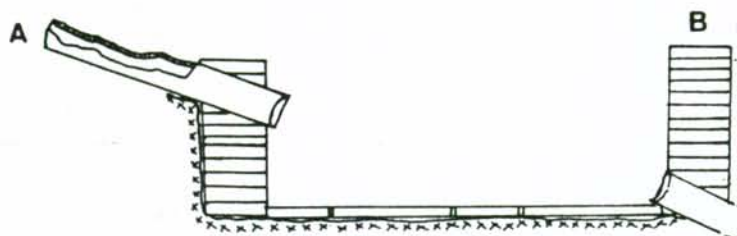
Dipòsit descobert a l'angle nord-oest de l'estança oest. No va ser excavat, i és per això que desconeixem les seves proporcions encara que sembla tenir una similitud amb les estructures descobertes.

Estructura 5:

Dipòsit localitzat a l'angle sud-est de l'estança oest, al costat de l'actual porta d'entrada a la masia. Es tracta d'una estructura rectangular construïda amb rajoles d'obra, amb un espai interior de 120 cm per 80 cm i amb un fons conservat de 85 cm. L'angle superior sud-est del propi dipòsit té un tub de ceràmica, amb l'interior esmaltat, que serviria per canalitzar un líquid procedent de l'exterior cap al dipòsit. Així mateix en presenta un altre d'igual a l'angle inferior oposat que canalitzaria el líquid a un dipòsit soterrat (Estructura 6). La canalització superior va ésser trencada en construir la porta d'accés a la masia.

La funcionalitat d'aquesta estructura sembla prou clara amb la presència dels dos tubs que permetrien l'entrada des de l'exterior d'un líquid, tal vegada seria el vi trepitjat a l'exterior, i que alhora podria ésser traslladat a un dipòsit més gran per emmagatzemar-lo.

La destrucció del tub superior deguda a la construcció de la porta ens fa pensar en una estança sense comunicació d'accés directe des de l'exterior, encara que sí hi hauria una finestra o similar, que tan sols permetria la comunicació amb l'exterior i el control de l'operació de passar el líquid a l'interior. És a dir, que podria haver existit alguna estructura a l'exterior que configuraria una cadena de producció, potser es tractaria d'una premsa o d'uns cups.

Estructura 5.

Unitat Estratigràfica 13

Estructura 6:

Gran dipòsit soterrat i localitzat a l'estança oest de la masia. El seu accés està ubicat a l'angle sud-oest i correspon a un espai rectangular de 3,42 per 3,22 m; amb una alçada màxima de 3,28 m. La seva màxima capacitat volumètrica constatada és de 30.835 litres (). Sota l'obertura d'accés al seu interior hi ha una cubeta enrajolada que possiblement permetria recollir aquelles impureses del vi dipositades al fons. Les parets són arrebossades amb una tonalitat rosàcia. El sostre presenta una volta que conserva l'empremta de la canyissada. A l'angle superior, angle sud-est, sobresurt el tub de ceràmica que canalitza el vi de l'estructura 5 a aquest dipòsit soterrat.

Aquesta estructura sotterrada va ser inutilitzada en tapiar l'accés, després d'abocar-hi runa i deixalles a l'interior. Entre el material arqueològic recollit en aquest nivell de runa cal destacar la troballa de quatre monedes d'aram, corresponents a "ardits" del segle XVII i XVIII. Aquest abocament és molt semblant al del nivell d'inutilització del pou localitzat al pati nord de la masia i del qual presentem un treball d'estudi de la ceràmica recollida més significativa (13).

Com podem observar, existeix una complexitat industrial prou important com per determinar l'existència d'una tasca vinícola que implica una activitat en cadena i relacionada. El desenvolupament d'aquesta activitat industrial es realitzà bàsicament en l'interior de la masia, però, un edifici en runes a l'exterior de la masia, al costat est, sembla indicar-nos que realment s'ha arribat a un punt important en l'activitat econòmica de la masia. Aquesta activitat, sens dubte, estaria relacionada amb la producció vinícola.

6.6.-Família Tobella (1871-1941).

Després d'un llarg parèntesis sense realitzar-se cap obra important a la masia Torre Mossèn Homs, període que va coincidir amb la nova administració del mas per una comunitat religiosa de Manresa (mitjan del segle XVIII fins a mitjan del segle XIX), aquest edifici sofrirà novament una altra modificació important. Els nous propietaris, la família Tobella, portaran a terme una reestructuració important.

L'activitat vinícola que fins ara havia estat la base econòmica de la masia, localitzada estrictament a la planta baixa del mas, canvia ara de forma radical. L'arqueologia ha constatat la total inutilització de totes aquelles estructures que fins ara havíem descrit i que es taven relacionades amb l'activitat vinícola. Es construeix una pavimentació nova a base de rajoles, i se suprimeix la pavimentació de terra batuda i morter.

L'altra reforma important afectà novament la façana on les obertures principals de la planta baixa, les dues portes, són suprimides i substituïdes per una altra molt més gran, també de mig punt i amb dovella. Aquesta porta es localitzà a l'oest de la façana. Una altra porta de totxos, estreta, s'ubicarà on era la porta principal anterior. Així mateix, a l'interior de la planta baixa, davant de la porta principal construïda s'aixecarà l'escala que permetrà l'accés als pisos superiors.

També hem pogut constatar altres reformes menors, de les quals destaquem la construcció d'un dipòsit per emmagatzemar l'oli. Aquesta estructura es troba adosada al mur nord-est de la masia i presenta una escala per accedir a la part superior. Aquesta construcció ens indica una nova i important tasca industrial que fins ara no havíem vist, la

producció d'oli. La substitució de les oliveres per les vinyes vindria donada tal vegada per l'aparició de la fil·loxera (1883-1884 a Terrassa).

Grafit localitzat al primer pis sota l'arrebossat contemporani. La llegenda: Tobella.

6.7.- Les últimes reformes (1941-1971).

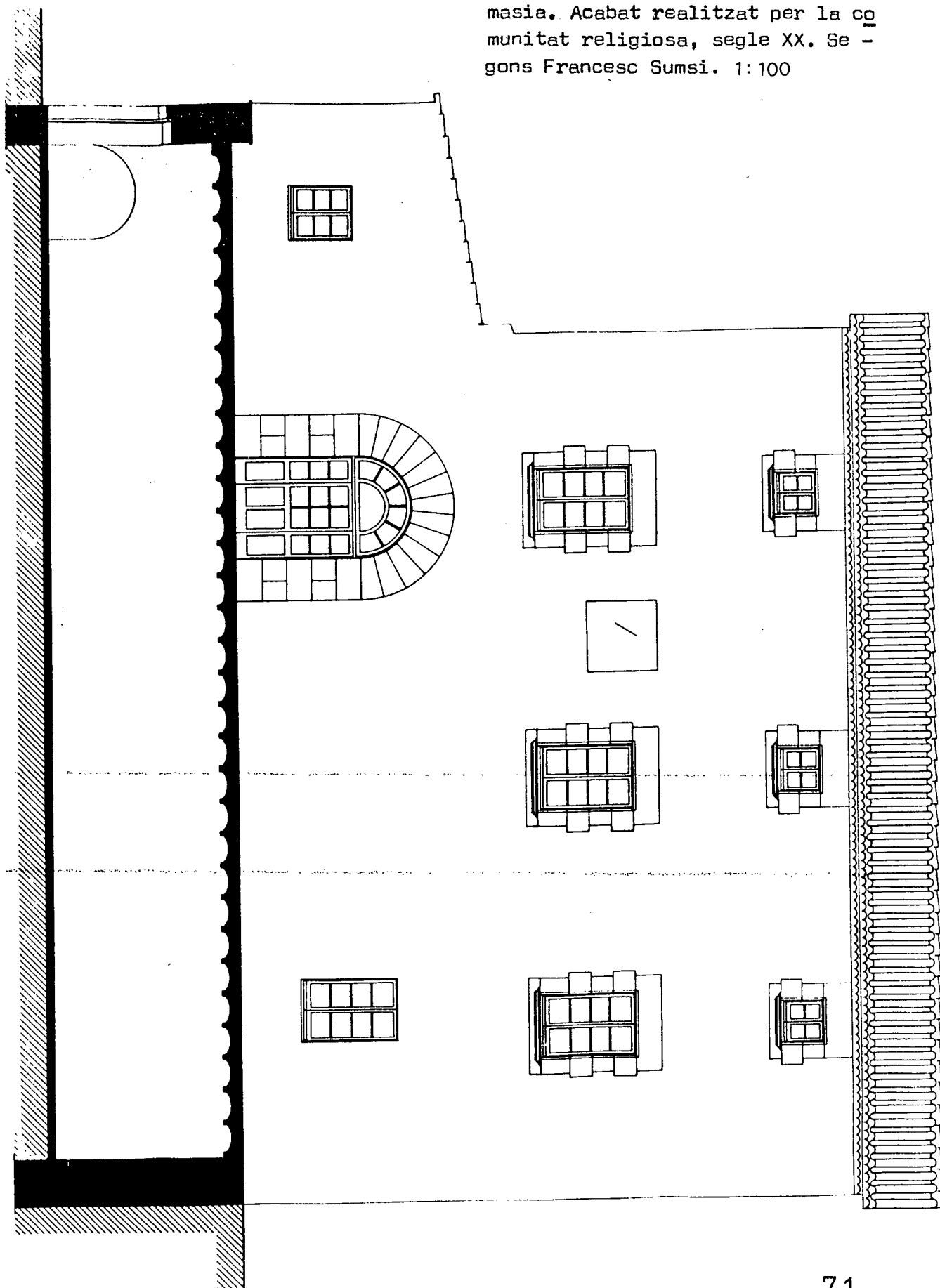
Podem considerar la família Tobella com els últims habitants de la Torre Mossèn Homs com una masia rural. Al llarg del segle XX el mas anirà perdent aquest caràcter rural i entrarà en una fase de degradació i pèrdua de la seva finalitat original. La donació l'any 1953 a la "Obra de la Visitación de Nuestra Señora" de l'edifici i de les terres, va significar la pèrdua d'aquesta idiosincràsia i de la identitat de la masia.

Amb aquestes religioses la masia sofrirà una última transformació arquitectònica que desmantellarà l'edifici. La planta baixa es dividirà en compartiments i en algunes estances la pavimentació es canviarà. L'estança est serà del tot reestructurada. La torre, que fins ara havia estat, una part més de l'estructura, serà afectada per les obres de reestructuració, en construir una escala a la primera planta, i un dipòsit a la planta baixa, per emmagatzemar cereals. El mur de tanca exterior que separava l'era serà enderrocat. Moltes són les reformes realitzades per aquesta comunitat de religioses que transforma la masia en un centre de recuperació per a noies joves amb problemes de salut.

La desaparició d'aquest centre uns anys més tard, farà que aquesta masia entri en una fase d'abandó i degradació important, però que no va incidir en les estructures antigues.

Alçat de la façana sud de la masia. Acabat realitzat per la comunitat religiosa, segle XX. Segons Francesc Sumsi. 1:100

ALZADO SUR

7.- CONSIDERACIONS FINALS

La tasca arqueològica portada a terme a la masia Torre Mossèn Homs ens ha permès conèixer, en part, l'evolució d'hàbitat i l'evolució arquitectònica de l'edifici que ha arribat a nosaltres. Aquests dos aspectes, evolució d'hàbitat i transformació arquitectònica, han possibilitat una sèrie d'observacions que ens donen peu a considerar algunes hipòtesis de treball. Les principals consideracions que extraïem dels resultats són: important punt estratègic de comunicació; activitat econòmica canviant; i, transformació arquitectònica segons la disponibilitat de la masia.

Inicialment, amb la construcció de la torre, ens trobem en un punt important de domini estratègic degut a un doble factor: control de la cruïlla de camins a Terrassa, a Castellar i a Sabadell; i, riquesa aquíf^{er}era del torrent.

En segon lloc el torrent que presenta una gran riquesa aquíf^{er}era (la Font de les Canyes, de força tradició popular), ens situa en una zona important per al conreu d'horta, sense oblidar al conreu de secà entorn al torrent, en les primeres fases d'habilitat de la zona. Posteriorment, la producció vinícola esdevindrà la principal producció econòmica de la masia, sent el segle XVI el punt més àlgid (família Escorsell). La producció vinícola sofrirà un fort revés amb l'aparició de la fil.loxe^{ra}, però la producció d'oli, en menor escala, la substituirà. Tal vegada d'altres masies seguiren el camí de la masia Torre Mossèn Homs amb la pèrdua de les vinyes, i les substituiran pel conreu de secà i per les oliveres.

Pel que respecta a les diferents transformacions arquitectòniques que l'arqueologia ha pogut constatar, cal indicar que aquestes transfor

macions han coincidit, així ens ho sembla, amb la funcionalitat de l'edifici.

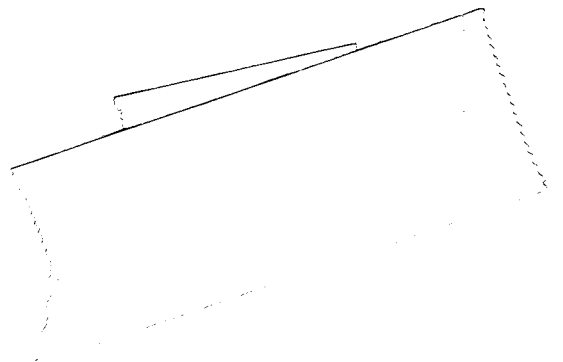
És a dir, quan l'edifici era habitat pels propietaris d'una manera habitual, la masia es transformava en un edifici quasi senyorial; quan eren els masovers els qui habitaven de forma directa la casa, les transformacions afectaven les instal·lacions industrials i econòmiques de la masia.

NOTES

- 1 ARISÓ, A. La transformació del paisatge terrassenc.
Terrassa, 1982
- 2 CASTELLANO, A. i altres Evolució històrica de la masia Torre Mossèn Homs. (en premsa).
- 3 CARDÚS, S. Butlletí del Club Montanyenc de Terrassa.
número 32, gener-febrer, 1929.
- 4 ACB Liber Antiquitatum.
III, F. 143, doc. 372.
- 5 Ajuntament de Terrassa: Catàleg d'edificis d'interès històrico-artístic.
Gerència Municipal d'Urbanisme de Terrassa. Terrassa, 1981, fitxa número 118.
- 6 Després dels resultats de les dues campanyes arqueològiques portades a terme, considerem que aquesta capella hauria estat construïda per la família Escorsell, al segle XVII.
- 7 Volem agrair als senyors F. Sumsi, arquitecte, a J. Margerit, arquitecte tècnic, i a A. Puig, la seva col.laboració tècnica i, sobretot, els diferents canvis d'impressions que han permès apuntar aquestes hipòtesis constructiva i cronològica.
- 8 Som conscients del perill que suposa relacionar propietari i reforma, però considerem que aquests han estat els resultats de la nostra investigació i, d'alguna manera, es pot considerar una hipòtesi-conclusió que permet comprendre i situar el lector.

- 9 FERNANDEZ, L. i altres Localització del jaciment romà de can Bonvilar. Terrassa.
Arrahona, número 2, pàgs. 81-86, Sabadell, primavera 1988
- 10 ROIG, A. i altres Sant Julià d'Altaura.
Arrahona, número 3, pàgs. 35-59. Sabadell, tardor 1988.
- 11 Veure el VOL. II de la present memòria: 2. La fauna del jaciment.
- 12 Volem agrair la col.laboració desinteressada del Sr. Rafael Comas i Ezequiel que ha portat la tasca de restauració i estudi del material monetari trobat a l'excavació.
- 13 Veure el VOL. II de la present memòria: 1. La ceràmica de taula...

137

COL·LABORACIONS.

TREBALLS D'INVESTIGACIÓ:

1. LA CERÀMICA DE TAULA I D'ÚS DIARI LOCALITZADA AL POU DE LA MASIA TORRE MOSSÈN HOMS. SEGLES XVII I XVIII.

Per Federico Izquierdo, M^{re}. Gemma García, Antonio Moro i Mre Neus Peregrina.

2. LA FAUNA DEL JACIMENT.

Per Pilar García, Carles Guillemón i Montserrat Vilardell.

3. CARTES DE JUGAR. BARALLA D'ENDEVINAR.

Per Stella Maris Hervás Ortíz.

4. RELACIÓ DE LA TROBALLA MONETÀRIA A TORRE MOSSÈN HOMS.

Per Rafel Comas i Ezequiel.

5. EXAMEN PALEOGRÀFIC.

Per Pere Puig i Ustrell.

LA CERÀMICA DE TAULA I D'ÚS DIARI LOCALITZADA AL POU DE LA MASIA TORRE
MOSSÈN HOMS. SEGLES XVII I XVIII.

Per Federico Izquierdo

Me Gemma García

Antonio Moro

M^o neus Peregrina

LA TROBALLA. EL POU.

El conjunt ceràmic analitzat en aquest estudi correspon a la troballa d'un nivell d'inutilització amb deixalles en el pou de la masia esmentada, localitzat al pati nord de l'edifici. Aquest pou té un diàmetre de 1,05 metres i va ser construït mitjançant l'excavació del terreny natural. El primer metre de fondària va ser revestit amb totxos. La resta mostra el propi terreny natural.

El jaciment presenta bàsicament tres nivells d'abocament. El primer, de terres molt fosques i d'un metre de fondària, presentava un nivell de deixalles amb cendres, ossos de fauna i amb la ceràmica del conjunt estudiat. El segon, amb una terra més compacta i vermellosa i amb una fondària de 50 centímetres, no va oferir restes materials. I, finalment, el tercer nivell, amb pedres -algunes amb morter- i fragments del terreny natural. El pou no ha estat excavat en la seva totalitat, només s'ha aconseguit arribar a una profunditat màxima de 2,50 m.

Tenint en compte les característiques del jaciment, considerem que el pou va ser inutilitzat amb runes (pedres i fragments del terreny natural), la qual cosa denota la realització de reformes a la masia o al seu entorn proper. L'abocament d'aquestes obres va omplir el pou fins a 1,50 metres aproximadament de la superfície, deixant un espai buit per abocar-hi les deixalles d'ús quotidià de la casa.

LA CERÀMICA

Agrupem el material ceràmic localitzat en dos grups: la ceràmica decorada i la ceràmica no decorada (vidriada). Pel que fa a la ceràmica decorada, ens trobem amb uns exemplars decorats principalment en blau, encara que també hi ha un fragment de nansa d'escudella amb decoració de reflexe metàl·lics i un fragment de decoració amb blanc estannífer. En

el grup amb decoració de blau abunda la sèrie d'orles diverses, amb un total de quaranta fragments, els motius centrals de les quals varien: casetes, creus, flors i elements vegetals.

Pel que fa a la sèrie d'orles, anomenada de la "ditada", trobem dos fragments de plat; i en la sèrie "d'influència francesa" trobem cinc fragments de plat. La proporció de la ceràmica popular vidriada, no decorada, és molt més gran quant a la proporció de ceràmica decorada. D'un total de cent quaranta-sis fragments, destaquen els de plat, de gerres, de cassoles i de càntir.

Ceràmica decorada

Les dues formes de vaixel·la que apareixen representades en aquest conjunt ceràmic són les escudelles i els plats. Les escudelles eren uns recipients fons d'ús individual, en forma de casquet esfèric, que servien per contenir aliments líquids (escudella, sopa o brou) ja fossin freds o calents. El plat s'utilitzava per servir, presentar o menjar aliments no líquids i eren utilitzats tant per a l'ús individual com col·lectiu, segons la seva funcionalitat. El plat presenta gran varietat de formes, ja que existeixen plats d'ala, plats talladors i servidores. En el nostre cas no podem establir una classificació perquè ens trobem davant d'un gran nombre d'escudelles i només dues sèries de plats: un plat fragmentat i dos fragments de plat de la sèrie d'influència francesa que servia per contenir aliments sòlids, i un plat fragmentat de la ditada, més fons que l'anterior, que permetia contenir aliments semi-líquids.

Existeix també un peu de copa o de gerra, de decoració de la ditada, que segurament tenia la funció decorativa o ornamental.

La ceràmica decorada no solia utilitzar-se en l'ús diari -al contrari s'acostumava a fer servir la ceràmica sense decorar- i es reservava per a les festes assenyalades. En aquest cas, però, podríem dir que s'utilitzava per a l'ús diari si ens fixem en el desgast que s'observa en la vora i el repeu: això, i el fet que hi hagi un gran nombre d'escudelles, ens fa pensar que aquestes s'utilitzaven per a un primer plat, per exemple de brou, i que després, per al segon plat, es feia servir la ceràmica vidriada.

Les característiques formals i estilístiques de la decoració d'aquesta ceràmica són les següents:

1.- Sèrie de les "orles diverse": la decoració de la ceràmica acostuma a ser feta amb un traç gruixut i amb un vernís molt espès. El motiu central sol ser molt senzill, però molt variat pel que fa a figuracions, i voltat d'una sèrie de circumferències fins a la vora. La cronologia d'aquesta sèrie és de la primera meitat del segle XVI.

2.- Sèrie de la "ditada": són anomenats així perquè tenen la sanefa o orla, realitzada, amb traços molt gruixuts com si fossin fets amb els dits. El motiu central de decoració sol ser també un motiu vegetal, figures humanes, cases o ocells. La cronologia d'aquestes peces és de mitjan segle XVII.

3.- Sèrie "d'influència francesa" es caracteritza per un canvi en el gust estètic que simplifica les complicades orles. Els dibuixos es fan més petits, amb un traç més prim i es deixa un espai blanc entre la decoració. Aquest canvi en el gust es pot situar a mitjan segle XVIII.

Ceràmica vidriada no decorada.

És l'anomenada ceràmica de cuina o d'ús diari, ja que s'utilitzava a la cuina o a l'hora de servir o consumir els aliments. Aquesta variada funcionalitat ens permet veure la gran quantitat de formes que hi havia: cassoles, olles, plats, gerres, càntirs... En el cas de la masia Torre Mossèn Homs, concretament el material ceràmic localitzat en el pou, podem establir dos grups, d'acord amb la seva funcionalitat. Un primer, dedicat exclusivament a la ceràmica d'ús culinari: les olles, les cassoles i els tupins (recipients semblants a l'olla) solen ser peces vidriades per l'interior. Un segon grup estaria dedicat a l'ús domèstic o a la taula o, com és l'exemple aïllat del càntir, al transport d'aigua. Aquest segon grup estaria representat pels plats, les gerres i el càntir. En aquest grup trobem el vidriat tant a l'interior com a l'exterior.

No ha aparegut cap fragment amb una decoració a base de motlures, però sí tres fragments de plat amb una decoració interior polícroma a base de motius florals en verd i vermellós sobre un fons groc; aquests plats tindrien també un ús exclusiu per a la taula.

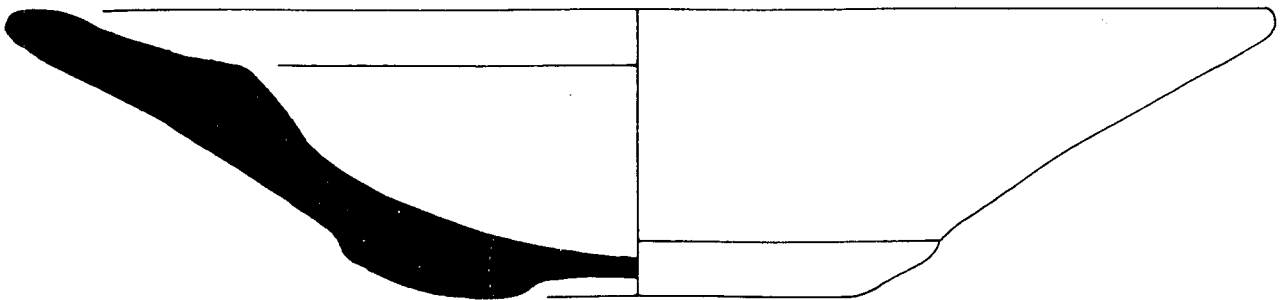
Conclusions cronològiques.

La cronologia del conjunt ceràmic estudiat presenta una duplicitat cronològica que oscil·la entre els segles XVII i XVIII, això ens impedeix situar en un moment concret la vaixel·la localitzada. Desconeixem si la ceràmica no decorada correspon al segle XVII o al segle XVIII ja que aquest tipus abasta un ventall cronològic ampli que no permet localitzar-la en un període concret. A aquesta dificultat, s'hi ajunta el fet que la major part de ceràmica localitzada decorada -que és la que ens permet establir cronologia- és del segle XVII, però a la

vegada, ens trobem amb la presència de dos plats del segle XVIII (de la sèrie d'influència francesa), que no ens fan possible precisar la cronologia global de la vaixella.

LÀMINES

Els dibuixos han estat realitzats per Mª Gemma
García (dibuix) i Federico Izquierdo (decoració).

Nº. d'inventari H89-42

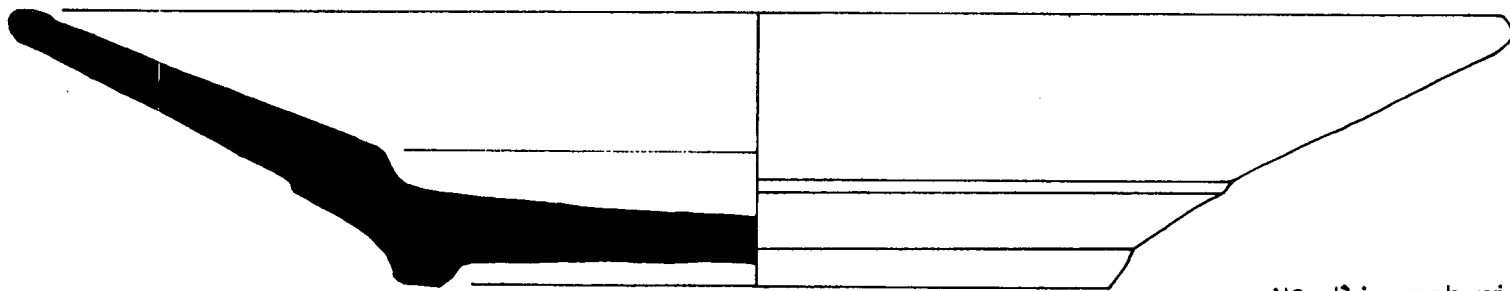
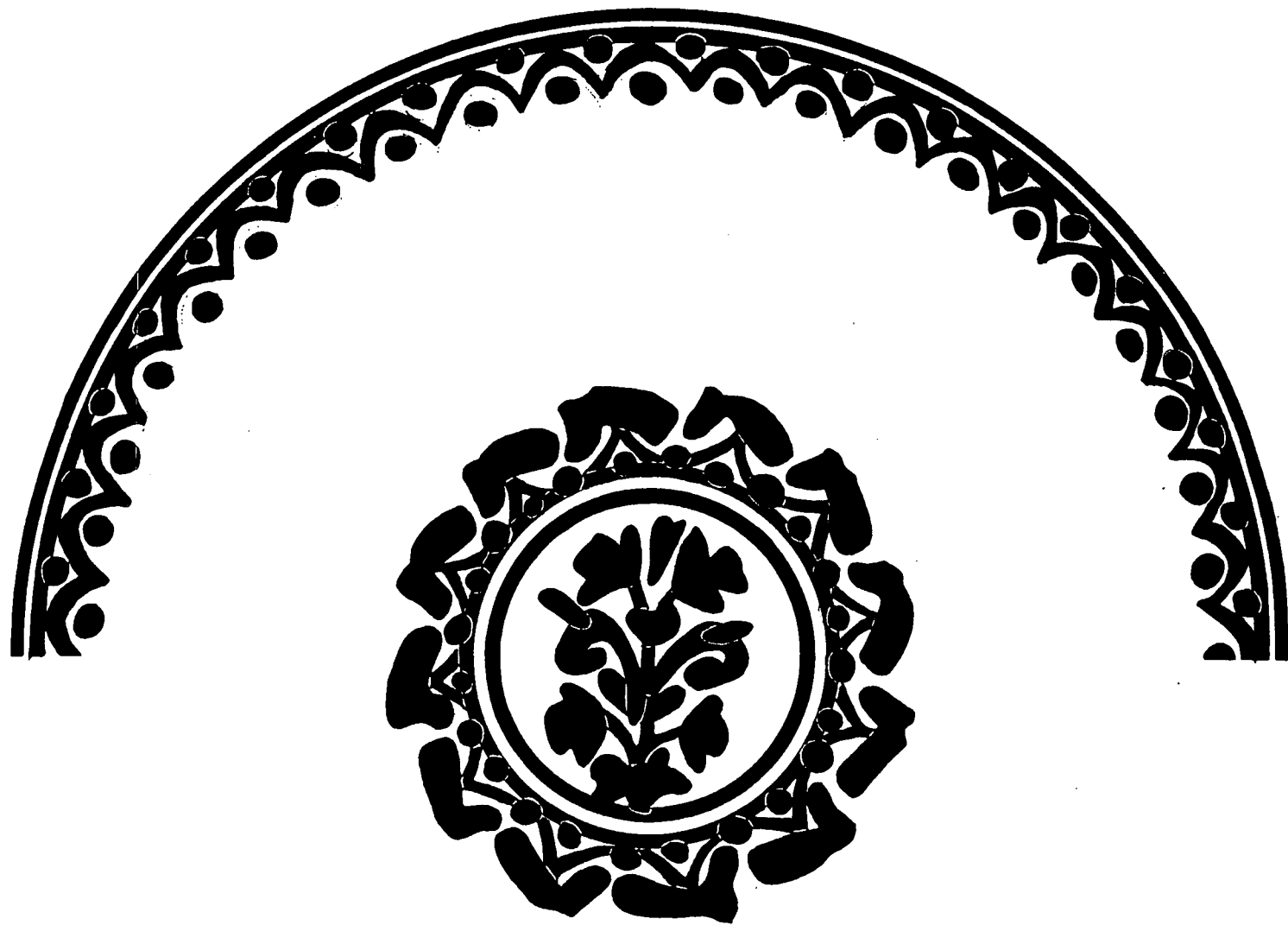
Plat blau de la sèrie de la ditada.

Producció catalana. Mitjans del segle XVII.

Dibuix: G. García. Decoració: Federico Izquierdo.

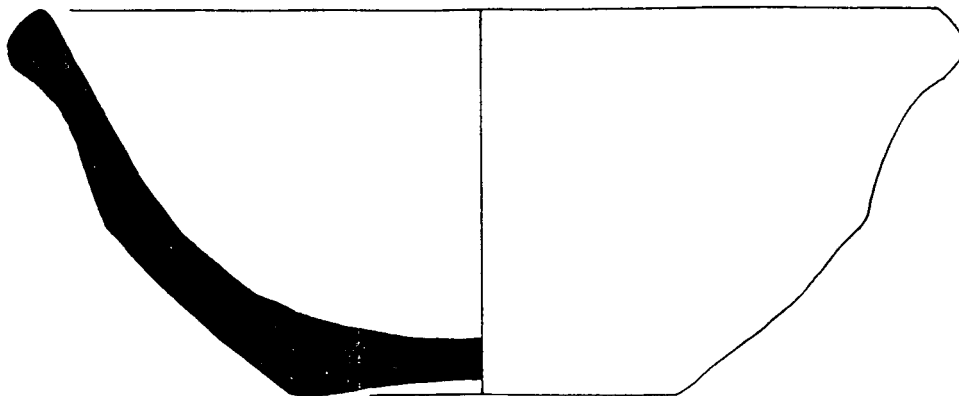
Escala 1/1

Escala 1/2

Nº d'inventari H89-44
Plat blau grup d'influència fran-
cesa. Producció catalana, mitjans
del segle XVIII.
Dibuix: G. García
Decoració: F. Izquierdo

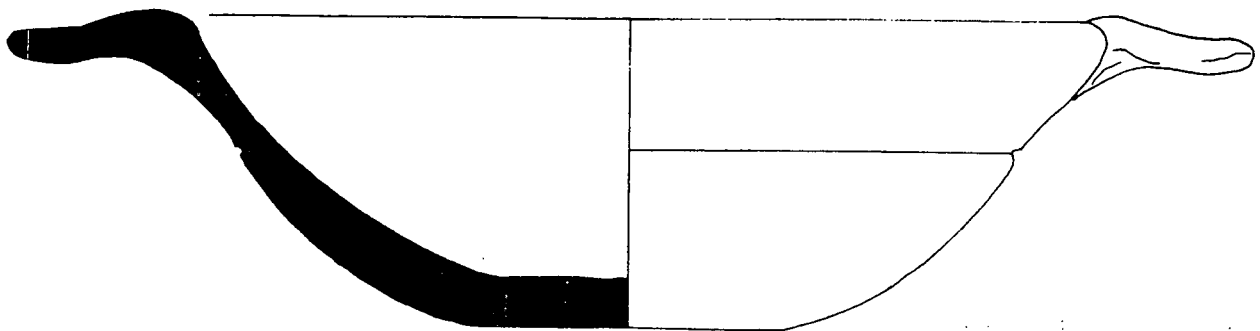

Nº d'inventari H39-3

Escudella decoració blava del grup d'orles diverses.
Manquen les dues nanses.

Producció catalana. Primera meitat del segle XVII.

Dibuix: G. García Decoració: F. Izquierdo.

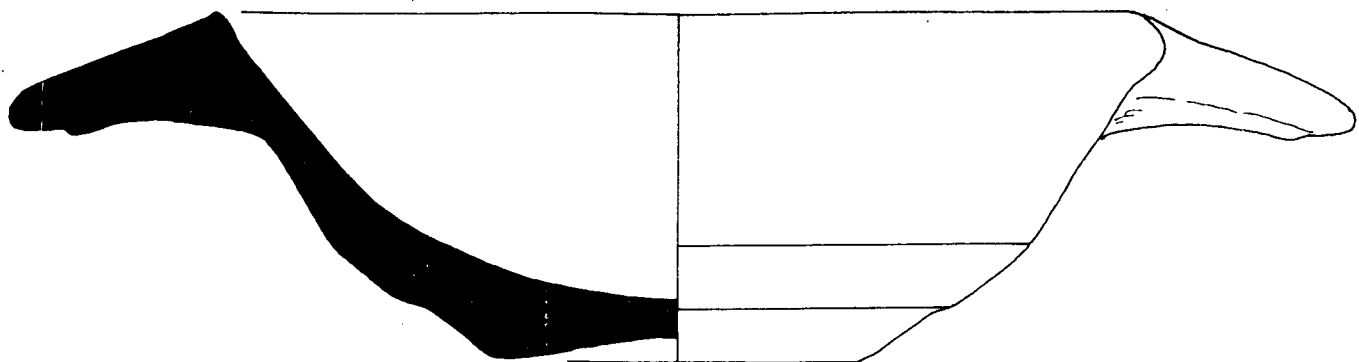

Nº d'inventari H89-21

Escudella decoració blava del grup d'orles diverses.

Producció catalana. Primera meitat del segle XVII.

Dibuix: G. García Decoració: F. Izquierdo.

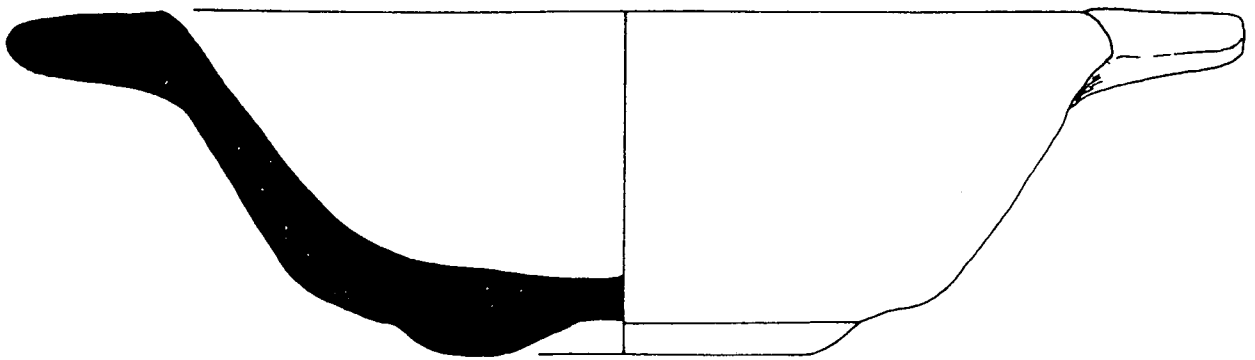

Nº d'inventari H39-5

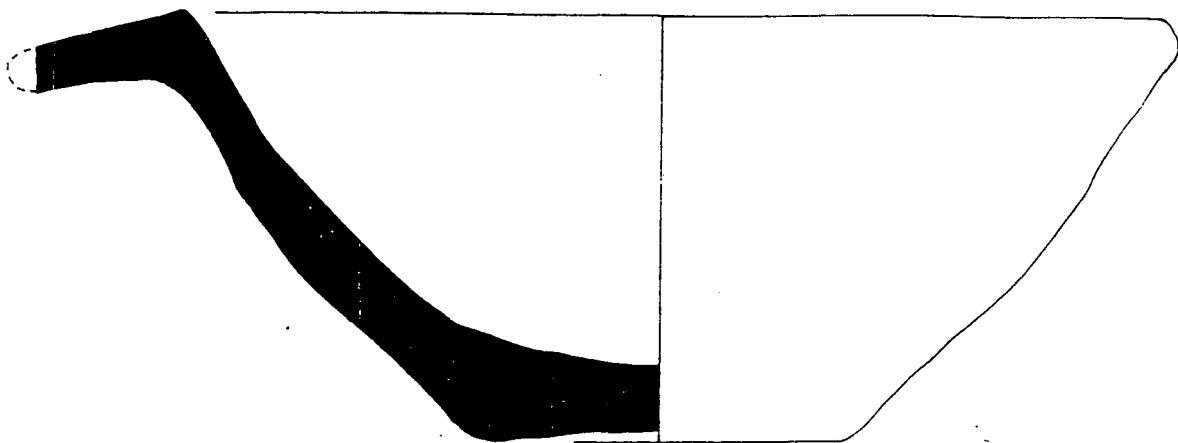
Escudella decoració blava del grup d'orles diverses.

Producció catalana. Primera meitat del segle XVII.

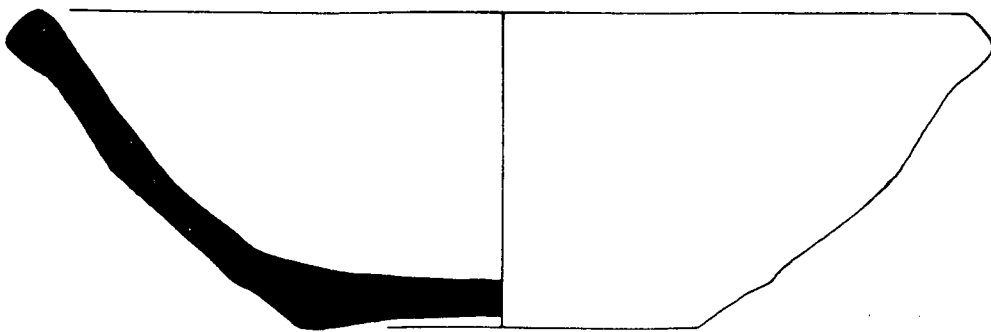
Dibuix: S. Garcia Decoració: F. Izquierdo.

Nº. d'inventari H89-7
Escudella decoració blava del grup d'orles diverses.
Producció catalana. Primera meitat del segle XVII.
Dibuix: S. García Decoració: F. Izquierdo.

Nº d'inventari H89-18
Escudella decoració blava del grup d'orles diversos.
Producció catalana. Priore mitat del segle XVII.
Dibuix: S. Garcia Decoració: F. Izquierdo.

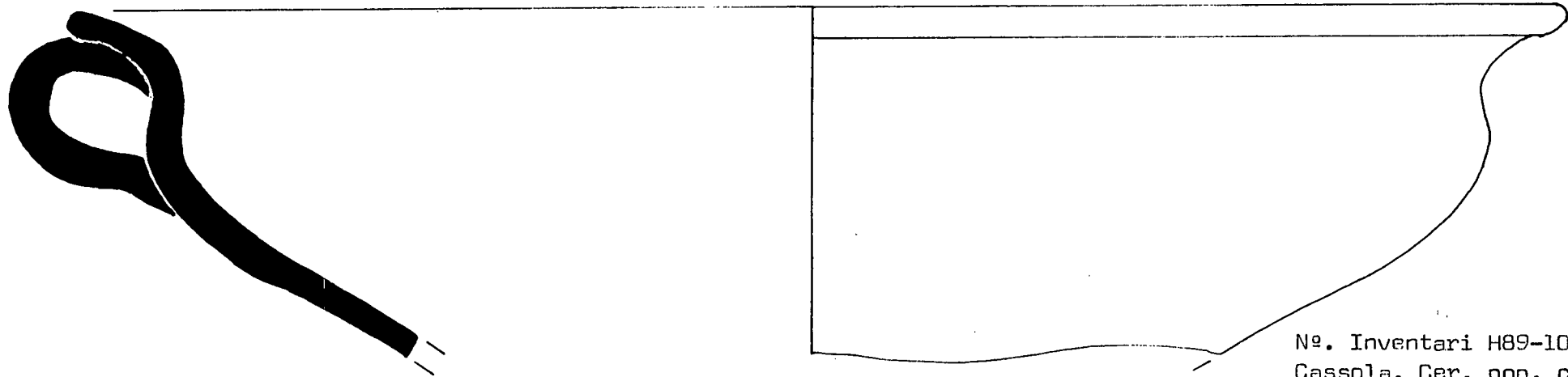

Nº d'inventari HSD-11

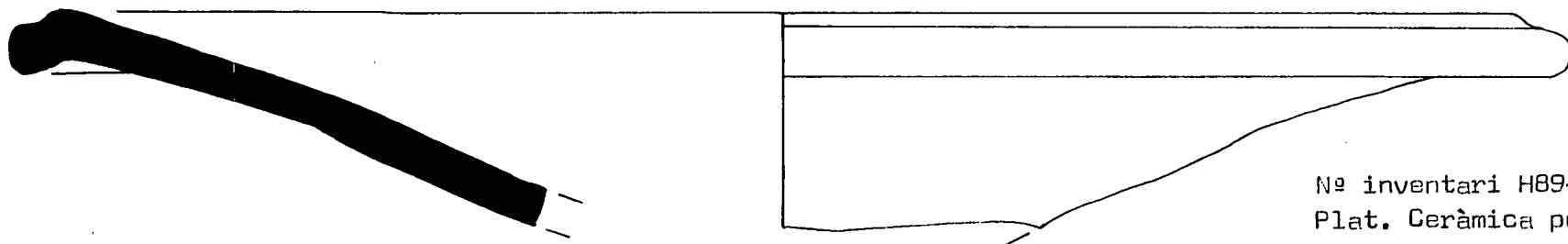
Escudella decoració blava del grup d'orles diversos.
Manquen les dues nanses.

Producció catalana. Primera meitat del segle XVII.

Dibuix: G. Garcia Decoració: F. Izquierdo.

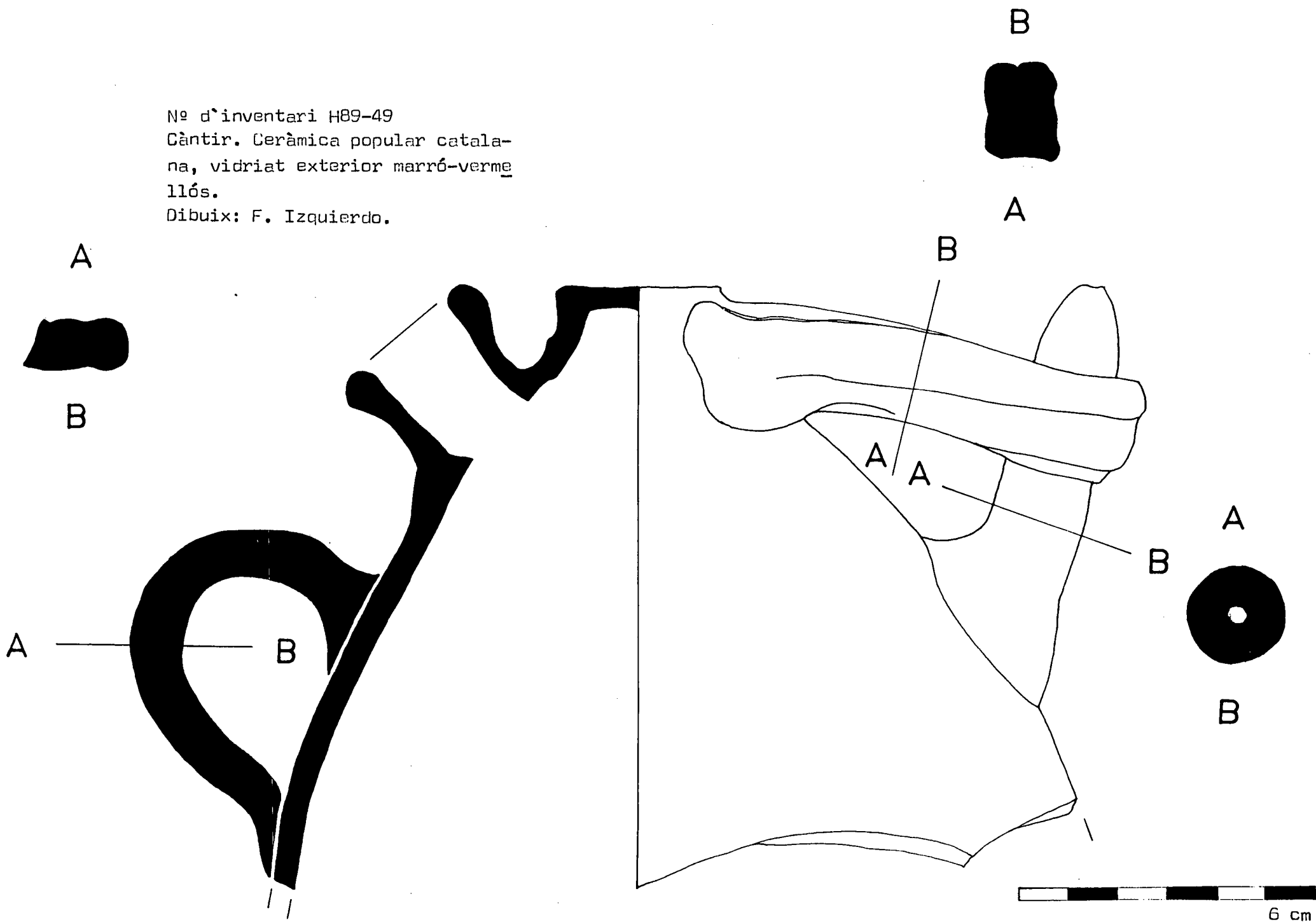

Nº. Inventari H89-107
Cassola. Cer. pop. catalana,
vidriat interior color vermell.
Dibuix: G. García

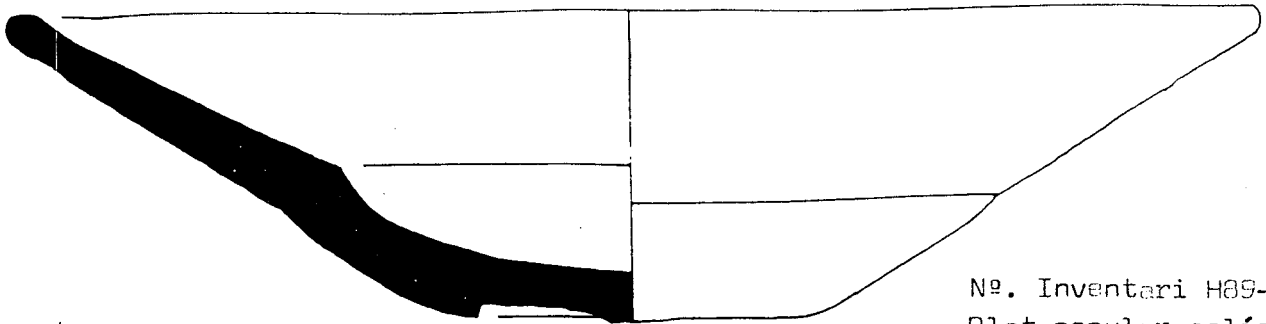

Nº inventari H89-62
Plat. Ceràmica popular catalana,
vidriat interior marronós.
Dibuix: G. García

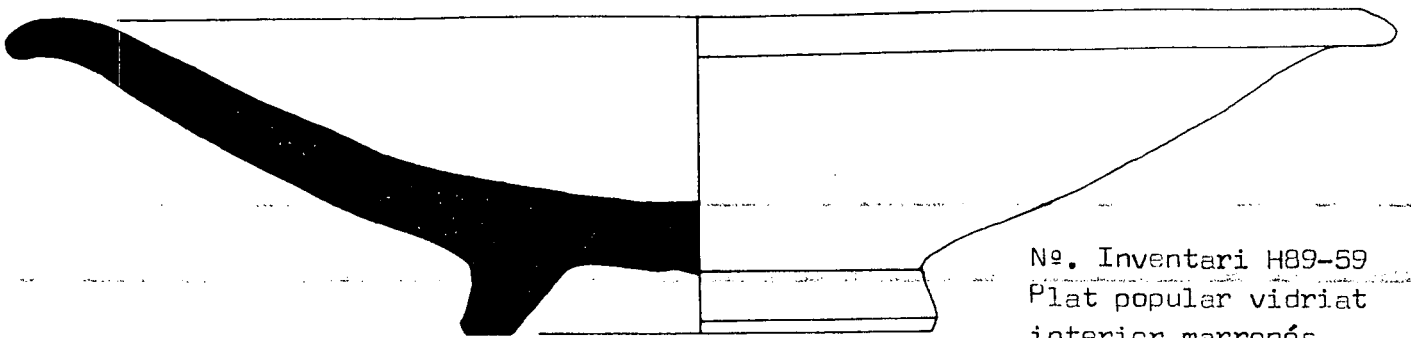
Nº d'inventari H89-49
Càntir. Ceràmica popular catalana,
vidriat exterior marró-verme
llós.
Dibuix: F. Izquierdo.

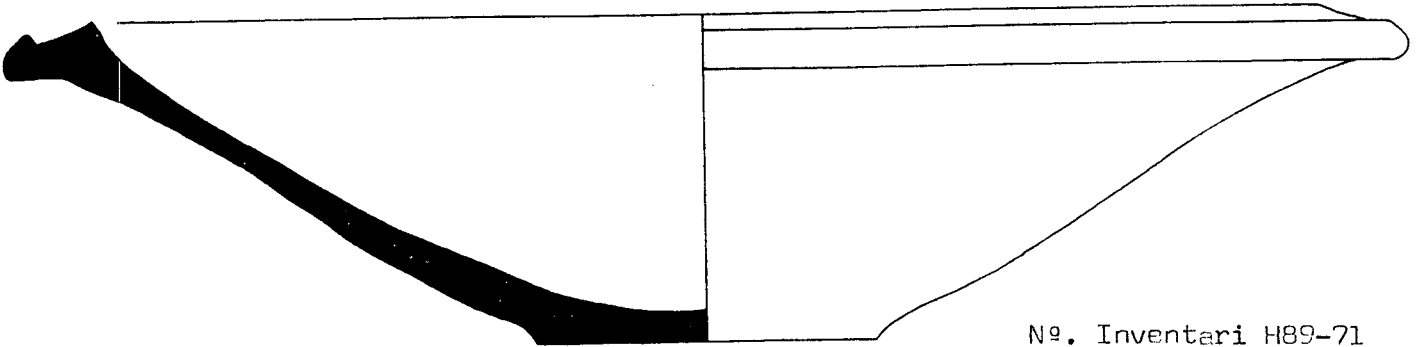
6 cm

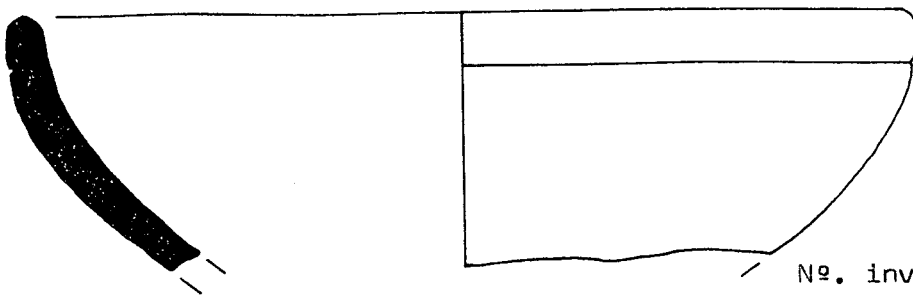
Nº. Inventari H89-56
Plat popular polícrom
interior.

Nº. Inventari H89-59
Plat popular vidriat
interior marronós.

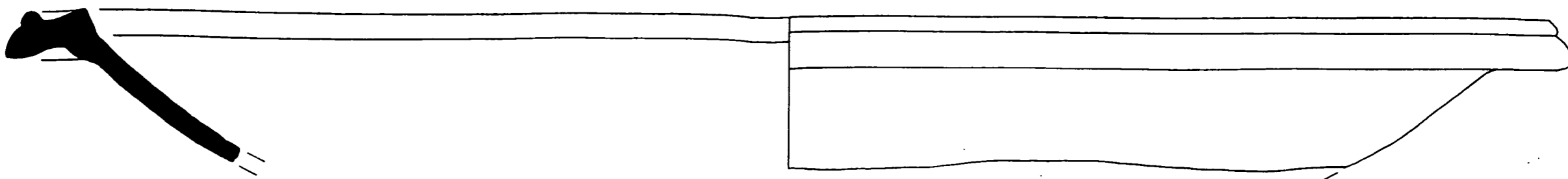

Nº. Inventari H89-71
Plat popular vidriat
interior vermellós.

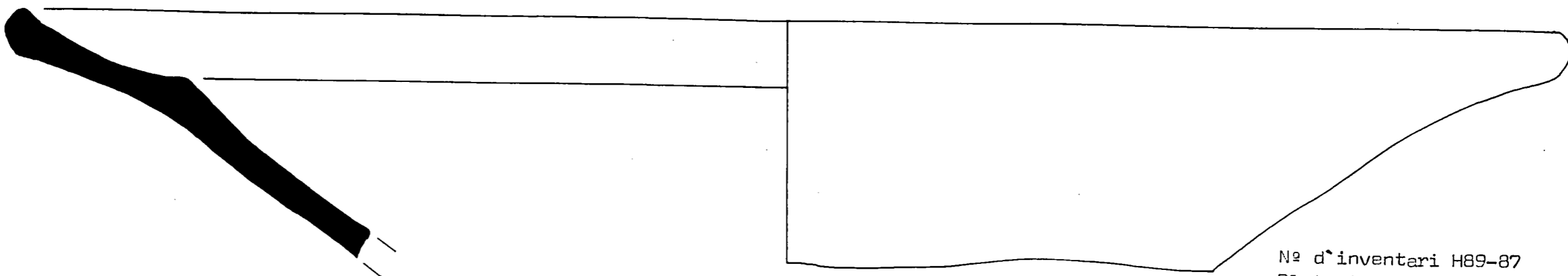

Nº. inventari H89-103
Bol popular vidriat
interior marronós.

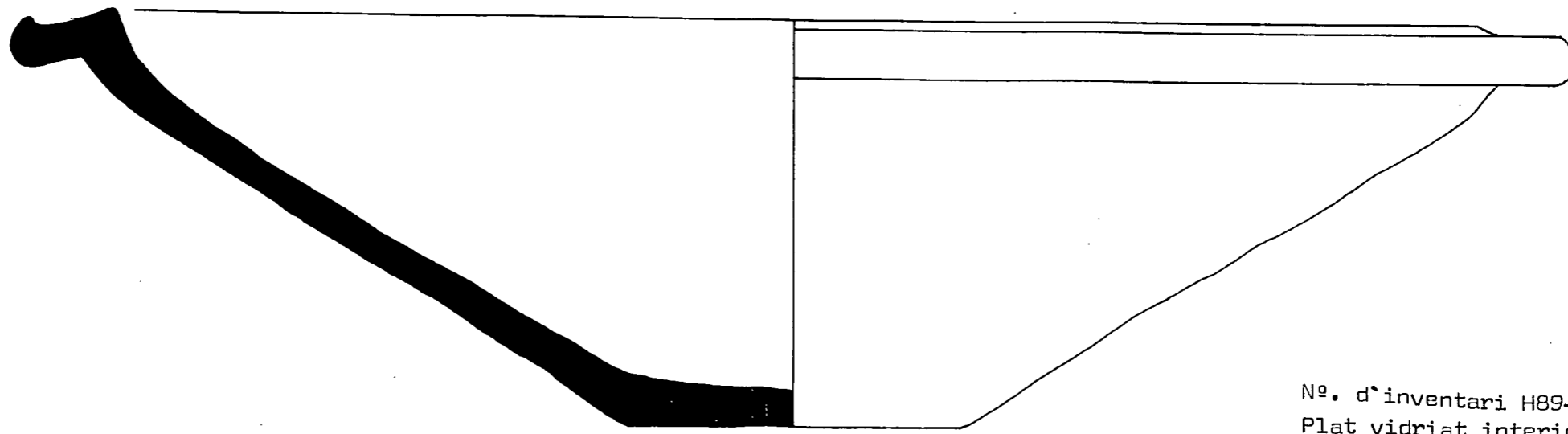

Nº. d'inventari H89-82
Plat vidriat interior color
vermell.

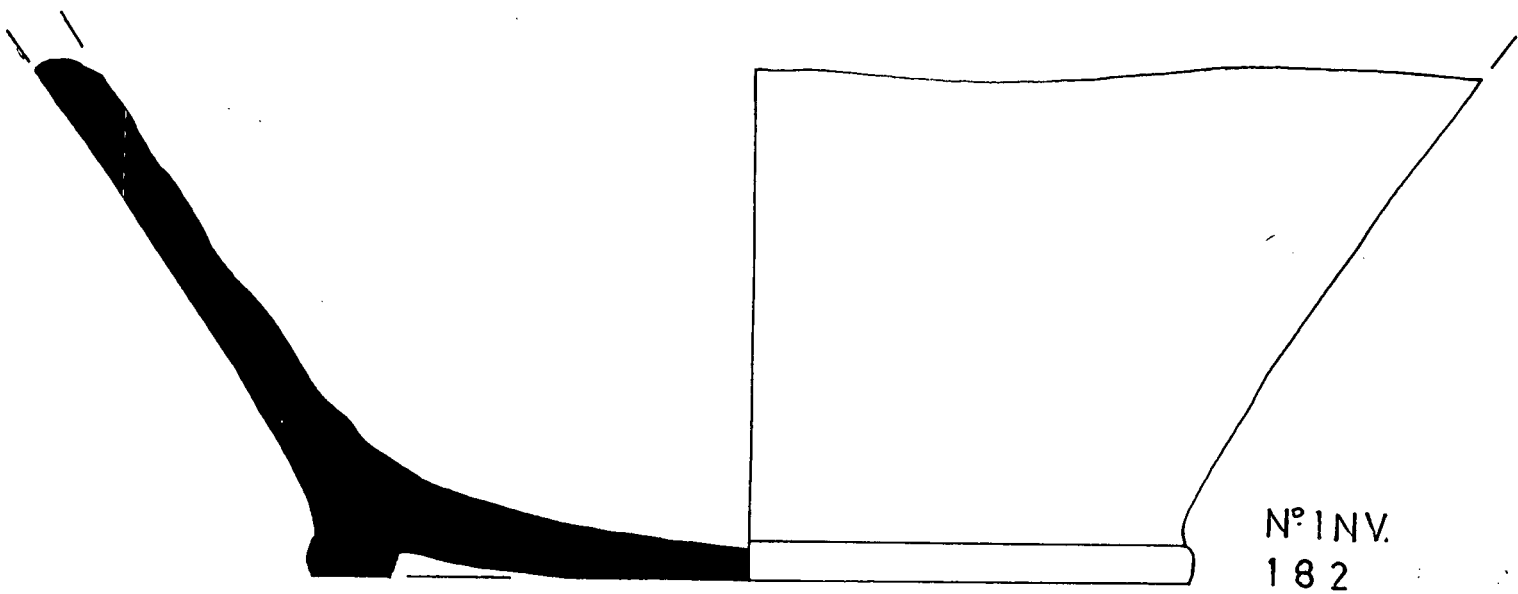
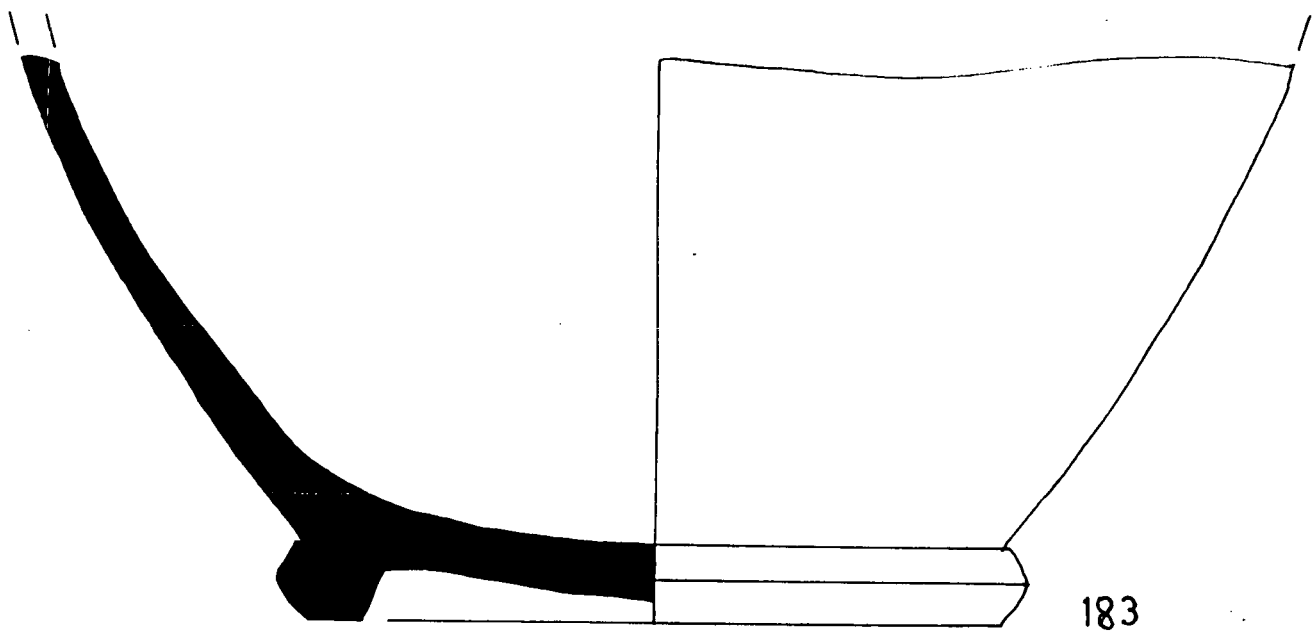
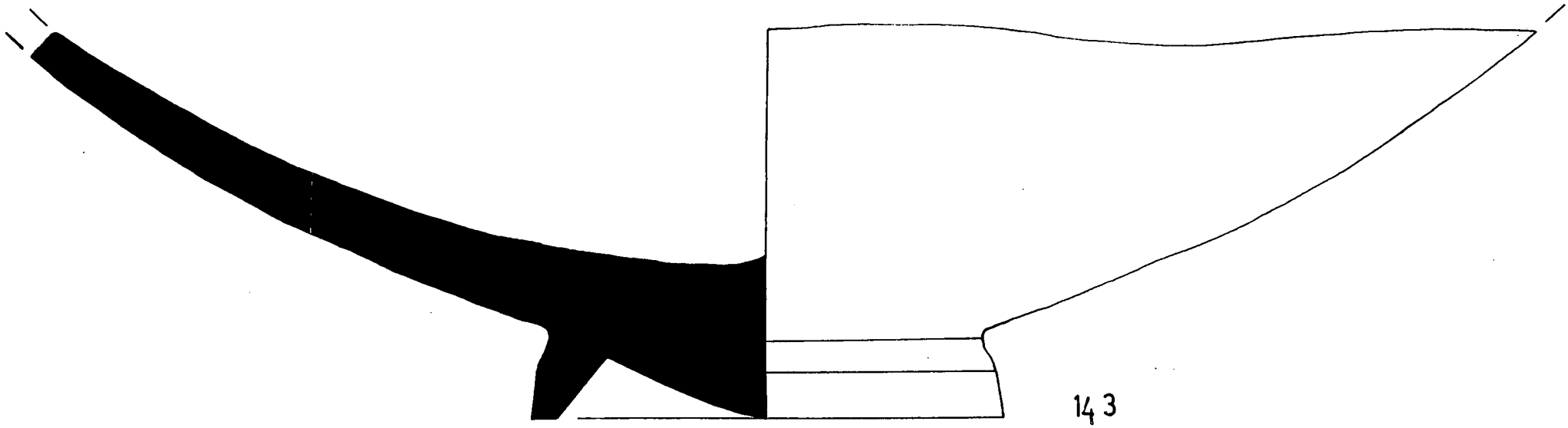

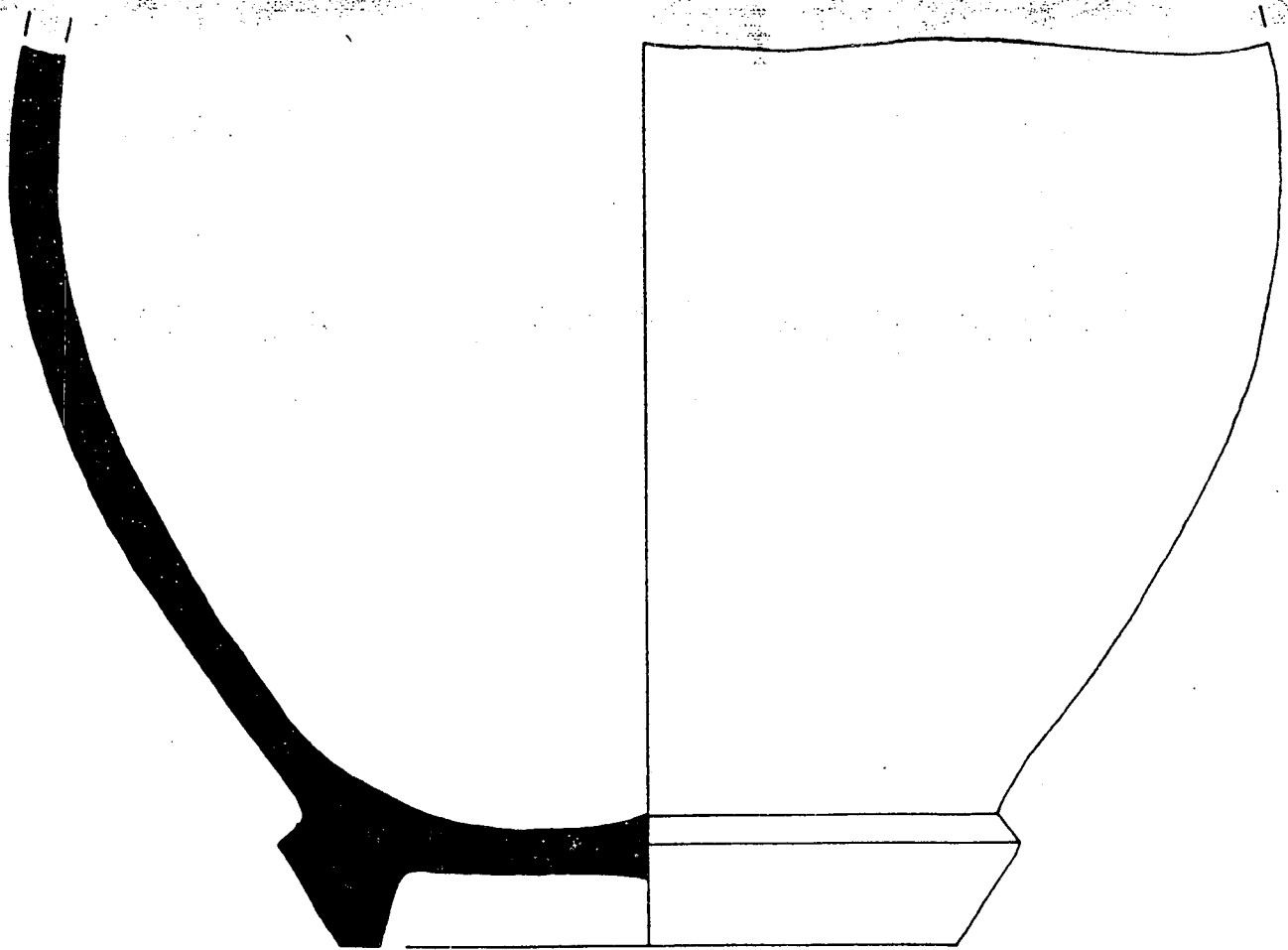
Nº d'inventari H89-87
Plat vidriat interior color
marró-vermellós.

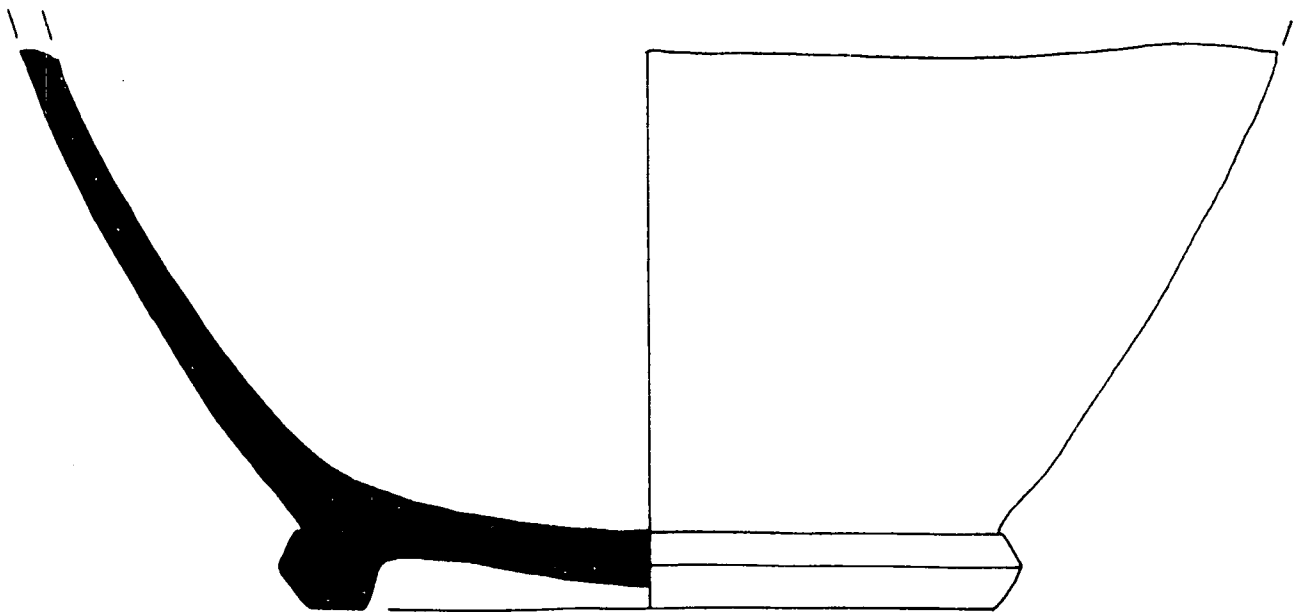
Nº. d'inventari H89-73
Plat vidriat interior
color vermellós

Nº. d'inventari H89-181
Gerra. Ceràmica popular.
coccíó oxidant.

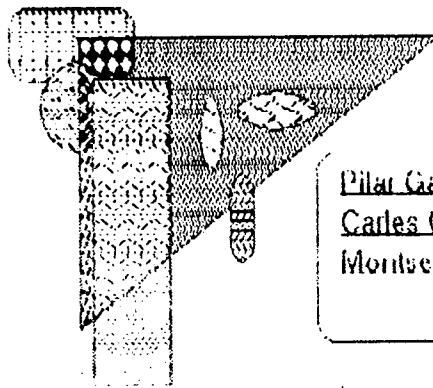
Nº. d'inventari H89-83
Gerra. Ceràmica popular.
coccíó oxidant.

TORRE MOSSÈN HOMS: LA FAUNA DEL JACIMENT.

Per Pilar García
Carles Guillemon
Montserrat Vilardell

TORRE DE MOSSEN HOMS:

La fauna del jaciment.

Pilar Garcia
Carles Guillamón
Montserrat Viladell

TORRE DE MOSSEN HOMS: LA FAUNA

L'estudi de la fauna dels jaciments arqueològics ens dóna una informació única a l'hora de conèixer el caràcter de l'economia i els usos i costums alimentaris de les comunitats del passat, ja que -a part de les espècies presents- podem analitzar les tècniques d'escorxament, l'aprofitament de les diverses parts dels animals i -depenent de la qualitat i quantitat de les restes- la composició i tamany dels ramats; en definitiva, ens permet conèixer el nivell de desenvolupament econòmic de les comunitats estudiades.

Per un costat, podem diferenciar les espècies domèstiques de les salvatges, la qual cosa ens dóna uns primers indicis de la importància de la ramaderia davant la cacera (o viceversa). Tanmateix, les fisures, osques, talls, etc. presents en els ossos, ens permeten estudiar la utilitat donada a cada espècie i les tècniques d'escorxament i emmagatzematge (domèstic i/o industrial) emprades, així com l'aprofitament de cada part dels animals.

En les restes analitzades, s'ha intentat determinar l'espècie, l'os, la part i el costat de l'os, i la proporció respecte a l'os sencer representada per cada fragment. Per a fer-ho, hem emprat les obres de Schmid (1972) i Sisson (1985), junt amb una col·lecció de referència pròpia. Per als rosegadors, hem utilitzat l'obra de Gosálbez (1987). En la diferenciació entre ovelles i cabres hem seguit les indicacions de Boessneck (1980). En els

casos en que s'ha pogut, hem fet una indicació de l'edat dels animals a partir de les dades proporcionades per Silver (1980). Finalment, per a l'anàlisi de les traces d'escorxament, hem utilitzat les obres de Bogner i Matzke (1969) i Nickel, Schummer i Seiferle (1986) i del Ministeri de Sanitat i Consum (1986).

Per que fa a les unitats de recompte, hem optat per utilitzar el Nombre d'Ossos Representats (N.O.R.) davant dels grans problemes implicats en la utilització tant del Nombre de Restes Determinades (N.R.D.) com del Nombre Mínim d'Individus (N.M.I.) (veure Grayson: 1984, cap. 2 i 3; Klein i Cruz-Uribe: 1984, cap. 3; Guillamón i altres: 1985, pp.15-19); no obstant, donem també les dades bàsiques de cadascun d'aquests còmputos. El N.O.R. es deriva de la proporció representada per cada fragment respecte a l'os sencer. D'aquesta forma s'evita el biaix produït pel N.R.D. al considerar com iguals tant un os sencer com un petit fragment del mateix os i, per altra banda, es supera el problema de la interdependència de les restes, permetent que l'anàlisi estadística es pugui realitzar sense problemes d'incompliment de la que és l'assumpció bàsic de tots els tests: la independència de les observacions.

El màxim profit d'aquesta unitat de mesura, però, es produeix amb la combinació amb el N.R.D. i el N.M.I. Per això hem elaborat un Index de Fragmentació (I.F.), definit com $N.O.R./N.R.D.$, que varia de 0 -indicant una fragmentació infinita- a 1 -assenyalant una total absència de fragmentació.

Una vegada obtinguda tota aquesta informació, hem procedit al tractament estadístic de les dades. Els càlculs bàsics procedeixen de les propostes d'anàlisi fetes per G.Laplace (1974) i G.Laplace i M.Livache (1975). Així, hem començat per realitzar, a nivell general, l'anàlisi de la "seqüència estructural", que ens indicarà, per a cada conjunt estudiat (en aquest cas, cada segle del XV al XX), si la presència de les diferents espècies es pot considerar homogènia o si, pel contrari, hi ha dominància estadísticament significativa d'alguna(es) d'elles. En segon lloc, hem analitzat la "dinàmica estructural", que ens permetrà conèixer si les variacions quantitatives en la presència de les diferents espècies al llarg del temps tenen alguna significació estadística. Finalment, i per a cada espècie, hem estudiat la presència de les diferents parts anatòmiques per tal de veure el seu aprofitament i si les restes de l'excavació poden pertànyer a parts aprofitades culinàriament o rebutjades des de l'escorxament de l'animal.

En la figura 1 es resumeix la informació de les restes analitzades, a partir de la qual hem realitzat el nostre estudi.

ESPECIE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
AUND	8,00	13,00	41,00	0,00	8,00	0,00
	4,14	8,77	33,93	0,00	6,24	0,00
	0,52	0,67	0,83	0,00	0,78	0,00
OVCA	9,00	65,00	19,00	0,00	1,00	1,00
	1,93	15,29	4,64	0,00	0,01	0,06
	0,21	0,23	0,21	0,00	0,01	0,06
	0,28	0,29	0,36			
SUDO	3,00	49,00	2,00	0,00	3,00	2,00
	0,03	5,34	0,25	0,00	1,37	0,01
	0,01	0,11	0,13	0,00	0,16	0,02
	0,03	0,16	0,25		0,68	0,01
ORCU	0,00	8,00	2,00	0,00	4,00	0,00
	0,00	2,65	1,65	0,00	2,39	0,00
	0,00	0,33	0,82	0,00	0,60	0,00
BOTA	0,00	3,00	1,00	0,00	0,00	1,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
		0,00	0,00			
CAFA	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,00	0,25	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,00	0,25	0,00	0,00	0,00
EQND	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,24	0,00	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,24	0,00	0,00	0,00	0,00
MIRO	0,00	0,00	2,00	0,00	0,00	2,00
	0,00	0,00	1,50	0,00	0,00	0,75
	0,00	0,00	0,75	0,00	0,00	0,18

Figura 1a: NRD, NOR i IF de les espècies determinades.

ESPECIE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX
MGND	1,00	0,00	4,00	0,00	0,00	0,00
MMND	30,00	168,00	25,00	0,00	7,00	2,00
ME'ND	3,00	13,00	7,00	0,00	2,00	0,00

Figura 1b: Nombre de restes No Determinades

2. Anàlisi de la seqüència estructural.

Aquesta anàlisi pretén caracteritzar cada grup o nivell (en el nostre cas, cada espècie o segle) estudiat, en funció de l'articulació de les diferents categories implicades, assenyalant les discontinuïtats, si n'hi ha, i el seu grau de significació estadística. La simbologia i nomenclatura emprades són les proposades per Laplace i Livache (1975: 13). Així, si dues categories mostren una presència homogènia (la probabilitat de que la diferència observada entre les dues sigui deguda a l'atzar és major de 0.05) ho indicarem amb el signe =; si hi ha una discontinuïtat amb una probabilitat de que sigui deguda a l'atzar entre 0.05 i

0.01 emprarem / i direm que és significativa; si la probabilitat de que la discontinuïtat sigui deguda a l'atzar és entre 0.01 i 0.001 emprarem // i direm que és molt significativa; i si aquesta probabilitat és inferior a 0.001 emprarem /// i la ruptura es considerarà altament significativa.

Abans de presentar els resultats d'aquesta anàlisi, però, descriurem quantitativament les variables emprades (veure figura 2).

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N. Observacions	8	8	8	8	8
N. Obs. # 0	3	5	6	4	4
Mitjana	1.875	19.375	7.375	1.875	0.75
Desv. Standard	3.182	19.552	13.856	2.850	1.035
Valor Mínim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	7	53	40	8	3
Amplitud	7	53	40	8	3
Valors Extremes		ovca	aund	aund	miro

Figura 2a: Descripció quantitativa dels N.R.D.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N. Observacions	8	8	8	8	8
N. Obs. # 0	3	5	6	4	4
Mitjana	0.762	4.036	5.277	1.251	0.882
Desv. Standard	1.522	5.554	11.681	2.204	0.169
Valor Mínim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	4.14	15.29	33.93	6.24	0.55
Amplitud	4.14	15.29	33.93	6.24	0.55
Valors Extremes	4.14	15.29	33.93	6.24	0.55
	aund	ovca	aund	aund	miro

Figura 2b: Descripció quantitativa dels N.O.R.

S. XV	4.14	1.93	0.03	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	.679	.316	.005	.000	.000	.000	.000	.000
S. XVI	8.77	15.29	5.34	2.65	0.00	0.00	0.24	0.00
	.272	.474	.165	.082	.000	.000	.007	.000
S. XVII	33.93	4.64	0.26	1.65	0.00	0.25	0.00	1.50
	.804	.110	.006	.039	.000	.006	.000	.036
S. XIX	6.24	0.01	1.37	2.39	0.00	0.00	0.00	0.00
	.623	.001	.137	.239	.000	.000	.000	.000
S. XX	0.00	0.06	0.04	0.00	0.04	0.00	0.00	0.55
	.000	.087	.058	.000	.058	.000	.000	.767

AUND OVCA SUDO ORCU BOTA CAFA EQND MIRO

Figura 3a: Efectius i freqüències per espècies a partir del N.O.R.

La figura 3b (Taula de la seqüència estructural) sintetitza, per a cada conjunt, les discontinuïtats entre les espècies presents al jaciment.

S. XV	AUND = OVCA = SUDO = ORCU = BOTA = CAFA = EQND = MIRO
S. XVI	OVCA = AUND = SUDO // ORCU / EQND = BOTA = CAFA = MIRO
S. XVII	AUND // OVCA = ORCU = MIRO = SUDO = CAFA = BOTA = EQND
S. XIX	AUND = ORCU = SUDO = OVCA / BOTA = CAFA = EQND = MIRO
S. XX	MIRO = OVCA = SUDO = BOTA = AUND = ORCU = CAFA = EQND

Figura 3b: Seqüència estructural per espècies a partir del N.O.R.

A partir d'aquesta taula es pot veure que, al segle XV, la presència i absència de les diferents espècies es pot considerar homogènia, amb una dominància de les restes d'aus (67.9% del N.O.R.). Al segle XVI, la predominància és de restes d'ovicàprids (47,3%) i podem constatar la presència de tres grups: oviàprids, aus i porc; conill; i cavall/ase. Al segle XVII, en canvi, la dominància està clarament representada per les restes d'aus (80.4%), mentre que la resta d'espècies mostren una presència homogènia. Al segle XIX, possiblement degut a l'escàs nombre d'efectius, l'única ruptura observada es produeix entre les espècies presents i les absents i altra vegada observem la predominància de les restes d'aus. Finalment, al segle XX tornem a constatar una total homogeneïtat entre totes les espècies (tant les presents com les absents) també degut a l'escàs nombre d'efectius. Hem d'assenyalar que no hi ha informació referent al segle XVIII; possiblement es va deixar d'utilitzar aquest abocador, habilitant-ne un altre que, de moment, no s'ha trobat.

Resumint, podem dir que, a nivell general, hi ha un predomini de restes d'aus (a partir del N.O.R.), seguides per les d'ovicàprids, porc i conill; la resta d'espècies queden en un marcat segon plà amb una presència molt minvada i puntual.

Pel que fa al N.R.D., podem veure que els resultats obtinguts a partir de la mateixa anàlisi són lleugerament diferents, però no incongruents (veure figures 4a i 4b). Això és degut tant a la major amplitud de les distribucions del N.R.D.

(veure figura 2), com a que -de moment i degut a l'estat inicial de les nostres investigacions en aquest sentit- el N.O.R. no contempla encara les costelles i les banyes que s'hagin pogut trobar, i també a les diferències en l'I.F. de les diferents espècies, que fa que N.R.D. i N.O.R. no variïn proporcionalment.

s. sv	7	7	1	0	0	0	0	0
	.467	.467	.067	.000	.000	.000	.000	.000
s.xvi	12	53	33	8	0	0	1	0
	.112	.495	.308	.075	.000	.000	.009	.000
s.xvii	40	13	1	2	0	1	0	2
	.678	.220	.017	.034	.000	.017	.000	.034
s. xix	6	1	2	4	0	0	0	0
	.533	.067	.133	.267	.000	.000	.000	.000
s. xx	0	1	1	0	1	0	0	3
	.000	.167	.167	.000	.167	.000	.000	.500
AUND OVCA SUDO ORCU BOTA CAFA EQND MIRO								

Figura 4a: Efectius i freqüències per espècies a partir del N.R.D.

S. XV	AUND = OVCA = SUDO / ORCU = BOTA = CAFA = EQND = MIRO
S. XVI	OVCA = SUDO / AUND = ORCU // EQND / BOTA = CAFA = MIRO
S. XVII	AUND // OVCA / ORCU = MIRO = SUDO = CAFA = BOTA = EQND
S. XIX	AUND = ORCU = SUDO / OVCA = BOTA = CAFA = EQND = MIRO
S. XX	MIRO = OVCA = SUDO = BOTA = AUND = ORCU = CAFA = EQND

Figura 4b: Seqüència estructural per espècies a partir del N.R.D.

3. Anàlisi de la dinàmica estructural.

Com ja hem dit abans, l'anàlisi de la dinàmica estructural permet l'estudi de les relacions entre conjunts o nivells. L'aplicació del test d'homogeneïtat global (χ^2) ens indica una diferència molt significativa ($0.01 > p > 0.001$) entre tots els segles. A nivell més concret, l'anàlisi de les relacions entre els diferents conjunts (segles) correlatius cronològicament ens mostra que aquesta diferència global és deguda, per una part, a la diferència altament significativa ($p < 0.001$) entre els segles XVI i XVII i, per l'altra, a l'absència de dades en el segle XVIII. En la figura 5a es sintetitza tota aquesta informació.

SEGLES	χ^2	G.L.	NIVELL SIGNIF.	
XV - XXI	33.4883	15	0.01 $p < 0.001$	DMS
XV - XVI	6.5501	3	0.10 $p > 0.05$	NS(R)
XVI - XVII	24.7253	3	$p < 0.001$	DAS
XVII - XVIII	0.00002	3	$p > 0.99$	NS
XVIII - XIX	0.00006	3	$p > 0.99$	NS
XIX - XX	5.2662	3	0.20 $p > 0.10$	NS

Figura 5a: Síntesi de la Dinàmica Estructural a partir del N.O.R.

Amb les espècies més representades (aus, ovicàprids, porc i conill) hem realitzat la recerca de ruptures significatives entre les diferents espècies, en connexió cronològica. Els resultats es sintetitzen en la figura 5b, que il·lustra el comportament quantitatiu de les diferents espècies, assenyalant les homogeneïtats i ruptures (junt amb el seu nivell de significació).

ESPECIES	S E G L E S					
	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX
AUND	.6767 =	.2739 ///	.0384 =	.0000 =	.6234 =	.0000
OVCA	.3164 =	.4755 ///	.1147 =	.0000 =	.3010 ///	.5000
SUDO	.0049 =	.1666 =	.0000 =	.0000 =	.1261 =	.4000
ORCU	.0000 =	.0827 =	.0400 =	.0000 =	.0232 =	.0000

ESPECIES	Freqüència	Ampl. max.	Ampl. extr.	
AUND	593	333	279	Descens A.S. amb oscil·lacions A.S.
OVCA	247	500	251	Augment N.S. amb oscil·lacions A.S.
SUDO	079	400	355	Augment N.S. amb oscil·lacions S.
ORCU	.005	.003	.000	Estabilitat amb oscil·lacions S.

Figura 5b: Síntesi interpretativa de l'anàlisi de la Dinàmica Estructural a partir del N.O.R.

Els valors de l'amplitud màxima (A.m.) i l'amplitud extrema (A.e.) i la seva relació ens donen la caracterització dels moviments quantitativs de les diferents espècies. A.m. és l'amplitud total de la distribució estudiada; es defineix com el valor absolut de la diferència entre la puntuació més alta i la més baixa. A.e. és l'amplitud entre la primera i la darrera puntuació; es defineix com el valor absolut de la diferència entre la primera i la darrera puntuació.

En el nostre cas, veiem que la tendència general mostra un augment no significatiu ($p > 0.5$) dels ovis i porcs i, alhora, un descens altament significatiu ($p < 0.001$) de les aus; el conill, en canvi, resta estable.

4. Anàlisi de les restes per espècies.

En aquesta secció analitzarem, primer en general i després per a cada espècie, la presència o absència de les diferents parts anatòmiques dels animals en la col·lecció estudiada. Això ens podrà donar una idea més aproximada del tipus de restes que la componen (si són deixalles culinàries o deixalles de l'escorxament).

La nostra hipòtesi de treball és que la selecció i aprofitament de les diferents parts dels animals (i de les espècies animals mateixes) es produeix d'acord amb una voluntat maximitzadora. Això vol dir que, a part d'altres consideracions puntuals -

com els gustos personals o la qualitat de la carn- l'aprofitament de cada part anatòmica vindrà donada per la massa de carn per cada unitat d'os. Consegüentment, el nostre I.F. ens ha de reflectir aquestes tendències: a major potencial d'utilitat d'una part determinada, major ha de ser el seu aprofitament i, per tant, major el grau de fragmentació de les restes (menor I.F.). La figura 6 mostra les dades bàsiques d'aquesta anàlisi.

	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX	S. XX	TOTALS
CR		6,00 0,20 0,03			1,00 0,01 0,01	1,00 0,45 0,45	8,00 0,66 0,08
CUE			6,00 0,00 0,00				6,00 0,00 0,00
HI		1,00 1,00 1,00					1,00 1,00 1,00
MD	1,00 0,03 0,03	32,00 3,38 0,11	1,00 0,02 0,02			1,00 0,04 0,04	35,00 3,47 0,10
MX		10,00 1,36 0,14				1,00 0,20 0,05	14,00 1,56 0,11
CLA	1,00 0,78 0,78		1,00 0,31 0,31				2,00 1,09 0,55
COG	6,00 1,00 0,17	32,00 0,00 0,00	4,00 0,00 0,00		1,00 0,00 0,00	1,00 0,00 0,00	44,00 1,00 0,02
COU		2,00 1,17 0,58	1,00 0,42 0,42		2,00 1,98 0,99		5,00 3,57 0,71
E	2,00 1,40 0,70	5,00 1,63 0,33	5,00 0,56 0,11		1,00 1,00 1,00		13,00 4,59 0,35
EST		1,00 0,08 0,08	2,00 2,00 1,00				3,00 2,08 0,69

PHL		0,13	0,58		0,11	0,00
		0,04	0,29		0,11	0,82
						0,14
V		12,00			1,00	13,00
		6,49			0,40	6,89
		0,54			0,40	0,53
H	2,00	3,00	10,00		2,00	17,00
	0,59	1,47	8,72		1,13	11,91
	0,30	0,49	0,87		0,57	0,70
MC		1,00	2,00			3,00
		0,21	1,10			1,31
		0,21	0,55			0,44
R	1,00	6,00				7,00
	0,39	3,53				3,92
	0,39	0,59				0,56
U		1,00				1,00
		0,80				0,80
		0,80				0,80
AST		1,00				1,00
		1,00				1,00
		1,00				1,00
CAL		2,00				2,00
		1,73				1,73
		0,86				0,86
F		4,00	11,00			15,00
		0,90	9,09			9,99
		0,23	0,83			0,67
MI	4,00	6,00	6,00	2,00		18,00
	1,36	3,31	5,04	1,42		11,13
	0,34	0,55	0,84	0,71		0,62
T	2,00	10,00	13,00	4,00		29,00
	0,42	2,90	10,42	2,99		16,73
	0,21	0,29	0,80	0,75		0,58
FA		1,00	3,00	1,00		5,00
		1,00	2,95	0,97		4,92
		1,00	0,98	0,97		0,98
MI'	1,00		1,00			2,00
	0,13		0,01			0,14
	0,13		0,01			0,07
TOTALS	20,00	139,00	68,00	16,00	7,00	250,00
	6,10	32,29	42,22	10,01	0,69	91,31
	0,30	0,23	0,62	0,63	0,10	0,37
	*****			*****		
	0,41	0,30	0,72	0,67	0,12	0,46

Com a primera aproximació a la contrastació d'aquesta hipòtesi, hem analitzat l'existència de correlació entre l'Index d'Utilitat Càrnica (I.U.C.) (Binford,) i el nostre I.F. Malhauradament, només tenim informació del I.U.C. aplicat a ovelles pertanyents als esquimals Nunamiut; per tant, els resultats només podran considerar-se indicatius i totalment provisionals, ja que els mateixos càlculs aplicats a altres espècies d'ovelles poden donar resultats diferents. A part, el reduït nombre d'efectius de les nostres dades impedeix també que, de moment, els resultats obtinguts puguin ser considerats definitius o extrapolables a qualsevol altre situació. Finalment, hem d'assenyalar també que som plenament conscients de que les variacions del I.F. no són degudes només a l'aprofitament diferencial de les diverses parts dels animals en funció del seu I.U.C., sinó que haurem de ponderar els resultats obtinguts en aquesta primera fase amb la resistència dels diferents ossos, les condicions de sedimentació, etc... (per a una anàlisi dels factors que poden tenir una major incidència en la fragmentació de les restes, veure Guillamón i altres, 1985: 9-10). La figura 7 ens mostra els resultats d'aquestes correlacions.

Com podem veure, malgrat els resultats no siguin significatius estadísticament -molt possiblement degut a l'escàs nombre d'efectius- sí que mostren la tendència indicada en la nostra primera hipòtesi: a major I.U.C., menor I.F. Així, podem esperar que en treballs posteriors, amb més dades i ponderant els re-

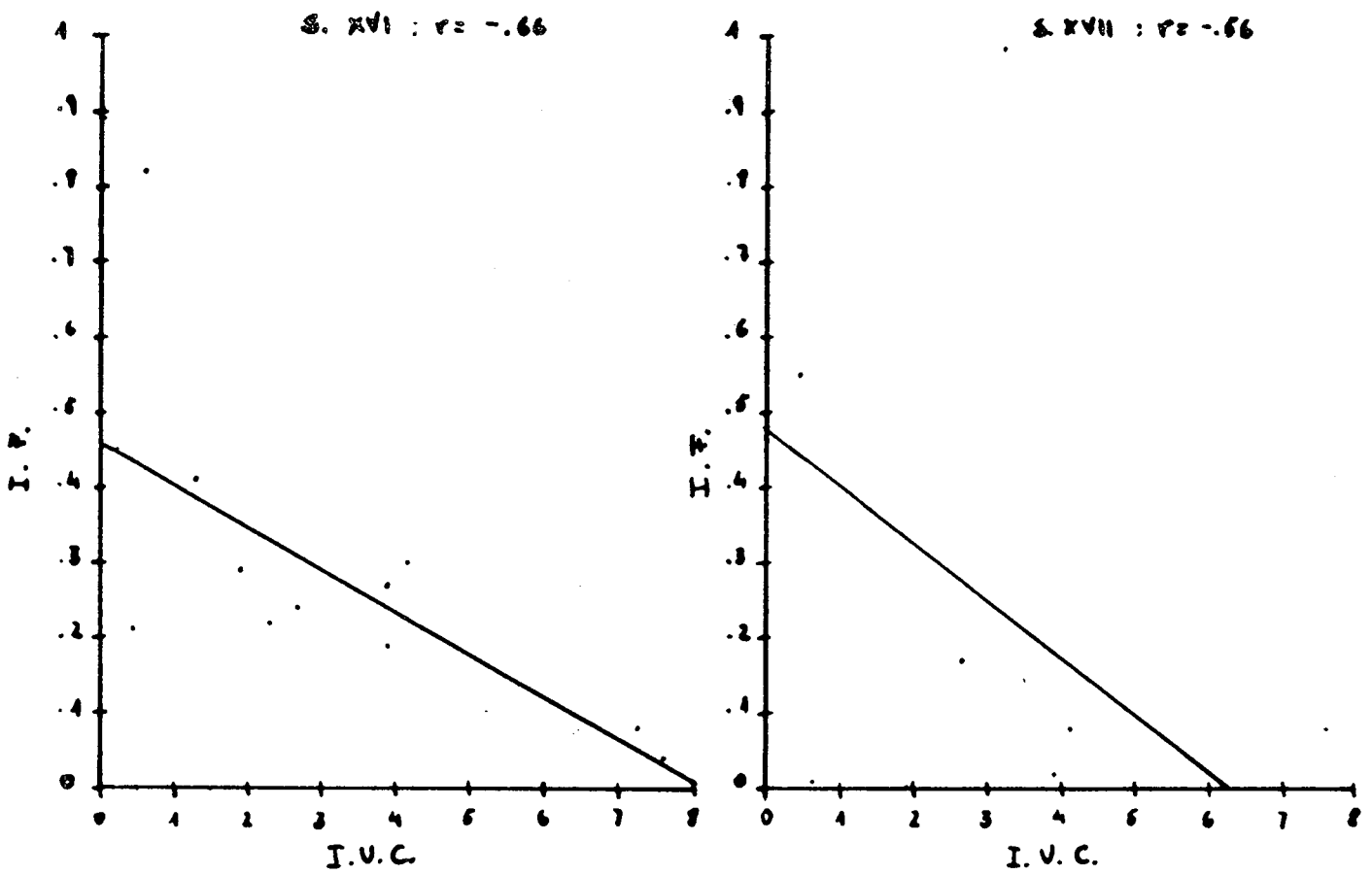

Figura 7: Correlacions entre els I.U.C. i els I.F. dels ovicàprids en els segles XVI i XVII.

sultats, podem utilitzar el I.F. com a indicador de l'aprofitament de les diferents parts anatòmiques dels animals.

Passem ara a l'anàlisi de les parts anatòmiques representades. Les figures 8-11 sintetitzen tota la informació que hem obtingut, tant a nivell de restes determinades com d'ossos representats, per a totes les espècies. A nivell general, podem veure que no hi ha un predomini clar de cap part concreta, si bé (a nivell del N.O.R.) observem que els ossos de les extremitats (tíbia, húmer, tars-metatars, fèmur i falanges) són els més representats; aquest fet ens demostra que el N.O.R. és un bon ponderador del N.R.D., que ens mostra una preponderància de les restes de costelles i mandíbules, precisament dos dels ossos que més fragmentats es troben normalment.

Estudiant aquesta informació més detingudament per cada segle, pel que respecta al N.R.D. (figures 8 i 10), veiem que, si bé no hi ha (excepte al segle XVI) cap part concreta que tingui un predomini clar (figura 10), sí que podem assenyalar l'existència de valors extrems (la qualificació de valor extrem ve donada per la desviació d'un valor determinat respecte a la mitjana del seu grup: si aquesta desviació -diferència- és major a 1.65 vegades el valor de la desviació standard, considerarem que la puntuació és extrema. En altres paraules, que té una probabilitat inferior a 0.05 de succeir en una distribució normal): al segle XV, tenim com a valors extrems les costelles i els tars-metatars; al XVI, les restes de mandíbules i costelles; al

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N. Observacions	23	23	23	23	23
N. Obs. # 0	9	20	15	10	4
Mitjana	0.869	6.043	2.956	0.696	0.304
Desv. Standard	1.517	8.875	3.855	1.010	0.876
Valor Minim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	6	32	13	4	4
Amplitud	6	32	13	4	4
Valors Extremes	6: cos 4: mt	32: md 32: cos	10: h 11: t 13: t	4: t	4: mx

Figura 8: Descripció quantitativa dels N.R.D. de les parts anatòmiques (espècies determinades)

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N. Observacions	23	23	23	23	23
N. Obs. # 0	9	20	15	10	4
Mitjana	0.265	1.404	1.792	0.435	0.030
Desv. Standard	0.452	1.590	3.259	0.795	0.101
Valor Minim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	1.40	6.49	10.42	2.99	0.45
Amplitud	1.40	6.49	10.42	2.99	0.45
Valors Extremes	1.4: e 1.36: mt	6.49: v	8.72: h 9.09: t 10.42: t	1.98: col 2.99: t	0.45: ci 0.26: mx

Figura 9: Descripció quantitativa dels N.O.R. de les parts anatòmiques (espècies determinades)

SEGLE XV

COS MT E H T MD CLA R MP FA F CAL AST U MC V PEL EST COR MX HI CUE CR
 6 = 4 = 2 = 2 = 2 = 1 = 1 = 1 = 1 / 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0

SEGLE XVI

MD COS V MX T CR R MT E F PEL H COR CAL HI EST MC U AST FA MP CLA CUE
 32 = 32 / 12 = 10 = 10 = 6 = 6 = 6 = 5 = 4 = 3 = 3 / 2 = 2 / 1 = 1 = 1 = 1 = 1 = 1 = 1 / 0 = 0 = 0

SEGLE XVII

T F H CUE MT E COS FA EST PEL MC MD CLA COR MP CAL AST U R V MX HI CR
 13 = 11 = 10 = 6 = 6 = 5 = 4 / 3 / 2 = 2 = 2 / 1 = 1 = 1 = 1 / 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0 = 0

SEGLE XIX

T COR H MT CR COS E PEL V FA MP F CAL AST U R MC EST CLA MX MD HI CUE
 4 = 2 = 2 = 2 = 1 = 1 = 1 = 1 = 1 = 1 = 0

SEGLE XX

MX CR MD COS MP FA T MT F CAL AST U R MC H V PEL EST E COR CLA HI CUE
 4 = 1 = 1 = 1 = 0

TOTAL

COS MD T MT H F MX E V CR R CUE PEL COR FA EST MC CLA CAL MP AST U HI
 44 = 35 = 29 / 18 = 17 / 15 = 14 = 13 = 13 / 8 = 7 = 6 = 6 / 5 = 5 / 3 = 3 = 2 = 2 = 2 = 1 = 1 = 1

FIGURA 10: SEQUENCIA ESTRUCTURAL DE LES PARTS ANATOMIQUES SEGONS EL N. R. D.

XVII, hùmers, fèmurs i túbies; al XIX, les de túbies; i al segle XX trobem com a valor extrem les restes de maxilars. Així doncs, tenim que en el N.R.D. predominen el cap, les costelles i les extremitats.

Pel que fa al N.O.R. (figures 9 i 11), obtenim uns resultats molt més homogenis: en l'anàlisi de la seqüència estructural (figura 11) no observem (excepte en el segle XVII) cap ruptura significativa en la presència de les diferents parts, i pel que fa a l'existència de valors extrems, aquests es concentren principalment en els ossos de les extremitats: al segle XV, escàpula i tars-metatars; al XVI, les vèrtebres són les que aparèixen destacades; al XVII, els hùmers, fèmurs i túbies; al XIX, els coracoides i les túbies; i al segle XX, el ossos del crani i els maxil.lars (possiblement degut al poc nombre d'efectius). Cal assenyalar, però, (com ja hem indicat abans) que en aquests resultats no s'inclouen les costelles ni les banyes, per la qual cosa només poden ser agafats com a indicacions.

Hem realitzat les mateixes anàlisis a nivell de les quatre espècies (o grups d'espècies) més representades. Això ens permetrà conèixer si per a cadascuna d'elles en particular hi ha una representació diferencial significativa de les diferents parts anatòmiques. També hem determinat, quan això ha estat possible, l'edat aproximada i el sexe dels animals, i hem analitzat la presència de talls i/o osques als ossos. D'aquesta forma podem tenir una idea més concreta de la utilització dels animals

presents en el jaciment.

AUS

Sota aquest nom genèric incloem tant les restes d'aus no determinades com les de gall/gallina (*gallus domesticus*). Les aus no identificades corresponen, pel tamany de les restes trobades, a ocells de petit tamany (com a màxim, del tamany d'un colom o una perdiu). Les figures 12-15 mostren les dades bàsiques d'aquest grup d'espècies.

A partir de la informació de que disposem, podem veure que no hi ha clarament cap part anatòmica predominant (vegeu figures 14-15), però sí que trobem determinades parts que tenen una presència més alta del que cabria esperar sota l'assumpció de normalitat: pel que fa al N.R.D., al segle XV tenim com a valor extrem els metatars; al XVI, les vèrtebres; al XVII -moment en que tenim enregistrades més restes d'aus- les tíbies; i al segle XIX, els coracoides i metatars. En quant al N.O.R., els valors extrems corresponen, al segle XV a les escàpules; al XVI, a les vèrtebres; al XVII a les tíbies; i al XIX als coracoides. Com podem veure, en el cas de les aus hi ha una forta correspondència entre N.R.D. i N.O.R., deguda a que les restes són molt senceres i, per tant, els dos valors obtinguts són molt semblants.

El segle XVII és l'únic que no mostra -molt possiblement degut a que en aquest cas els efectius no són massa escassos- una total homogeneïtat en la presència de les diferents parts anatòmiques, donant-nos com a parts amb presència majoritària les

Figura 12b: Esquema d'un esquelet d'au.
Les parts ombrojades indiquen la posició de les restes trobades.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N.Observacions	11	11	11	11	0
N.Obs. # 0	4	8	8	5	0
Mitjana	0.727	1.182	3.727	0.636	0
Desv.Standard	1.104	1.401	4.430	0.809	0
Valor Minim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	3	5	12	2	0
Amplitud	3	5	12	2	0
Valors Extremes	3: mt	5: v	12: t	2: cor 2: mt	

Figura 12a: Descripció quantitativa dels N.R.D. de les parts anatòmiques de les Aus.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N.Observacions	11	11	11	11	0
N.Obs. # 0	4	7	7	5	0
Mitjana	0.33	0.80	3.00	0.56	0
Desv.Standard	0.54	1.31	3.95	0.71	0
Valor Minim	0	0	0	0	0
Valor Maxim	1.4	4.5	9.62	1.98	0
Amplitud	1.4	4.5	9.62	1.98	0
Valors Extremes	1.4: e	4.5: v	9.6: t	1.9: cor	0

Figura 13: Descripció quantitativa dels N.O.P. de les parts anatòmiques de les Aus.

SEGLE XV

MT	COS	E	CLA	T	F	R	H	V	EST	COR
3	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0

SEGLE XVI

V	COR	COS	E	EST	H	R	F	T	MT	CLA
5	2	1	1	1	1	1	1	0	0	0

SEGLE XVII

T	H	F	MT	EST	CLA	COS	COR	R	V	E
12	9	9	6	/ 2	/ 1	1	1	/ 0	0	0

SEGLE XIX

COR	MT	E	H	T	F	R	V	EST	COS	CLA
2	2	1	1	1	0	0	0	0	0	0

FIGURA 14: SEQUÈNCIA ESTRUCTURAL DELS N.R.D. DE LES AUS

SEGLE XV

E COS MT CLA T F R H V EST COR
 1,40 = 1,00 = 0,96 = 0,78 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XVI

V COR H R F E EST T MT COS CLA
 4,50 = 1,17 = 1,00 = 0,91 = 0,67 = 0,44 = 0,08 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XVII

T H F MT EST COR CLA R V E COS
 9,62 = 8,55 = 7,99 = 5,04 = 2,00 / 0,42 = 0,31 / 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XIX

COR MT E H T F R V EST COS CLA
 1,98 = 1,42 = 1,00 = 0,88 = 0,85 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

FIGURA 15: SEQÜENCIA ESTRUCTURAL DELS N.O.R. DE LES AUS

extremitats (fèmur-tíbia-metatars, i húmer).

Pel que fa a les restes concretes de *gallus domesticus*, observem que, significativament, totes les restes corresponen a les extremitats (vegeu figura 13).

L'anàlisi del N.M.I. s'ha efectuat (per a tots els casos, utilitzant com a base el N.R.D., però ponderat amb el N.O.R., i tenint en compte el costat i la part de cada os i, quan ha estat possible, l'edat aproximada i el sexe de l'animal al qual representaven. Els resultats obtinguts només poden ser considerants, degut a l'escàs nombre d'efectius de que disposem, orientatius i no tenen cap significació econòmica definitiva: al segle XV, trobem la presència de dos individus: un GADO representat per tres fragments de metatars que enganxen, un de clavícula i un d'escàpula, i un AUND representat per un fragment d'escàpula i dos de costelles.

Al segle XVI l'estimació és de dos AUND -representats per dos coracoides drets; també trobem cinc vèrtebres (VT2-VT6) fusionades (aquest és un tret fisiològic natural) que, pel tamany, corresponen a un ocell del tamany d'un colom o una perdiu. A part, també hem identificat un GADO, representat per un húmer sencer.

El segle XVII resulta molt més interessant: pel que fa a GADO, tenim un N.M.I. d'un mascle, representat per un fragment de metatars que presenta l'espoló, i un fragment de clavícula. En quan a AUND, la combinació d'húmers, fèmurs, tíbies i metatars

ens dóna un N.M.I. de sis. La repetició d'aproximadament el mateix patró en aquests quatre ossos suggereix que els ossos pertanyen possiblement als mateixos individus:

* Tíbies: 12 (6 d., 3 e., 3 nd.)

* Fèmurs: 9 (6 d., 3 e.)

* Metatars: 5 (2 d., 3 e.)

* Húmers: 9 (6 d., 2 e., 1 nd.)

Finalment, per al segle XIX tenim un GADO, representat per dos metatars (un de cada costat) i un AUND, representats igualment per un metatars de cada costat.

OVICAPRIDS.

Dins la categoria d'ovicàprids (OVCA) englobem les restes d'ovelles (Ovis Aries: OVAR), de cabra (Capra Hircus: CPHI) i d'ovicàprids no determinats (OCND). Les figures 16-19 sintetitzen la informació bàsica.

Degut a que en els segles XIX i XX només hi ha una sola resta i que al segle XV els efectius són massa escassos tant en nombre total com en el nombre de parts representades, limitarem les nostres anàlisis als segles XVI i XVII. Com en el cas de les aus, no hi ha cap part anatòmica que predomini sobre les altres, ni en quant al N.R.D. ni pel que fa al N.O.R.; malgrat tot, podem observar (vegeu figura 17) que hi ha valors extrems en les dades: referent al N.R.D., al segle XVI sobresurten les costelles i les tíbies, i al XVII les restes de banyes i les d'escàpules; en relació al N.O.R., les puntuacions que sobresurten són les de tíbies i les del tars-metatars al segle XVI, i al XVII ho fa la

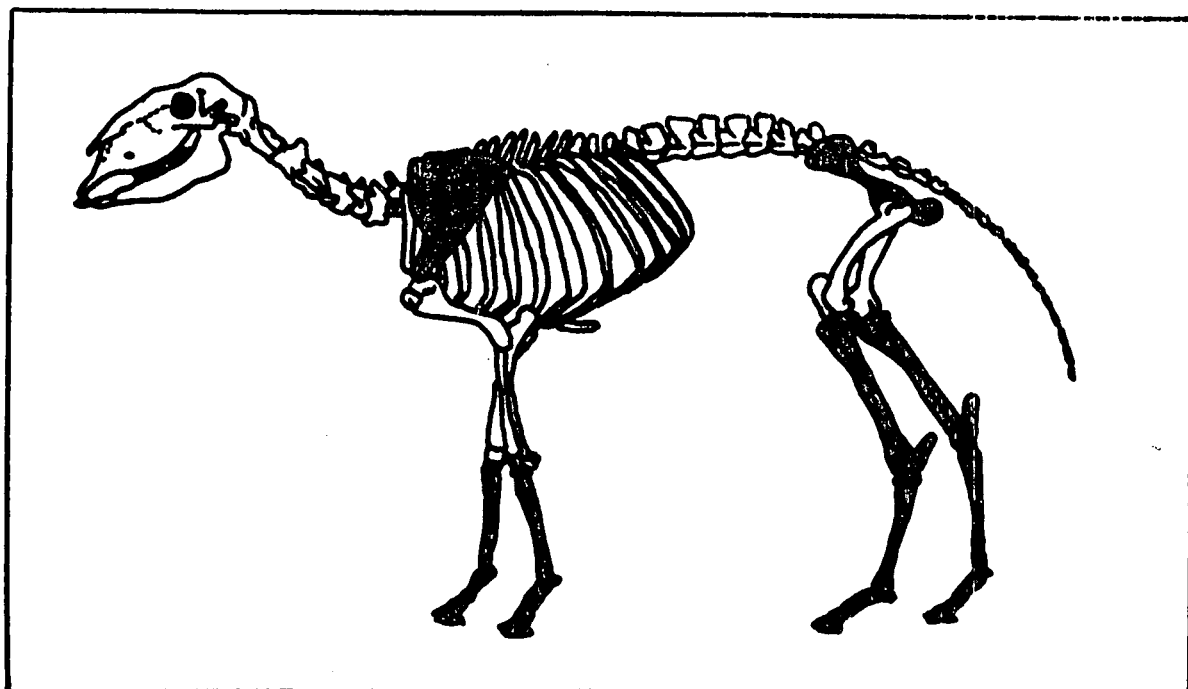
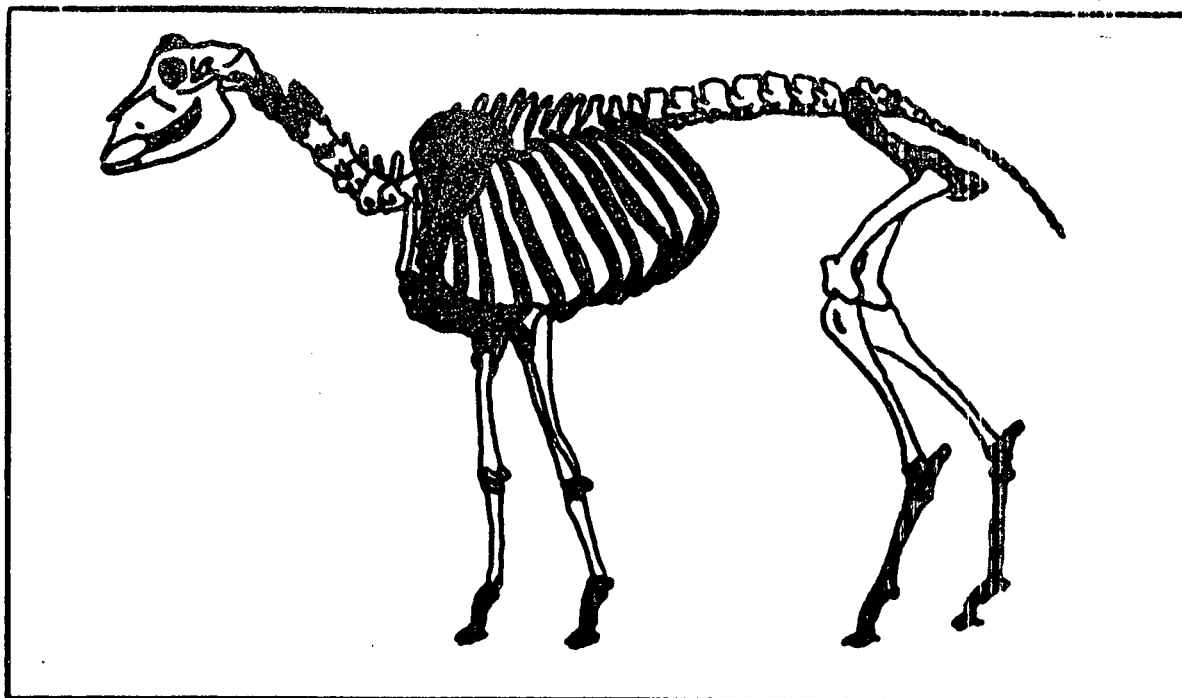

Figura 16b: Esquema dels esquelets de cabra i ovella.
Les parts ombrejades indiquen la posició de les restes trobades.

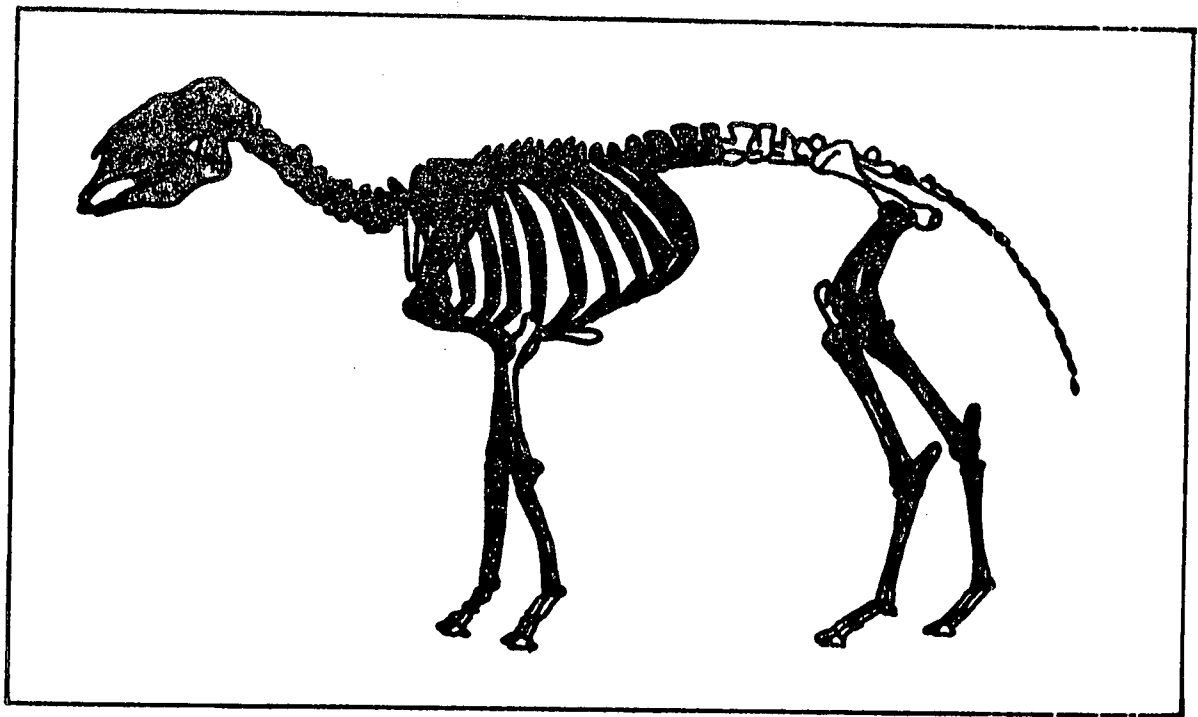

Figura 16c: Esquelet d'un ovicàpid no determinat. Les parts ombrejades indiquen la posició de les restes.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N. Observacions	19	19	19	19	19
N. Obs. # 0	6	16	9	1	1
Miljana	0.17	3.42	1	0.05	0.05
Desv. Standard	0.77	3.52	1.49	0.23	0.23
Valor Mínim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	9	12	5	1	1
Amplitud	2	12	5	1	1
Valors Extrema	2: cos 2: h 2: t	12: cos 10: t 1: e	5: cos 4: e	1: ct	1: mx

Figura 17: Descripció quantitativa del N.O.B. de les restes determinades dels Ovicàpids.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N. Observacions	19	19	19	19	19
N. Obs. # 0	5	15	7	1	1
Miljana	0.10	0.00	0.2	0.0005	0.05
Desv. Standard	0.10	0.80	0.70	0.002	0.01
Valor Mínim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	0.50	2.0	2.95	0.01	0.06
Amplitud	0.50	2.0	2.30	3.01	0.06
Valors Extrema	0.50: h 0.40: t	2.0: t 2.45: m	2.95: t	0.01: ct	0.06: mx

Figura 18a: Descripció quantitativa del N.O.B. de les restes determinades dels Ovicàpids.

SEGLE XV

COS H T R MT MP FA F CAL AST MC V PEL E MX MD HI CUE CR
 2,00 = 2,00 = 2,00 = 1,00 = 1,00 = 1,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XVI

COS T MD V CR MX E PEL F MT H HI MC R AST CAL MD FA CUE
 2,00 = 10,00 = 9,00 = 6,00 = 4,00 = 4,00 = 4,00 / 3,00 = 3,00 = 3,00 = 2,00 / 1,00 = 1,00 = 1,00 = 1,00 = 1,00 / 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XVII

CUE E FA MC MD COS PEL H MP T MT F CAL AST R V MX HI CR
 5,00 = 4,00 = 3,00 = 2,00 = 1,00 = 1,00 = 1,00 = 1,00 = 1,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XIX

CR
 1,00

SEGLE XX

MX
 1,00

FIGURA 18: SEQÜENCIA ESTRUCTURAL DE LES PARTS ANATOMIQUES DELS OVCA SEGONS EL N. R. D.

SEGLE XV

H T MT R MP FA F CAL AST MC V PEL E COS MX MD HI CUE CR
 0,59 = 0,42 = 0,40 = 0,39 = 0,13 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XVI

T MT MD V E HI AST CAL MX H R F MC PEL CR MP FA COS CUE
 2,90 = 2,45 = 1,71 = 1,59 = 1,19 = 1,00 = 1,00 = 1,00 = 0,94 = 0,47 = 0,41 = 0,23 = 0,21 = 0,13 = 0,06 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XVII

FA MC E H PEL MD MP T MT F CAL AST R V COS MX HI CUE CR
 2,95 = 1,10 = 0,31 = 0,17 = 0,08 = 0,02 = 0,01 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00 = 0,00

SEGLE XIX

CR
 0,01

SEGLE XX

MX
 0,06

FIGURA 19: SEQÜÈNCIA ESTRUCTURAL DE LES PARTS ANATOMIQUES DELS OVCA SEGONS EL N.O.R.

de falanges. Cal assenyalar de nou -malgrat poder resultar repetitiu- que, al no estar determinat el N.O.R. per a les banyes i costelles, aquests resultats només són indicatius.

El recompte del N.M.I. s'ha fet per a les espècies de cabres i ovelles, i per als ovicàprids no determinats, separatament. Al segle XV tenim una cabra (representada per un fragment d'húmer tallat transversalment) i un OCND menor de sis mesos (un xai), representat també per un fragment d'húmer que, a més a més, està clarament rosegat. Al segle XVI, el moment de més interès tant pel que fa a l'ocupació de la masia com pel que fa a la quantitat i qualitat de les restes d'OVCA, tenim un mascle de CPHI, representat per l'atlas (tallat en canal) i un estilohioides sencer; dos exemplars d'ovella, un mascle d'edat indeterminada representat per la pèlvis i una femella major de dos anys (oví major), representada per pràcticament tota l'articulació de la tibia amb el tars; a part, tenim fragments de tibia i escàpula d'un xai, sense que poguem assegurar la seva relació -o no- amb les restes del mascle indicat abans. Finalment, tenim de tres a quatre OCND, tres comptabilitzats a partir dels fragments de tibia, als quals es podria afegir-hi un altre individu molt jove (un xai menor de tres mesos) segons restes dentàries.

Al segle XVII tenim representat un individu de CPHI mascle, determinat a partir de l'ílion i fragments de banya, i un individu de OCND, representat a partir de fragments d'escàpula que enganxen entre sí. Els segles XIX i XX, degut a que només presen-

ten un sol fragment, hem de considerar que no ens donen cap tipus d'informació rellevant.

PORCS DOMESTICS.

Les restes de porc (*Sus Domesticus*: SUDO) ocupen el tercer lloc en importància, darrera les d'ovicàprids i aus. Igual que en el cas dels ovicàprids, presenten una elevada fragmentació; malauradament, però, no disposem de la informació necessària per a poder contrastar la nostra hipòtesi de la relació entre el I.F. i l'aprofitament de cada part anatòmica. En les figures 20-23 presentem la informació bàsica de les restes de SUDO.

A partir de l'anàlisi de la seqüència estructural del N.R.D. (vegeu figura 22) observem que només al segle XVI (l'únic moment en que hi ha suficients dades) hi ha discontinuïtats significatives en la presència de les diferents parts anatòmiques, en favor de fragments de mandíbules, costelles i maxil·lars, precisament les parts amb un I.F. més petit (les més fragmentades). Emprant el N.O.R., aquest resultat ens queda matisat i no s'observa cap discontinuïtat significativa ni, el que pot ser més important, cap valor extrem. El que sí que podem ressaltar és la total absència de restes de fèmurs, tíbies i hùmers; és a dir, l'absència de pernils.

Pel que fa al N.M.I., podem suposar un individu en cada segle, excepte en el XVI, moment en que n'hem pogut determinar al menys tres: un mascle de 10-15 mesos, un individu de sexe no determinat d'aproximadament uns 20 mesos, i un altre major de 20 mesos. Hem observat també clares marques de talls en costelles,

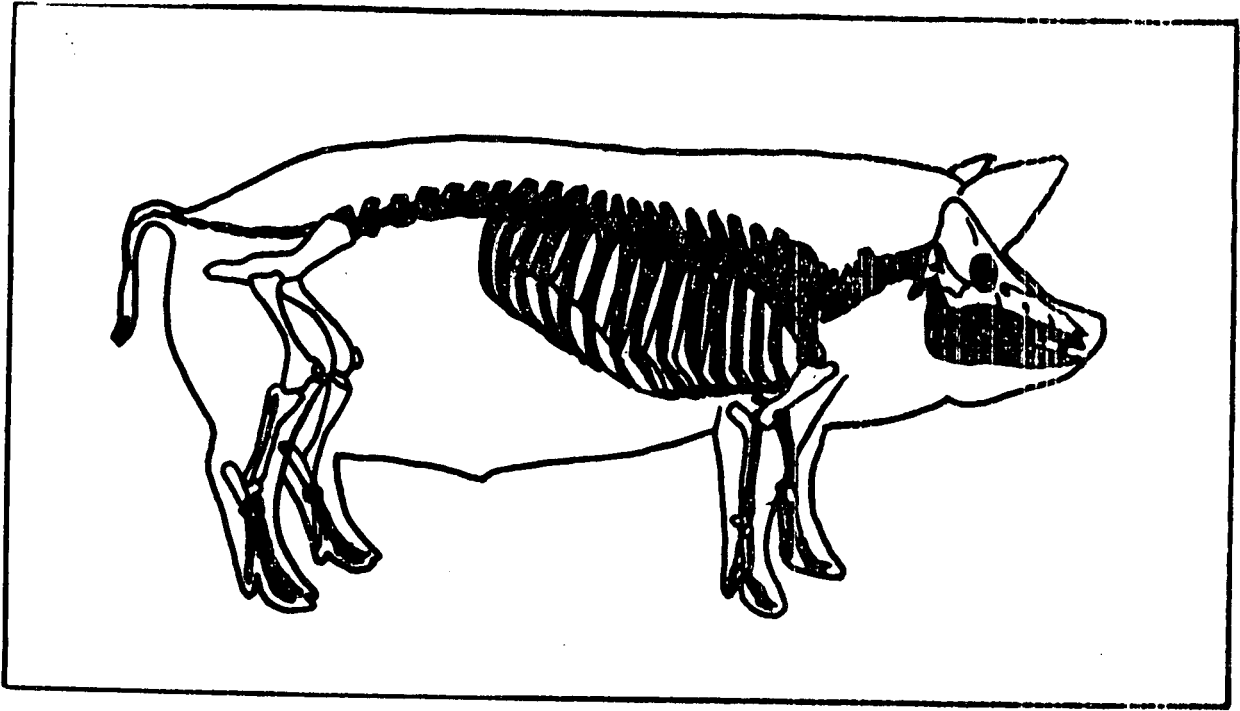

Figura 20b: Esquema d'un esquelet de porc domèstic.
Les parts ombrejades indiquen la posició de les restes trobades.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N.Observacions	9	9	9	9	9
N.Obs. # 0	2	8	2	3	2
Mitjana	0.33	5.44	0.22	0.33	0.22
Desv.Standard	0.71	7.33	0.44	0.50	0.44
Valor Minim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	2	20	1	1	1
Amplitud	2	20	1	1	1
Valors Extremis	2: cos	20:cos	1: cos 1: e		1:cos 1:md

Figura 20a: Descripció quantitativa dels N.R.D. de les parts anatòmiques dels Porcs.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N.Observacions	9	9	9	9	9
N.Obs. # 0	1	7	1	2	1
Mitjana	0.003	0.59	0.03	0.15	0.004
Desv.Standard	0.01	0.42	0.08	0.33	0.01
Valor Minim	0	0	0	0	0
Valor Màxim	0.03	1.02	0.25	0.87	0.04
Amplitud	0.03	1.02	0.25	0.87	0.04
Valors Extremis	0.03: md		0.25:e	0.87:fa	0.04: md

Figura 21: Descripció quantitativa dels N.O.R. de les parts anatòmiques dels Porcs.

SEGLE XV																		
COS	MD	FA	MT	CAL	R	V	E	MX										
2,00	=	1,00	*	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00
SEGLE XVI																		
MD	COS	MX	MT	R	V	CAL	FA	E										
20,00	=	16,00	/	5,00	//	3,00	=	2,00	=	1,00	=	1,00	=	1,00	=	0,00		
SEGLE XVII																		
COS	E	MD	MX	V	R	CAL	MT	FA										
1,00	=	1,00	=	0,00	=	0,00	*	0,00	=	0,00	=	0,00	*	0,00	=	0,00		
SEGLE XIX																		
COS	V	FA	MD	MX	E	R	CAL	MT										
1,00	=	1,00	=	1,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00		
SEGLE XX																		
MD	COS	MX	E	V	R	CAL	MT	FA										
1,00	=	1,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00	=	0,00		

FIGURA 22: SEQUÈNCIA ESTRUCTURAL DE LES PARTS ANATÒMIQUES DELS PORCS DOMÈSTICS SEGONS EL N.R.D.

SEGLE XV								
MD	FA	MT	CAL	R	V	E	COS	MX
0,03	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00
SEGLE XVI								
R	MD	FA	MT	CAL	V	MX	E	COS
1,02	= 1,01	= 1,00	= 0,86	= 0,73	= 0,40	= 0,32	= 0,00	= 0,00
SEGLE XVII								
E	MD	MX	COS	V	R	CAL	MT	FA
0,25	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00
SEGLE XIX								
FA	V	MT	CAL	R	E	COS	MX	MD
0,97	= 0,40	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00
SEGLE XX								
MD	MX	COS	E	V	R	CAL	MT	FA
0,04	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00	= 0,00

FIGURA 23: SEQÜENCIA ESTRUCTURAL DE LES PARTS ANATOMIQUES DELS PORCS DOMESTICS SEGONS EL N.O.R.

metatarsos, vèrtebres i mandíbules, la qual cosa ens donarà una clara imatge de la tècnica d'escorxament.

CONILL.

De les restes de conill (*Oryctolagus Cuniculus*: ORCU) podem dir ben poca cosa, ja que la seva presència, tant pel que fa al nombre de restes com al nombre de parts representades, és molt reduïda (vegeu figures 24-27).

Com ja podiem esperar amb tan poques dades, l'anàlisi de la seqüència estructural no ens indica l'existència de cap discontinuïtat significativa. L'únic fenomen que podem assenyalar és la preponderància (si ho podem dir així), a nivell global, de restes de les extremitats; no obstant, els caps també hi estan clarament representats.

Pel que respecta al N.M.I., amb tan poques restes només podem assenyalar la presència d'un individu als segles XVI i XVII, i de tres al segle XIX (determinats a partir de les tíbies). Hem de ressaltar també que l'individu determinat al segle XVII és un animal jove i que la seva mort podria ser deguda a causes naturals.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N. Observacions	0	2	2	2	0
N. Obs. # 0	0	5	2	2	0
Miljana	0	1	0,25	0,5	0
Desv. Standard	0	1,07	0,46	1,07	0
Valor Minim	0	0	0	0	0
Valor Maxim	0	3	1	3	0
Amplitud	0	3	1	3	0
Valors Extremis		0-3		0-3	

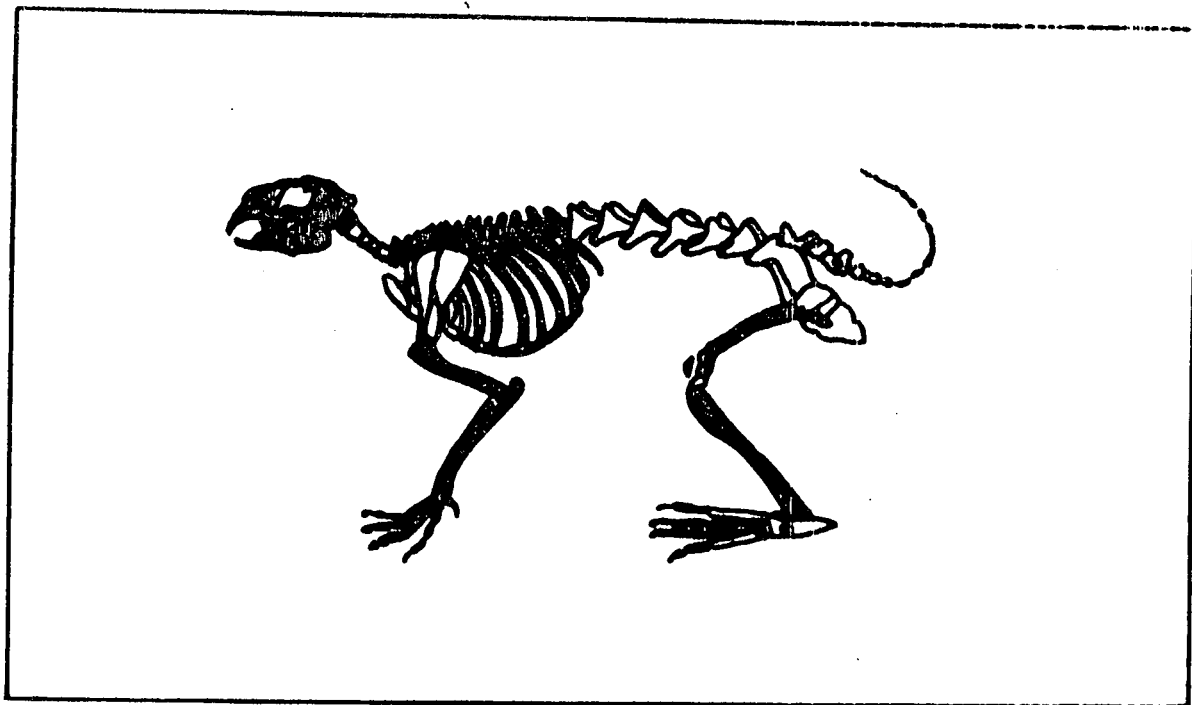

Figura 24b: Esquema d'un osquolet de conill.

Les parts ombrejades indiquen la posicio de les restes trobades.

VARIABLE	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XIX	S. XX
N.Observacions	0	5	0	0	0
N.Obs. # 0	0	5	2	2	0
Mitjana	0	0,33	0,51	0,30	0
Desv.Standard	0	0,40	0,38	0,75	0
Valor Minim	0	0	0	0	0
Valor Maxim	0	0,95	0,82	2,11	0
Amplitud	0	0,95	0,82	2,11	0
Valors Extremes			0,00	2,11	

Figura 25: Descripció quantitativa del 24b) de les parts anatómiques del conill

SEGLE XVI							
MD	CR	MX	R	V	T	F	H
3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00
SEGLE XVII							
F	T	CR	MD	MX	H	R	V
1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SEGLE XIX							
T	H	F	V	R	MX	MD	CR
3,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

FIG. 26: SEQUÈNCIA ESTRUCTURAL DE LES PARTS ANATÒMIQUES
DELS CONILLS SEGONS EL N.R.D.

SEGLE XVI							
R	V	MD	CR	MX	T	F	H
0,95	0,80	0,66	0,14	0,10	0,00	0,00	0,00
SEGLE XVII							
F	T	V	R	H	MX	MD	CR
0,85	0,80	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SEGLE XIX							
T	H	F	V	R	MX	MD	CR
2,14	0,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

FIG.27: SEQÜENCIA ESTRUCTURAL DE LES PARTS ANATOMIQUES
DELS CONILLS SEGONS EL N.O.R.

5. Conclusions.

Fins aquí hem intentat fer una descripció el més objectiva possible de les restes recuperades a l'excavació, així com del seu estat; ara ens interessa analitzar què volen dir, quina informació qualitativa en podem extreure.

Les restes faunístiques del jaciment que estem estudiant corresponen clarament a una explotació domèstica (recordem que totes les espècies determinades corresponen a espècies criades per l'home, no són espècies salvatges). Al contrari de les feines agrícoles, que estan clarament documentades a aquesta masia com a activitat econòmica principal, no tenim cap informació sobre l'explotació dels recursos animals. Per tant, les restes trobades podrien indicar o bé que la ramaderia era una activitat secundària, de caràcter autosuficient i destinada a l'autoconsum, o bé que "la carn" era comprada a altres llocs per a ser directament consumida.

L'anàlisi de les edats aproximades i la distinció entre mascles i femelles de les restes que ens han arribat semblen apuntar més cap a la primera hipòtesi que a la segona. Tot i que els resultats, com ja hem indicat abans, són només provisionals i orientatius, el fet de trobar restes de GADO adult, tant de mascle com de femella, restes d'ovelles i cabres molt joves (xais) i d'altres ja adultes (major de dos anys), i de porcs adults, ens porten a pensar que ens trobem davant d'una ramaderia que no entra en l'economia de mercat (al menys com activitat

important i/o continuada). Per altra part, la presència de restes de pràcticament tot l'esquelet sense predominància important de cap part concreta ens permet suposar que els animals o bé eren sacrificats a la mateixa masia, o bé que es mataven en altres llocs i després eren portats sencers a la casa (cosa que no sembla massa corrent); això, junt amb la coincidència de que la major part dels talls observats en els ossos corresponen als talls que es produeixen en l'esquarterament de l'animal (vegeu figures 28 i 29) ens reforça la idea de que els animals eren criats, sacrificats i consumits a la mateixa masia, tot com a activitat secundària (domèstica).

A part de determinar la possible importància econòmica del bestiar, a partir de les restes trobades i de les marques que tinguin podem determinar la qualitat de la carn que es consumia. Així, pel que fa al bestiar oví, trobem que tenim xai, representat per restes de tibia, húmer i escàpula, que corresponen a la cama i l'espatlla. La categoria de la seva carn és de segona A i segona B respectivament. Les restes d'oví major corresponen pràcticament totes a la pèlvis i les potes posteriors, també de segona A. Les costelles corresponen a la categoria extra. Pel que fa al caprí, tenim restes de mascles ja adults i d'individus de sexe i edat no determinats que corresponen a la pèlvis, extremitats posteriors, cap i cervicals; també caldria afegir-hi restes de costelles comptabilitzades en la categoria d'ovicàprids no determinats. A part de les categories càrniques assenyalades per

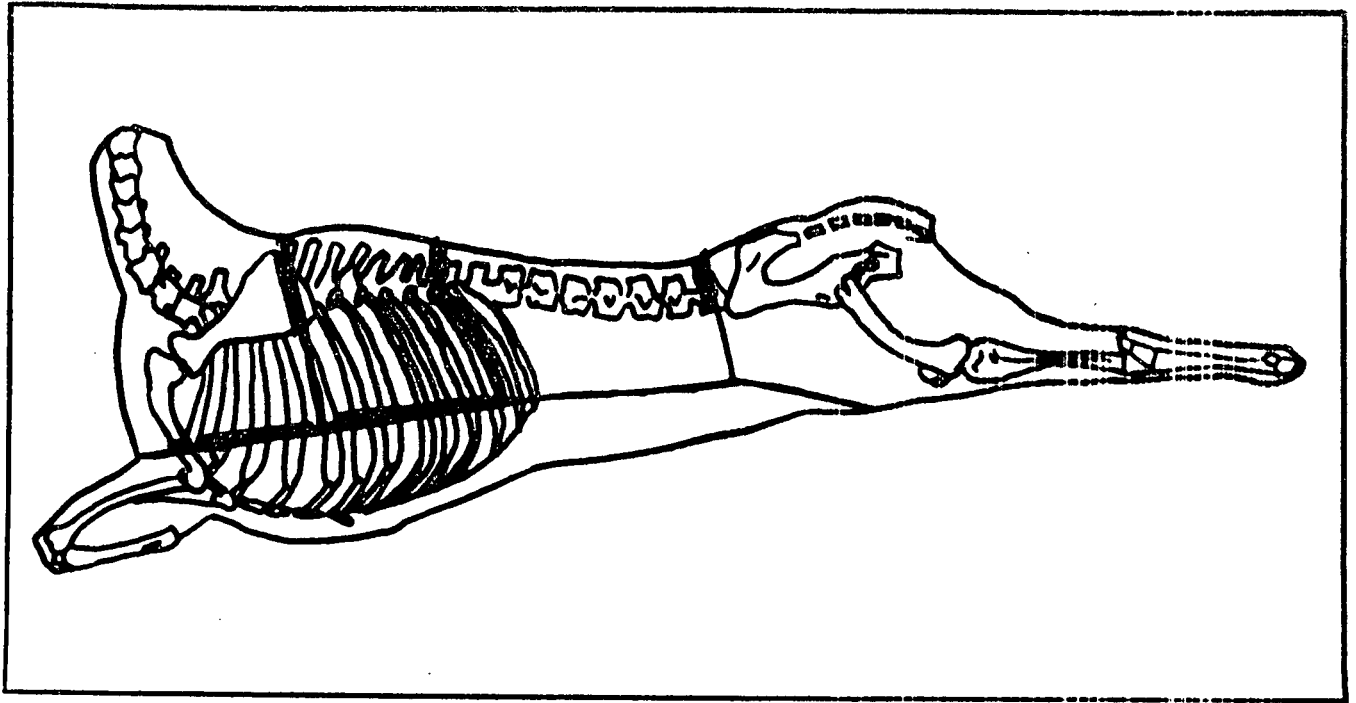

Figura 28: Esquema de l'esquarterament d'un xai.

Els traços més gruixuts indiquen els talls trobats en les restes.

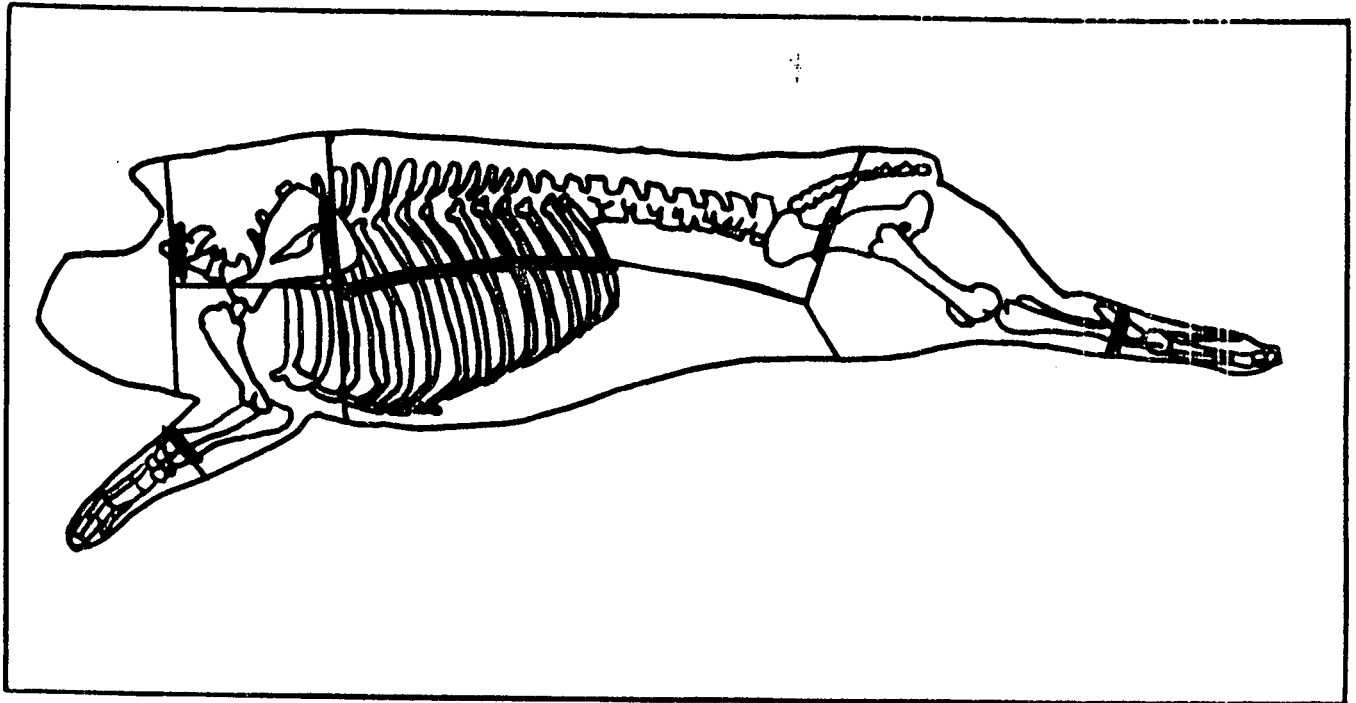

Figura 29: Esquema de l'esquarterament d'un porc.

Els traços més gruixuts indiquen els talls trobats en les restes.

als ovins, cal indicar que el coll (cervicals) és considerat de tercera categoria.

De tot això en podem treure que, possiblement el bestiar ovi i caprí era consumit bàsicament quan ja s'havia aprofitat per a productes secundaris (llana i llet), malgrat també ho era en el moment de màxima digestibilitat (xata). Cal indicar que normalment la carn de caprí està considerada com a carn de recurs, ja que no té una alta qualitat (M.S.C., 1986:38-39). La figura 30 reproduïx els valors mitjans del contingut d'aigua, proteïnes, greix i sals minerals de les carns d'ovins i caprins.

	AIGUA	PROTEÏNES	GREIX	SALS MINERALS
OVI MAJOR	70.35 %	17.21 %	20.33 %	0.93 %
OVI MENOR (XAT)	67.20 %	18.03 %	12.50 %	1.01 %
CAPRI MAJOR	72.60 %	17.71 %	5.79 %	1.30 %

Figura 30: Valors (en %) dels principals elements de la carn d'ovicaprí.

El baix contingut en greix de la carn de caprí major és degut a que, al ser una carn de recurs, no passa per un període d'engreixament abans de ser sacrificat.

A partir de totes les dades que hem analitzat i les que hem pogut inferir, podem suposar que ens trobem davant una masia

"típica": la seva principal riquesa econòmica era el conreu dels camps, tasca clarament documentada, complementada a nivell domèstic per una explotació ramadera mixta a petita escala: petits ramats composts de pocs exemplars de diferents espècies aprofitades segons les seves capacitats: les gallines per als ous i la carn dels pollastres joves, ovelles i cabres per a la carn (xais i animals vells) i productes secundaris (llet i llana), porcs per a la carn i productes derivats (embotits), i vaques per a la llet (recordem que hem trobat molt poques restes de vaca, i que cap pertany a badells); a part, les restes de conills i aus de tamany mitjà ens acaben de dibuixar el panorama característic de les masies catalanes que ha perdurat fins als nostres dies i que encara podem trobar, sobretot pels petits pobles de muntanya.

Malgrat tot, i per a finalitzar, hem d'assenyalar que calen més estudis d'aquest tipus per tal de millorar les eines de mesura i anàlisi de les dades i per tal de poder efectuar una síntesi vàlida sobre la història de la nostra ciutat a partir de les dades que les excavacions ens donen. A part, cal que hi hagi una tasca d'investigació profunda i interdisciplinària i que els resultats obtinguts es donin a conèixer a la gent per tal de que la nostra història sigui coneguda i valorada correctament.

ABREVIATURES EMPRADES.

1). Espècies animals:

AUND: Au No Determinada.

BOVA: Bos Taurus - Bou / Vaca.

CAFA: Canis Familiaris - Gos.

CPHI: Capra Hircus - Cabra domèstica.

EQND: Equus No Determinat - Cavall / Ase.

GADO: Gallus Domesticus - Gall / Gallina.

MGND: Mamífer Gran No Determinat (Bòvid / Equid).

MIRO: Microrrosegador No Determinat.

MMND: Mamífer Mig No Determinat (Ovella / Cabra / Porc).

MPND: Mamífer Petit No Determinat (Rosegadors / Conill).

ORCU: Orictolagus Cuniculus - Conill (Domèstic).

OVAR: Ovis Aries - Ovella.

OVCA: Ovicàpid No Determinat.

SUDO: Sus Domesticus - Porc Domèstic.

2). Ossos i parts anatòmiques:

AST: Astràgal.

CAL: Calcani.

CLA: Clavícula.

COS: Costella.

COR: Coracoides (per a les aus).

CR : Crani (encèfalocrani) No Determinat.

CUE: Cuerna - Banya.

E : Escàpula.

EST: Esternon.
F : Fèmur.
FA : Falange.
H : Húmer.
HI : Hioides.
MD : Mandíbula (Inclou l'os i les dents).
MC : Metacarp.
MP : Metapodi No Determinat (MC - MT).
MT : Metatars.
MX : Maxil·lar (Inclou l'os i les dents).
PEL: Pèlvis.
R : Radi.
T : Tíbia.
U : Ulna.
V : Vèrtebra.

BIBLIOGRAFIA.

- BINFORD, L.R. (1978):
Nunamiut Ethnoarcheology. Academic Press. New York.
- BOESSNECK, J. (1980):
"Diferencias osteológicas entre las ovejas (*Ovis aries* Linné) y cabras (*Capra hircus* Linné)", a BROTHWELL i HIGGS (eds.): Ciencia en Arqueología. F.C.E., Madrid.
- BOGNER, H. i MATZKE, P. (1969):
Tecnología de la carne.
- GOSALBEZ, J. (1987):
Insectívors i rosegadors de catalunya. Metodologia d'estudi i catàleg faunístic. Ketres Editora, S.A., Barcelona.
- GRAYSON, D.K. (1984):
Quantitative Zooarchaeology. Academic Press, New York.
- GUILLAMON, C. i altres (1985):
Aplicació de l'anàlisi estructural als conjunts arqueozoològics: la Cova del Llit. U.A.B. no publicat.
- KLEIN, R.G. i CRUZ-URIBE, K. (1984):
The analysis of animal bones from archaeological sites. University of Chicago Press.
- LAPLACE, G. (1974):
"De la dynamique de l'analyse structurale ou de la typologie analytique", a RIVISTA DI SCIENZE PREHISTORICHE, vol. XXIX, fasc. 1.
- LAPLACE, G. i LIVACHE, M. (1975):
"Précisions sur la démarche de l'analyse structurale", a DIALEKTIKE.
- MINISTERIO DE SANIDAD Y CONSUMO. (1986):
Guía para la inspección comercial de la carne. Vol. 1.

NICKEL, R.; SCHUMMER, A. i SEIFERLE, E. (1986):
The Anatomy of Domestic Animals (vol I).

SILVER, I. A. (1980):
"La determinación de la edad en los animales domésticos", a
BROTHWELL i HIGGS (eds.): Ciencia en Arqueología. F.C.E.,
Madrid.

SISSON, . (1988):
Atlas de anatomía. Vol. 1.

SCHMID, E. (1972):
Atlas for animal bones. Knochen atlas für prähistoriker,
archäologen und quätarbiologen. Elsevier, London.

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
2982	XIV	MMND	ND	DF	ND		SEMBLA CREMAT
2984	XIV	MMND	ND	DF	ND		
2983	XIV	MMND	ND	DF	ND		
539	XIX	AUND	COR		D	.98	
526	XIX	AUND	COR		E	1,00	POSSIBLE REL. AMB 527
527	XIX	AUND	E		E	1,00	POSSIBLE REL. AMB 526
27	XIX	AUND	PEL	ISPUB	E	.11	
28	XIX	GADO	H	DFDIS	D	.88	
540	XIX	GADO	MT	DF	D	.72	TALLAT IGUAL QUE 542/POSSIBLE MATEIX IND.
542	XIX	GADO	MT	DF	E	.7	TALLAT IGUAL QUE 540/POSSIBLE MATEIX IND.
543	XIX	GADO	T	DFDIS	D	.85	MANCA EPIFISI PROX.
30	XIX	MMND	ND	DF	ND		
269	XIX	MMND	ND	DF	ND		
270	XIX	MMND	ND	DF	ND		
31	XIX	MMND	ND	DF	ND		
182	XIX	MMND	ND	DF	ND		
541	XIX	MMND	ND	DF	ND		
3216	XIX	MMND	ND	DF	ND		BULLIT/ MARQUES
183	XIX	MPND	MD	DF	MD		
184	XIX	MPND	ND	DF	MD		
181	XIX	OCND	CR	OCC	E	.01	CONDIL
528	XIX	ORCU	H	DIS	E	.25	
538	XIX	ORCU	T	DF	E	.57	
537	XIX	ORCU	T	DIS	E	.62	
29	XIX	ORCU	T		E	.95	FIBULA DIST. ENGANXADA/ FORAT A EP.PR.
268	XIX	SUDO	COS	COS	ND		INCISSIO TRANSVERSAL
267	XIX	SUDO	FA1		E	.97	MOSSEGADA
536	XIX	SUDO	VT	CO		.40	MANCA 1/3 COS I AP. ESPINOSA/TALLADA TRANSVERSAL

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
844	XVII	AUND	COR	DF	E	.42	
2262	XVII	AUND	COS	COS	ND		
836	XVII	AUND	EST			1,00	QUILLA
2240	XVII	AUND	EST			1,00	
859	XVII	AUND	F	DFDIS	E	.95	
2259	XVII	AUND	F	DF	D	.6	
801	XVII	AUND	F	DF	D	.7	
798	XVII	AUND	F	DF	D	.8	
858	XVII	AUND	F	PRDF	D	.98	
800	XVII	AUND	F		D	1,00	
2260	XVII	AUND	F		D	.96	MANCA CONDIL EPIFISI DISTAL
794	XVII	AUND	F		E	1,00	
792	XVII	AUND	F		E	1,00	"GASTAT"
838	XVII	AUND	H	DFDIS	D	.98	
857	XVII	AUND	H	DFDIS	E	.90	
795	XVII	AUND	H	DF	D	.87	
799	XVII	AUND	H	DF	ND	.8	
860	XVII	AUND	H		D	1,00	
850	XVII	AUND	H		D	1,00	
841	XVII	AUND	H		D	1,00	POSSIBLE MATEIX IND. NUM. 846
864	XVII	AUND	H		D	1,00	
846	XVII	AUND	H		E	1,00	POSSIBLE MATEIX IND. NUM. 841
797	XVII	AUND	MT		D	1,00	MANCA TARS
863	XVII	AUND	MT		D	.85	
2257	XVII	AUND	MT		E	1,00	ANIMAL JOVE/PER EPIFISAR
861	XVII	AUND	MT		E	1,00	
862	XVII	AUND	MT		E	1,00	
840	XVII	AUND	T	DFDIS	D	.8	
852	XVII	AUND	T	DFDIS	ND	.7	
849	XVII	AUND	T	DF	ND	.6	
845	XVII	AUND	T	DF	ND	.7	
855	XVII	AUND	T	PRDF	D	.74	
843	XVII	AUND	T	PRDF	D	.7	
839	XVII	AUND	T	PR	E	.40	
2254	XVII	AUND	T		D	1,00	ANIMAL JOVE
2258	XVII	AUND	T		D	1,00	ANIMAL JOVE
856	XVII	AUND	T		D	1,00	
853	XVII	AUND	T		E	1,00	
854	XVII	AUND	T		E	.98	
3114	XVII	BOTA	CUE	AP	D		TRES FRAGMENTS/ ENGANXEN
1984	XVII	CAFA	F	PR	D	.25	NECROSI CAP DEL FEMUR

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
804	XVII	CPHI	CUE	PER	D		ENGANXA AMB 782 I 802
782	XVII	CPHI	CUE	PER	D		ENGANXA AMB 802 I 804
802	XVII	CPHI	CUE	PER	D		ENGANXA AMB 782 I 804
786	XVII	CPHI	E	COLL	D	.12	CAVITAT GLENOIDEA/TALL TRANVERSAL
1981	XVII	CPHI	FA1		E	1,00	
2243	XVII	CPHI	PEL	A	E	.08	MANCA FACIES LUNATA/MASCLE/ILION
2263	XVII	GADO	CLA	COS		.31	BROILER
1990	XVII	GADO	MT	DF	D	.19	MASCLE/ PRESENTA ESPOLO
2252	XVII	MGND	COS	COS	ND		
1983	XVII	MGND	COS	COS	ND		
2247	XVII	MGND	COS	COS	ND		TALLADA
2250	XVII	MGND	COS	COS	ND		ENGANXA AMB 2247
865	XVII	MIRO	COS		ND	1,00	
851	XVII	MIRO	ND		ND	1,00	
788	XVII	MIRO	PEL		E	.5	
2256	XVII	MMND	COS	COS	ND		FORMA ATIPICA SINUOSA
2255	XVII	MMND	COS	COS	ND		
2251	XVII	MMND	COS	PR	ND		
837	XVII	MMND	CR	ND	ND		
2245	XVII	MMND	E	PR	ND		
91	XVII	MMND	H	DF	ND		
2253	XVII	MMND	MT	DF	ND		
1987	XVII	MMND	ND	DF	ND		
1095	XVII	MMND	ND	DF	ND		
1989	XVII	MMND	ND	DF	ND		
2244	XVII	MMND	ND	DF	ND		PRESENTA 2 TALLS
1988	XVII	MMND	ND	DF	ND		
2246	XVII	MMND	ND	DF	ND		
1979	XVII	MMND	ND	DF	ND		
1982	XVII	MMND	ND	DF	ND		
62	XVII	MMND	ND	DF	ND		PRESENTA OSQUES
63	XVII	MMND	ND	DF	ND		
2241	XVII	MMND	ND	ND	ND		PRESENTA TALLS
1985	XVII	MMND	ND	ND	ND		
1092	XVII	MMND	ND	ND	ND		
1093	XVII	MMND	PEL	IS	E		TALLADA LONGITUDINAL
2249	XVII	MMND	VT	AP			
76	XVII	MMND	V	AR	ND		TALLADA
1992	XVII	MMND	V	COS			

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
787	XVII	MMND	V	COS		.01	
2261	XVII	MPND	COS	COS	ND		
791	XVII	MPND	ND	DF	ND		TAQUES FOSQUES
796	XVII	MPND	ND	DF	ND		
848	XVII	MPND	ND	DF	ND		
847	XVII	MPND	ND	ND	ND		
842	XVII	MPND	ND	ND	ND		
793	XVII	MPND	R	DF	ND		
1980	XVII	OCND	COS	COS	ND		TALLADA
1109	XVII	OCND	CUE	PER	ND		ENGANXA AMB 1108
1108	XVII	OCND	CUE	PER	ND		ENGANXA AMB 1109
1094	XVII	OCND	E		E	.06	TALL DIAGONAL/ ENG. 1091 I 1096
1096	XVII	OCND	E		E	.06	TALL DIAGONAL/ ENG. 1091 I 1094
1091	XVII	OCND	E		E	.07	CANTELL CAUDAL/TALL DIAG./ENG. 1096 I 1094
2242	XVII	OCND	H	DIS	ND	.17	MANQUEN CONDILS
1986	XVII	OCND	MC		E	1,00	CARP
1978	XVII	OCND	MD	I	E	.02	ARREL TRENCADA
803	XVII	OCND	MP	DF	ND	.01	
789	XVII	ORCU	F		D	.85	ANIMAL JOVE/ PER EPIFISSAR
790	XVII	ORCU	T		D	.80	ANIMAL JOVE/ PER EPIFISSAR
785	XVII	OVAR	FA1		D	.95	MANCA EP. PROX. / 1 ANY APROX.
784	XVII	OVAR	FA2		E	1,00	PRESENTA TACA FOSCA/ >16 MESOS
783	XVII	OVAR	MC	DIS	D	.1	NOMES EPIFISI/ <18 MESOS
2248	XVII	SUDO	COS	COS	ND		TALLADA LONGITUDINAL
835	XVII	SUDO	E	ESP	E	.25	
1169	XVI	AUND	COR	DIS	D	0,39	
1156	XVI	AUND	COR	EPPR	D	0,78	
1194	XVI	AUND	COS	PR	ND	0,00	
1178	XVI	AUND	ESC	PR	D	0,44	
488	XVI	AUND	EST	ND	ND	0,08	
1195	XVI	AUND	F	DIS	ND	0,67	
3054	XVI	AUND	R	DF	D	0,91	
1139	XVI	AUND	VT			4,50	VT2-VT6 FUSIONADES

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
608	XVI	BOTA	COS	COS	ND		
419	XVI	BOTA	COS	COS	ND	0,00	ROSEGADA
2802	XVI	BOTA	COS	COS	ND	0,00	TALLADA
1140	XVI	CPHI	HI		E	1,00	ESTILOHIOIDES
1377	XVI	CPHI	H	DFDIS	D	0,08	ENGANXA AMB 1378
1378	XVI	CPHI	H	DFDIS	D	0,39	ENGANXA AMB 1377
2800	XVI	CPHI	MT	DIS	D	0,45	
410	XVI	CPHI	VC			0,45	ATLAS/TALLAT LONG. MEITAT/FEMELLA
621	XVI	EQND	R	DF	E	0,24	
432	XVI	GADO	H		E	1,00	
451	XVI	MMND	CAL	D	ND	0,00	
1225	XVI	MMND	COS	COS	ND		
459	XVI	MMND	COS	COS	ND	0,00	
1190	XVI	MMND	COS	COS	ND	0,00	
431	XVI	MMND	COS	COS	ND	0,00	
466	XVI	MMND	COS	COS	ND	0,00	
460	XVI	MMND	COS	COS	ND	0,00	
605	XVI	MMND	COS	COS	ND	0,00	TALLADA/ROSEGADA
1374	XVI	MMND	COS	DIS	ND	0,00	INCISIO TRANSVERSAL
609	XVI	MMND	COS	DIS	ND	0,00	
1279	XVI	MMND	COS	PR	ND	0,00	
644	XVI	MMND	CR	ND	ND		CARA INTERNA CRANI
464	XVI	MMND	CR	ND	ND		ENGANXA AMB 462
2082	XVI	MMND	CR	ND	ND		
2081	XVI	MMND	CR	ND	ND		
627	XVI	MMND	CR	ND	ND		
462	XVI	MMND	CR	ND	ND		ENGANXA AMB 464
643	XVI	MMND	CR	ND	ND		
1247	XVI	MMND	CR	ND	ND		ENGANXA AMB 1249
1249	XVI	MMND	CR	ND	ND		ENGANXA AMB 1247
1460	XVI	MMND	CR	ND	ND		
399	XVI	MMND	CR	ND	ND	0,00	OS PLA/CRANI INTERN
636	XVI	MMND	CR	ND	ND	0,00	CARA INTERNA CRANI
2066	XVI	MMND	CR	TMP	D	0,00	
448	XVI	MMND	E	ND	ND	0,00	ENGANXA AMB 463
1029	XVI	MMND	E	ND	ND	0,00	CRENADA

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
654	XVI	MMND	ND	DF	ND		
655	XVI	MMND	ND	DF	ND		
497	XVI	MMND	ND	DF	ND		TALLS
661	XVI	MMND	ND	DF	ND		
662	XVI	MMND	ND	DF	ND		
663	XVI	MMND	ND	DF	ND		
660	XVI	MMND	ND	DF	ND		
657	XVI	MMND	ND	DF	ND		
658	XVI	MMND	ND	DF	ND		
659	XVI	MMND	ND	DF	ND		
645	XVI	MMND	ND	DF	ND		
646	XVI	MMND	ND	DF	ND		
647	XVI	MMND	ND	DF	ND		
635	XVI	MMND	ND	DF	ND		
641	XVI	MMND	ND	DF	ND		
634	XVI	MMND	ND	DF	ND		
648	XVI	MMND	ND	DF	ND		
650	XVI	MMND	ND	DF	ND		
651	XVI	MMND	ND	DF	ND		
652	XVI	MMND	ND	DF	ND		
649	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1292	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1376	XVI	MMND	ND	DF	ND		ROSEGADA
680	XVI	MMND	ND	DF	ND		
681	XVI	MMND	ND	DF	ND		
682	XVI	MMND	ND	DF	ND		
679	XVI	MMND	ND	DF	ND		
676	XVI	MMND	ND	DF	ND		
677	XVI	MMND	ND	DF	ND		
678	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1466	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1461	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1375	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1300	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1224	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1266	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1309	XVI	MMND	ND	DF	ND		
666	XVI	MMND	ND	DF	ND		
667	XVI	MMND	ND	DF	ND		
668	XVI	MMND	ND	DF	ND		
665	XVI	MMND	ND	DF	ND		
498	XVI	MMND	ND	DF	ND		CREMAT
664	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1264	XVI	MMND	ND	DF	ND		
673	XVI	MMND	ND	DF	ND		
674	XVI	MMND	ND	DF	ND		
675	XVI	MMND	ND	DF	ND		
672	XVI	MMND	ND	DF	ND		
669	XVI	MMND	ND	DF	ND		
670	XVI	MMND	ND	DF	ND		
671	XVI	MMND	ND	DF	ND		

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
640	XVI	MMND	ND	DF	ND		
450	XVI	MMND	ND	DF	ND		MARQUES DE TALLS
1167	XVI	MMND	ND	DF	ND		
443	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1158	XVI	MMND	ND	DF	ND		
452	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1176	XVI	MMND	ND	DF	ND		
455	XVI	MMND	ND	DF	ND		ROSEGAT
2072	XVI	MMND	ND	DF	ND		POSSIBLE REL. AMB 445
1171	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1154	XVI	MMND	ND	DF	ND		
469	XVI	MMND	ND	DF	ND		TACA NEGRA/POSSIBLE CREMAT
470	XVI	MMND	ND	DF	ND		EPIFISI DISTAL ANTERIOR
1151	XVI	MMND	ND	DF	ND		
461	XVI	MMND	ND	DF	ND		
164	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1161	XVI	MMND	ND	DF	ND		TACA NEGRA/POSSIBLE CREMAT
2076	XVI	MMND	ND	DF	ND		
453	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1165	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1159	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1166	XVI	MMND	ND	DF	ND		
437	XVI	MMND	ND	DF	ND		
447	XVI	MMND	ND	DF	ND		
444	XVI	MMND	ND	DF	ND		
2071	XVI	MMND	ND	DF	ND		ENGANXA AMB 467
467	XVI	MMND	ND	DF	ND		
628	XVI	MMND	ND	DF	ND		ENGANXA AMB 444
631	XVI	MMND	ND	DF	ND		ROSEGAT
622	XVI	MMND	ND	DF	ND		
441	XVI	MMND	ND	DF	ND		TALLS TRANSVERSALS
1184	XVI	MMND	ND	DF	ND		INCISIONS TALLANTS TRANSVERSALS
626	XVI	MMND	ND	DF	ND		
2078	XVI	MMND	ND	DF	ND		
623	XVI	MMND	ND	DF	ND		
439	XVI	MMND	ND	DF	ND		
445	XVI	MMND	ND	DF	ND		
446	XVI	MMND	ND	DF	ND		POSSIBLE REL. AMB 455
639	XVI	MMND	ND	DF	ND		
638	XVI	MMND	ND	DF	ND		
642	XVI	MMND	ND	DF	ND		
618	XVI	MMND	ND	DF	ND		TALLAT I ROSEGAT
1186	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1408	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1407	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1411	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1404	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1401	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1400	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1409	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1405	XVI	MMND	ND	DF	ND		

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
1402	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1412	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1410	XVI	MMND	ND	DF	ND		
1406	XVI	MMND	ND	DF	ND		
656	XVI	MMND	ND	DF	ND	0,00	
653	XVI	MMND	ND	DF	ND	0,00	
1188	XVI	MMND	ND	ND	ND		
1182	XVI	MMND	ND	ND	ND		
1173	XVI	MMND	ND	ND	ND		
1311	XVI	MMND	ND	ND	ND		OS PLA
1250	XVI	MMND	ND	ND	ND		FRAG. DENT
458	XVI	MMND	ND	ND	ND		TALLAT
632	XVI	MMND	ND	ND	ND		
454	XVI	MMND	ND	ND	ND		OS PLA
463	XVI	MMND	ND	ND	ND		OS PLA/ENGANXA AMB 448
630	XVI	MMND	ND	ND	ND		
637	XVI	MMND	ND	ND	ND		
2914	XVI	MMND	ND	ND	ND		
1265	XVI	MMND	ND	ND	ND		
1458	XVI	MMND	ND	ND	ND		
457	XVI	MMND	ND	ND	ND		
1226	XVI	MMND	ND	ND	ND		
465	XVI	MMND	ND	ND	ND		
2079	XVI	MMND	ND	ND	ND		CREMAT
1227	XVI	MMND	ND	ND	ND		
468	XVI	MMND	ND	ND	ND		
456	XVI	MMND	ND	ND	ND		
458	XVI	MMND	ND	ND	ND		
2075	XVI	MMND	ND	ND	ND	0,00	
1179	XVI	MMND	PEL	ND	ND	0,00	
1301	XVI	MMND	T	DF	E	0,00	
1152	XVI	MMND	T	DF	ND		
1147	XVI	MMND	T	DF	ND	0,00	
625	XVI	MMND	VCD	COS		0,40	TALLADA LONGITUDINAL PER MEITAT
427	XVI	MMND	VCD			0,90	
2912	XVI	MMND	VT	AP		0,00	
1462	XVI	MMND	V	ART		0,00	
1280	XVI	MMND	V	AR	ND	0,00	
1459	XVI	MMND	V	COS		0,00	
598	XVI	MMND	V	ND		0,00	TALLADA I TRENCADA
1181	XVI	MPND	COS	COS	ND	0,00	
418	XVI	MPND	COS	PR	ND		
1197	XVI	MPND	COS	PR	ND	0,00	
1170	XVI	MPND	MX	ND	ND	0,00	
2080	XVI	MPND	ND	DF	ND		
1193	XVI	MPND	ND	DF	ND		
1192	XVI	MPND	ND	DF	ND		
1196	XVI	MPND	ND	DF	ND		

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
1185	XVI	MPND	ND	DF	ND		
1187	XVI	MPND	ND	DF	ND	0,00	
1037	XVI	MPND	ND	ND	ND		
1180	XVI	MPND	ND	ND	ND		
1040	XVI	MPND	ND	ND	ND	0,00	
415	XVI	OCND	COS	COS	ND		SECCIO EL. LIPTICA
1174	XVI	OCND	COS	COS	ND		ENGANXA AMB 1157/FISURES
423	XVI	OCND	COS	COS	ND		SECCIO EL. LIPTICA
1157	XVI	OCND	COS	COS	ND		ENGANXA AMB 1174/FISURES
422	XVI	OCND	COS	COS	ND	0,00	SECCIO EL. LIPTICA
420	XVI	OCND	COS	DIST	ND		SECCIO EL. LIPTICA
424	XVI	OCND	COS	DIST	ND	0,00	SECCIO EL. LIPTICA/TALLADA DIAGONAL
417	XVI	OCND	COS	DIST	ND	0,00	SECCIO EL. LIPTICA/TALLADA DIAGONAL
421	XVI	OCND	COS	DIST	ND	0,00	SECCIO EL. LIPTICA
607	XVI	OCND	COS	PR	ND	0,00	
606	XVI	OCND	COS	PR	ND	0,00	
414	XVI	OCND	COS	PR	ND	0,00	SECCIO EL. LIPTICA
1039	XVI	OCND	CR	OCC		0,01	ENGANXA AMB 1035 I 1036
1038	XVI	OCND	CR	OCC		0,01	APOFISI PER A CONDILAR
1036	XVI	OCND	CR	OCC		0,02	ENGANXA AMB 1039 I 1035
1035	XVI	OCND	CR	OCC		0,02	ENGANXA AMB 1039 I 1036
610	XVI	OCND	E	DIS	E	0,25	
1464	XVI	OCND	E	ESP	ND	0,06	
438	XVI	OCND	F	DFPR	ND	0,05	ENGANXA AMB 434
434	XVI	OCND	F	DFPR	ND	0,15	ENGANXA AMB 438
614	XVI	OCND	F	DIS	E	0,03	TALLAT LONGITUDINAL/3-4 ANYS
2074	XVI	OCND	MC	DFDIS	ND	0,21	ANIMAL JOVE/ROSEGAT
426	XVI	OCND	MD	APCO	D	0,04	ENGANXA AMB 394
1153	XVI	OCND	MD	BRA	E	0,04	
1457	XVI	OCND	MD	I	D	0,04	
1291	XVI	OCND	MD	P1P3	D	0,14	ENGANXA AMB 1290 I 1289/< 3 MESOS
395	XVI	OCND	MD	P2M3	D	0,67	ABS. MENTO/REL. 394/ADULT/DESG=+/P3-P4 ALTERATS/NO P
394	XVI	OCND	MD	P2M3	E	0,67	ABS. MENTO/ENGANXA 426/ADULT/DESG=+/NO P2
1290	XVI	OCND	MD	P2	D	0,05	ENGANXA AMB 1291 I 1289/< 3 MESOS
1289	XVI	OCND	MD	P3	D	0,05	ENGANXA AMB 1291 I 1290/< 3 MESOS
2069	XVI	OCND	MD	P4	E	0,01	>3 ANYS
398	XVI	OCND	MX	M2	E	0,06	1-1.5 ANYS/ARRELS TRENCADES
396	XVI	OCND	MX	P2M3	D	0,77	DESG=+/CARIES M2-M3/REL. AMB 395/ NO P2
1373	XVI	OCND	MX	P2	E	0,03	ARREL TRENCADA
405	XVI	OCND	MX	P3	E	0,08	ENCAIXA A 396
616	XVI	OCND	R	DIS	T	0,41	INCISIONS TRANSVERSALS/< 3 ANYS
613	XVI	OCND	T	DFDIS	D	0,30	
615	XVI	OCND	T	DFPR	E	0,26	
440	XVI	OCND	T	DF	D	0,05	FRACCIO FORAT NUTRICI
436	XVI	OCND	T	DF	D	0,60	
3073	XVI	OCND	T	DF	E	0,49	CREMAT
442	XVI	OCND	T	DF	ND	0,03	ESPINA/INCISIONS TALLANTS TRANSVERSALS
2801	XVI	OCND	T	DIS	D	0,33	

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
600	XVI	OCND	VC	COS		0,11	TALLADA LONGITUDINAL PER MEITAT I TRANSVERSAL
408	XVI	OCND	VC	COS		0,20	TALLADA LONGITUDINAL I TRANSVERSAL
597	XVI	OCND	VC	COS		0,49	TALLADA LONGITUDINAL PER MEITAT I TRANSVERSAL
624	XVI	OCND	VT	AP		0,06	VT 10-12
601	XVI	OCND	VT	COS		0,28	TALLADA LONGITUDINAL PER MEITAT I TRANSVERSAL
1172	XVI	ORCU	CR	FRO	D	0,06	
1167	XVI	ORCU	CR	FRO	E	0,08	
1163	XVI	ORCU	MD	COS	D	0,50	MOLARS GASTATS
1191	XVI	ORCU	MD	P1	D	0,08	ENGANXA AMB 1163
1189	XVI	ORCU	MD	P2	D	0,08	ENGANXA AMB 1163
1310	XVI	ORCU	MX	I	D	1,00	
429	XVI	ORCU	R		D	0,95	MANCA TUBEROSITAT OLECRANON/ENCAIXA 430
430	XVI	ORCU	U	PR	D	0,80	MANCA PART DIST/ENGANXA AMB 429
596	XVI	OVAR	AST		E	1,00	REL. 617, 612, 594, 611/
612	XVI	OVAR	CAL		E	1,00	REL. 617, 596, 594, 611
413	XVI	OVAR	E	D	E	0,28	JOVE/<6 MESOS/CREMAT
412	XVI	OVAR	E	SP	D	0,60	
611	XVI	OVAR	MT		E	1,00	T2-T3/REL. 617, 596, 612, 594
594	XVI	OVAR	MT		E	1,00	CENTRETARSAL/REL 617, 596, 612, 611
1141	XVI	OVAR	PEL	A	D	0,03	ENGANXA AMB 1148 I 1145/MASCLE
1145	XVI	OVAR	PEL	A	D	0,05	ENGANXA AMB 1148 I 1141/MASCLE
1148	XVI	OVAR	PEL	A	D	0,05	ENGANXA AMB 1141 I 1145/MASCLE
617	XVI	OVAR	T	DIS	E	0,35	REL. AMB 596, 612, 594, 611/FEMELLA/>2 ANYS
411	XVI	OVAR	T	EPPR	D	0,10	JOVE/ENGANXA AMB 433
433	XVI	OVAR	T	PR	D	0,39	<2 ANYS/ENGANXA AMB 411
425	XVI	SUDO	CAL	COS	D	0,73	MANCA CARA ARTICULAR ASTRALES/ROSEGAT
1160	XVI	SUDO	COS	COS	ND		
1142	XVI	SUDO	COS	COS	ND		
1143	XVI	SUDO	COS	COS	ND		
416	XVI	SUDO	COS	COS	ND		SECCIO QUADRANGULAR
175	XVI	SUDO	COS	COS	ND		TRENCADA/AIXAFADA/ROSEGADA
1183	XVI	SUDO	COS	COS	ND		
1150	XVI	SUDO	COS	COS	ND		ENGANXA AMB 1146
603	XVI	SUDO	COS	COS	ND		
604	XVI	SUDO	COS	COS	ND		
1155	XVI	SUDO	COS	COS	ND		
1149	XVI	SUDO	COS	COS	ND		
1144	XVI	SUDO	COS	COS	ND		TAQUES FOSQUES
602	XVI	SUDO	COS	DIS	ND		
1146	XVI	SUDO	COS	PR	ND		ENGANXA AMB 1150
1167	XVI	SUDO	COS	PR	ND		TACA FOSCA
1168	XVI	SUDO	COS	PR	ND		

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
3115	XVI	SUDO	FA3		D	1,00	
590	XVI	SUDO	MD	COR	D	0,12	ANGLE
629	XVI	SUDO	MD	COR	E	0,02	TALLADA/ENGANXA 595
633	XVI	SUDO	MD	COR	E	0,03	ENGANXA AMB 619
595	XVI	SUDO	MD	COR	E	0,05	ANGLE/ENGANXA 629
2077	XVI	SUDO	MD	C	D	0,01	ENCAIXA 2067
594	XVI	SUDO	MD	C	D	0,02	ENCAIXA 589
2067	XVI	SUDO	MD	C	D	0,02	ARREL TRENCADA/MASCLE/> 10 MESOS/EN. 2077
401	XVI	SUDO	MD	C	E	0,02	MASCLE/ENGANXA AMB 397
591	XVI	SUDO	MD	I2	D	0,03	> 20 MESOS
406	XVI	SUDO	MD	I2	D	0,03	16-20 MESOS
589	XVI	SUDO	MD	I3P2	D	0,14	P3 SORTINT/ENCAIXA 594
407	XVI	SUDO	MD	I3	D	0,04	
402	XVI	SUDO	MD	I3	E	0,04	
2068	XVI	SUDO	MD	I	E	0,02	ARREL TRENCADA/> 20 MESOS
1248	XVI	SUDO	MD	I	ND	0,03	MASCLE
2913	XVI	SUDO	MD	M2	E	0,04	
2070	XVI	SUDO	MD	P2	ND	0,03	>15 MESOS
404	XVI	SUDO	MD	P3	ND	0,04	TRENCADA ARREL
619	XVI	SUDO	MD	SIN		0,13	MAND. FUSIONADES/ENG. 633, 397
2073	XVI	SUDO	MD	SIN		0,15	
1263	XVI	SUDO	MT3	DF	ND	0,39	ROSEGAT
1465	XVI	SUDO	MT3	PRDF	ND	0,36	MARQUES TRANSVERSALS A DIAFISI
1463	XVI	SUDO	MT3	PR	ND	0,11	
400	XVI	SUDO	MX	M2	ND	0,03	>20 MESOS/TALLAT ?/ENGANXA AMB 403
403	XVI	SUDO	MX	M2	ND	0,03	DESG=+/>20 MESOS/ENGANXA AMB 400
593	XVI	SUDO	MX	P4	D	0,02	ENCAIXA 592
592	XVI	SUDO	MX	P4	D	0,03	ENCAIXA A 593
397	XVI	SUDO	MX		E	0,21	I2 SORTINT/10-15 MESOS/MASCLE/ENG. 619
620	XVI	SUDO	R	DF	ND	0,42	MARQUES D' INCISIONS
435	XVI	SUDO	R	DF	ND	0,60	
409	XVI	SUDO	VT	COS		0,40	TALLADA MEITAT LONG. /ESQUARTERAMENT CANAL
1827	XV	AUND	COS	DIS	ND		
1805	XV	AUND	COS		E	1,00	
1804	XV	AUND	E		ND	1,00	
1743	XV	CPHI	H	DFDIS	E	.27	INCISIONS TALLANTS TRANSVERSALS
1531	XV	GADO	CLA	DF	ND	.78	
1714	XV	GADO	E	COS	ND	.4	
1771	XV	GADO	MT	DF	D	.08	ENGANXA AMB 1767 I 1768
1768	XV	GADO	MT	DIS	D	.30	ENGANXA AMB 1767 I 1771
1767	XV	GADO	MT	PR	D	.58	

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
1581	XV	MGND	ND	ND	ND		
1825	XV	MMND	COS	COS	ND		
1689	XV	MMND	COS	COS	ND		
1830	XV	MMND	COS	DIS	ND		
1769	XV	MMND	ND	DF	ND		
1499	XV	MMND	ND	DF	ND		
1529	XV	MMND	ND	DF	ND		
1713	XV	MMND	ND	DF	ND		
1715	XV	MMND	ND	DF	ND		
1530	XV	MMND	ND	DF	ND		
1828	XV	MMND	ND	DF	ND		
1824	XV	MMND	ND	DF	ND		
1826	XV	MMND	ND	DF	ND		
1836	XV	MMND	ND	DF	ND		ENGANXA AMB 1833
1806	XV	MMND	ND	DF	ND		
1833	XV	MMND	ND	DF	ND		ENGANXA AMB 1836
1802	XV	MMND	ND	DF	ND		
1834	XV	MMND	ND	DF	ND		ENGANXA AMB 1835 I 1837/ FRAC. ACTUAL
1835	XV	MMND	ND	DF	ND		ENGANXA AMB 1834 I 1837/ FRAC. ACTUAL
1829	XV	MMND	ND	DF	ND		
1822	XV	MMND	ND	DF	ND		
1837	XV	MMND	ND	DF	ND		ENGANXA AMB 1835 I 1834/ FRAC. ACTUAL
1800	XV	MMND	ND	DF	ND		
1810	XV	MMND	ND	DF	ND		
1831	XV	MMND	ND	ND	ND		OS PLA
1808	XV	MMND	ND	ND	ND		OS PLA
1692	XV	MMND	ND	ND	ND		
1690	XV	MMND	ND	ND	ND		
1766	XV	MMND	ND	ND	ND		
1832	XV	MMND	ND	ND	ND		OS PLA
1807	XV	MMND	V	COS			TALLADA LONGITUDINAL
1809	XV	MPND	E	ND	ND		
1688	XV	MPND	MD	DIA			
1770	XV	MPND	ND	DF	ND		
1775	XV	OCND	COS	COS	ND		
1772	XV	OCND	COS	COS	ND		
1691	XV	OCND	H	DFDIS	E	.32	ROSEGAT/ <6 MESOS
1823	XV	OCND	MP	PR	ND	.13	
1803	XV	OCND	MT	PR	D	.40	ANIMAL JOVE
1687	XV	OCND	R	DF	E	.39	

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
1798	XV	OCND	T	DF	E	.37	
1799	XV	OCND	T	DIS	D	.05	NOMES EPIFISI/ <2 ANYS
1801	XV	SUDO	COS	COS	ND		
1773	XV	SUDO	COS	COS	ND		
1716	XV	SUDO	MD	I	ND	.03	
3259	XX	BOTA	MX	M	D	.04	ARREL TRENCADA/ > 15 MESOS
2594	XX	MMND	ND	DF	ND		
2553	XX	MMND	ND	DF	ND		
2552	XX	OCND	MX	P3	ND	.06	ARREL TRENCADA
3261	XX	RARA	CR			.45	ENGANXA AMB 3263 I 3262
3263	XX	RARA	MX	I	D	.05	ENGANXA AMB 3261 I 3262
3262	XX	RARA	MX	I	E	.05	ENGANXA AMB 3261 I 3263
2593	XX	SUDO	COS	COS	ND		
3260	XX	SUDO	MD	A	E	.04	
2745		MIRO	COS		ND	1,00	
2746		MIRO	FI		ND	1,00	
2604		MIRO	F		D	1,00	PER EPIFISSAR
2745		MIRO	ND	DIS	ND		
3178		MMND	FI	DF	ND		
2741		MMND	ND	DF	ND		
2740		MMND	ND	DF	ND		
2739		MMND	ND	DF	ND		
2683		MMND	ND	DF	ND		
2743		MMND	ND	DF	ND		
2742		MMND	ND	DF	ND		
2496		MMND	ND	DF	ND		
2337		MMND	ND	DF	ND		

NUM.	SEGLE	ESP.	OS	PART	COSTAT	N. O. R.	OBSERVACIONS
2724		MMND	ND	ND	ND		
2725		MMND	ND	ND	ND		
2726		MMND	ND	ND	ND		
2338		MMND	ND	ND	ND		
2273		MMND	ND	ND	ND		
2274		MMND	ND	ND	ND		
2356		MMND	ND	PR	ND		
2603		MPND	ND	DF	ND		
2736		MPND	ND	ND	ND		
2735		MPND	ND	ND	ND		
2732		MPND	ND	ND	ND		
2733		MPND	ND	ND	ND		
2734		MPND	ND	ND	ND		
2728		MPND	ND	ND	ND		
2727		MPND	ND	ND	ND		
2730		MPND	ND	ND	ND		
2729		MPND	ND	ND	ND		
2731		MPND	ND	ND	ND		
2737		MPND	ND	ND	ND		
2738		MPND	ND	ND	ND		
2691		OCND	CUE	PER	ND		
2357		OCND	MX	M1	D	.06	
2335		OCND	MX	M1	E	.04	TRENCAT PER L'ARREL
2336		OCND	VC	AP		.12	TALLADA TRANSV. I PEL COS
3177		ORCU	ND	DIA	E	.39	
2748		ORCU	U	PROF	E	.69	
2747		OVAR	FA1	PR	E	.39	ROSEGADA
2645		SUDO	COS	COS	ND		CREMADA/PRESENTA FORAT DE POSSIBLE MOSSEGADA

CARTES DE JUGAR, BARALLA D'ENDEVINAR.

Per Stella Maris Hervás Ortiz.

CARTES DE JUGAR, BARALLA D'ENDEVINAR

Per STELLA MARIS HERVAS ORTIZ.

Aclariment previ:

El mes de gener de 1987 l'alumne Ramon Mañas, del mòdul de paleta, mentre repicava una paret interior de tàpia de la masia, a la planta baixa, concretament el petit mur que s'entregava a l'angle nord-oest de la torre, va localitzar un forat de l'encofrat que havia servit per aixecar la paret el segle XVI, aproximadament. Dins el forat, d'uns 10 cm de diàmetre per uns 15 cm de fons, va trobar un grup de set cartes en disposició bocaterrossa, l'una sobre l'altra, amb un còdol al damunt de la primera carta, el revers de la qual tenia una inscripció.

Malauradament, la troballa es va realitzar fora del temps d'excavacions arqueològiques, i la manca d'una presència "in situ" va propiciar que no s'observés l'ordre real de les cartes i que tampoc es conservés la pedra.

Davant de la troballa tan important varem realitzar un estudi per tal de poder descobrir quin era l'ordre real de la seva disposició original. La reconstrucció no va ser del tot difícil ja que, en certa manera, algunes cartes varen deixar empremtes.

Aquesta disposició singular, juntament amb el fet que es tractés de set cartes del tarot (el set és un número màgic), es va considerar realitzar un estudi a fons, per tal d'entreveure alguna possible significació. Es per això que varem considerar a la Sra. HERVAS per la realització d'aquets treball. Volem agrair des d'aquí la seva col.laboració desinteressada.

Així mateix, l'importància del joc de cartes, úniques a Catalunya, va fer possible que l'IMCET financiés les despeses de restauració, portada a terme per la S^{ra}. Mariona Herrera.

CARTES DE JUGAR, BARALLA D'ENDEVINAR

ON VA TENIR LLOC

Historiar sobre el tema de les cartes és més aviat fer conjetures sobretot pel que fa a la recerca dels inicis.

Vol la tradició, que EL Tarot sigui l'origen de tots els jocs de cartes, a despit de la pressumpció més lògica d'un origen comú.

Les primeres cartes conegudes a Occident es remunten al segle XIV i s'aproximen més a la concepció xinesa, educativa i racional, que a la desbordant imatgeria índia. El precedent xinès més antic data del segle XII, en un text que explica com un funcionari va presentar a l'Emperador Kao Tson la descripció d'un joc de trenta tauletes de marfil. L'esmentat text es troba en l'enciclopèdia xinesa Tsê Tung, redactada entre 1403 i 1425, aproximadament, amb una segona edició de 1678. És, doncs, un text tardà, i per a alguns autors d'escassa fiabilitat. També és del segle XV, el joc de cartes xinès trobat al segle passat i que actualment es conserva a la Biblioteca Nacional de París.

A Itàlia, les cartes conegudes des del segle XIV són les Naibi. Són una espècie de "aide-mémoire" de coneixements pràctics. Consta de cinquanta imatges d'intenció didàctica que representen les muses, les ciències, els planetes, les virtuts i les edats de la vida. Van ser recollides en un joc destinat a la diversió i instrucció dels infants. Així van néixer les Naibi, com a cartes innocents recomanades pel moralista Morelli el 1393.

Cap a finals del segle XIV, les primeres cartes instructives es transformen o conflueixen amb les cartes destinades al joc. Probablement el tarot va néixer de la combinació de les Naibi i les cartes de punts. Aquestes últimes, que van de l'Ú al deu, comprenen quatre sèries: copes (clergat), espases (noblesa), ors (comerciants) i bastons (canperols). Les Naibi semblen haver aportat els arcanos majors, en total vint-i-un descomptant la làmina sense numerar. L'esoterisme culte del segle XIII va intentar fer un llibre cabalístic amb aquestes imatges ricament il·lustrades i que gaudien d'una acceptació universal. La seva varietat els va permetre escollir aquelles que era possible vincular amb els deu Sephirot de la Càbala i per extensió amb les vint-i-dues lletres de l'alfabet sagrat. Aquesta incorporació simbòlica és atribuïda als estudis sobre la Càbala del mallorquí Ramon

Llull (h.1235-1315). Recordem, però, que si bé l'època daurada de la màgia i, especialment, de la bruixeria occidental va ser el segle XVI i principi del XVII, el món màgic d'aquesta època fou, en general, hereu de les antigues tradicions.

Quasi tots els entesos coincideixen que el tarot més antic que coneixem prové de Venècia, on es va usar des del segle XIV. Aquest tarot es compon de 78 cartes, tal i com en l'actualitat el coneixem, xifra que equival a la sèrie de números addicionats des de la unitat fins al número dotze.

Durant els segles XIV, XV i XVI, Espanya va tenir una influència prou important en el destí d'Europa com per transmetre els seus usos i costums als països europeus. No és d'estranyar, doncs, que en els annals de la casa Fournier s'afirmi que el paper de fil, molt apropiat per a la fabricació de cartes, va tenir el seu origen a les terres de la península Ibèrica. Així consta als documents més antics, segle XIV, i que es conserven a Barcelona. En el llibre "Els soldats i altres" (Papers de Rengles, vol.II, Barcelona, 1936) J. Amades i

J. Colomines afirmen que els jocs de cartes van ser prohibits pel Cosell de Cent a partir de 1310.

En els comentaris a l'exposició de les cartes del Museu Fournier (1961-1962), es diu que de la paraula catalana naips es deriva el de les cartes italianes Naibi i que també el nom "tarota", emprat per italians i francesos, sembla provenir del català. Existeix un estudi del Museu Paul Dupuy de Toulouse sobre les cartes de jugar des del seu origen fins l'any 1800 al Languedoc, en el que es reivindiquen les zones catalanes i occitanes com a pioneres, no tan sols perquè posseïen les escoles d'artesans i les cofraries més antigues (Barcelona al 1455 i Toulouse al 1465), sinó també per que van marcar els precedents en les tècniques i procediments per a la confecció de les cartes.

Des del segle XV, a jutjar per diverses fonts, sembla haver un intercanvi fluit de cartes entre Barcelona i Toulouse, Thiers, Rouen i Limoges. Sembla ser que les cartes més antigues les va confeccionar a Catalunya, Jean Brunet el 1442 i Benoît Soler el 1443 (Museu Dupuy de Toulouse). El Museu de Vic conserva un full de cartes gravades sobre fusta datades a finals del segle XIV.

Els símbols espanyols (espases, copes, ors i bastons) eren comuns a la Península Ibèrica i a les províncies occitanes. Totes les cartes fetes a Toulouse a l'època dels mestres naipers (1466) es fabriquen seguint el model dels quatre pals espanyols. Acostuma a citar-se una pintura de Estarvielle en què els soldats es juguen la túnica sagrada amb un tres de "croix" que s'assembla al tres d'espases.

La corporació de mestre naipers de Barcelona és la més antiga i es data al 1455, la de Toulouse la segueix en antiguitat, constituint-se el 31 de gener de 1465. En els

seus estatuts, redactats en occità, es fixa el paper "gros ..." cartes encolades en "Tres o quatre papiers" i els colors són "bon vermelho, verdet, roseta...". La ciutat de Le Puy compta amb mestres naipers des de finals del segle XV. Al Museu de Toulouse, on es conserven diferents tipus de naips d'aquesta època i del segle XV. N'hi ha un amb un dibuix datat aproximadament al 1500.

En relació amb la resta de la Península Ibèrica, les troballes realitzades desvetllen dates posteriors a les catalanes. Al Museu Arqueològic nacional de Madrid, segons estudis de Florencio Janer al 1874, es conservaven dos jocs: una baralla de plata i una altra de cos tosc, probablement de l'època de Ferran VI o Carles III. La casa Fournier també té una carta espanyola del segle XVI, impresa Toledo i gravada en fusta.

Aquestes cartes no tenen arcanes majors. Una hipòtesi raonable explicaria la seva supressió a Espanya per la intervenció repressiva del sant Ofici, convertint-se el tarot en una simple seqüència de cartrons de joc, amb cartes numerals de l'ú al nou i tres figures (sota, cavall i rei), símbols similars al italians.

L'ús endevinatori no queda, però, exclòs. Així, doncs, subsisteixen fins l'actualitat dues modalitats de cartomància: el tarot i la baralla espanyola. La diferència d'interpretació ve donada pel caràcter més immediat i concret dels vaticinis i és possible que també per la superficialitat.

LES CARTES DE TERRASSA

A la Masia Torre de Mossèn Homs s'ha produït una troballa d'interès extraordinari. En un forat de la paret van aparèixer en el mes de gener de 1988, apilades una sobre l'altra, en bon estat de conservació, set cartes de jugar.

Són cartes de fabricació manual, ben fetes, encara que no sembla ser obra d'un il·luminador professional. El material ha aconseguit gruixor per la superposició de fulls de paper i porten a l'acabat un dors més gruixut, doblegat i enganxat simètricament sobre els cantons en el dors de la carta.

Els dibuixos estan realitzats amb instruments que afavoreixen el traçat geomètric prolífic i s'ha pres cura de requadrar-les per mantenir l'homogeneïtat dels materials. La puresa dels colors permet percebre el vermell, el blau i els colors ocre ("bon vermelho, verdet, roseta..."). El dors de la primera carta porta una llegenda escrita.

No es coneixen altres cartes semblants amb què establir comparacions, ni de la mateixa ni d'altres èpoques.

El sis d'ors és el que ha arribat fins la baralla

moderna, però el cinc i, sobretot, el 4 d'ors, són originals.

Com a fil conductor de l'ànalisi atendrem a les "petites diferències" que s'observen en aquestes cartes, respecte a les conegudes i entre elles mateixes, perquè és en el que és accessori i no en el que és principal on és possible aplicar la lent antropològica per a la captació de la ideologia del fet cultural de què es tracta.

La descripció de les figures i la deducció de la seva simbologia no serien coherents sense el concurs de la Càbala, escola del pensament filosòfico-esotèric hebreu, ja estudiada per Ramon Llull dos segles abans i que tanta influència va tenir en el pensament herètic cristià medieval i postmedieval.

EXAMEN DEL MATERIAL

Respecte a l'ordre en què estaven al ser trobades, una a sobre de l'altra, cap per avall, designaré la carta col·locada a la base amb el número set, i la del tope amb el número ú.

En algunes no hi ha dubte en el punt que representa i en altres és necessari arriscar-se amb una hipòtesi. En l'ordre constituït poden individualitzar-se de la manera següent: dos d'espases (7), dos de bastons (6), tres d'espases (5), quatre d'ors (4), cinc d'ors (3), dos de bastons (2) i la sis d'ors (1).

Les espases es dibuixen ortodoxament corbes i els bastons rectes. El dos d'espases té quatre trèbols a cada un dels punts cardinals, i el superior està unit a la figura per un traç fi. Aquesta dada, unida a la presència d'un centre amb tres columnes, suggereix que tot es vincula amb el superior i que la dualitat (dos d'espases) conté en si mateixa la Trinitat i està basada en ella. Dit d'una altra manera: l'ú i el dos, el Pare i el Fill, contenen el tres, l'Esperit Sant. En el sentit que el dos conté el tres. La carta col·locada en cinquè lloc està relacionada amb l'anterior. És curiós, ja que va ser l'única trobada a l'inrevés. Continua el desenvolupament del concepte representat per les columnes centrals, que aquí són quatre. Recorda el principi de la Càbala, segons el qual, l'ú es divideix en el dos, el dos dona origen al tres i aquest genera tots els altres. La Trinitat (tres d'espases) conté en si l'harmonia dels quatre plans en què es manifesta la Creació ("yod", "he", "vav", "he" i foc, aigua, aire i terra, segons el tetragrammaton cabalístic).

En aquestes dues cartes, els arcs de les espases presenten tres franges pintades en alternances invertides vermell-bleu-ocre, on s'indica l'harmonia entre el principi actiu i el passiu, segons el concepte que s'inclou, també, a la simbologia del tarot de Marsella.

La columna central d'aquesta carta té tres graons iguals que la del quatre d'ors. Tornaré a incidir sobre aquest comentari a l'exàmen d'aquesta carta.

La sisena i la segona carta representen totes dues el dos de bastons. La que està en la segona posició podria ser l'anterior confecció. Els braços del dos també apareixen amb tres llistes acolorides alternativament de la mateixa manera que en els punts d'espases i en el guarniment dels quatre trèbols als costats, com en la setena carta.

El dos de bastons, la sisena carta, podria ésser més recent, còpia renovada de l'altre dos de bastons, que conserva d'aquest només el guarniment de la part inferior del trèbol i com a innovació hi consta un drac, símbol clàssic a la imatgeria medieval i que apareix, també, en un joc de l'any 1500 que es conserva al museu de Toulouse.

Quina seria la raó de la coexistència de dues cartes del mateix valor? Un motiu podria ser la casualitat, que algú hagués copiat un bastó anterior, dibuixant el que la fantasia de l'època dictava. I si la coexistència fou intencionada i no s'hagués dibuixat en diferents moments? Llavors el dos de bastons amb el drac representaria un ordre anterior, medieval, i el dos de bastons amb el quatre de trèbols, un ordre posterior més equilibrat, en el marc del qual hagin estat enderrocats o hagin desaparegut els símbols d'obscur origen pagà.

Observem, ara, les cartes d'ors, col·locades en quarta, tercera i primera posició. A totes el símbol auri es representa mitjançant quatre cercles concèntrics acolorit amb la mateixa alternança que els bastons i les espases. El quatre és sempre el número clau de la Càbala, doncs quatre són les lletres del nom de Déu i els plans de la seva manifestació. Quant a la simbologia cristiana els números clau són l'ú i el tres: el misteri de la unitat i el dels Trinitat. Es tracta, doncs, de la confluència d'uns i altres ordres simbòlics.

El cinc d'ors està ordenat en creu, cosa gens comú, igual que el quatre d'ors. Aquest últim podria representar la divinitat, el calze o graal resplendent, sobre un fust de tres ratlles i una base de tres graons.

Les idees que expressen aquests signes són corrents en la simbologia cristiana esotèrica, també a la Rosacruz. Els tres graons representen els tres plans bàsics (infern, terra i cel, el que encara no és, el que és i el que serà, passat, present i futur), el coneixement dels quals és necessari per què l'iniciat accedeixi a la llum representada pels quatre pentacles en disposició de creu o calze.

L'exàmen detingut d'aquestes cartes porta a plantejar-se una qüestió d'immediat: van tenir un ús simplement lúdic o de caràcter màgic? Defensaré la segona hipòtesi perquè és la més lògica. Per què, quina necessitat hi havia de representar columnes iniciàtiques,

creus i soportals interiors de diferent número del que es designa? Si només fossin cartes numerals destinades al joc no tindrien per què ser-hi.

Hi ha cartes especialment guarnides i pintades per jugar, però no s'hi troba un sentit iniciàtic sinó estètic. A més, com ja he comentat anteriorment, possiblement, l'origen de les cartes de jugar i del tarot és comú, encara que altres opinions recolzen la tesi de la opreexistència del tarot a les cartes de jugar. El fet de no haver arcanos majors podria justificar-se per la repressió eclesiàstica, cosa que no invalida el seu ús endevinatori.

Una altra qüestió que cal examinar és el fet que hagin estat set les cartes trobades. Podria tractar-se d'una casualitat i qualsevol comentari seria innecessari. De tota manera faré algunes observacions al voltant del número set. El set és el número màgic per excel·lència, representa la totalitat perquè suma l'ordre material (el quatre) i l'ordre espiritual (el tres).

Existeix àmplia documentació raonant el principi del set en les llegendes europees, també la literatura èpica medieval reflecteix com el set representa l'ordenació del món. Un exemple podria ser el número de fills del Comte d'Aymerí de Narbone, que són set, i que varen ésser enviats a les comarques en què es dividia el món conegut i també els carrecs i funcions públiques de cert poder, com ens consta en el Cantar de Gesta "Les Narbonnais".

En el Tarot, el set designa l'ordre espiritual i el material, regits per un principi superior d'integració. El set simbolitza, doncs, la unitat màgica entre dos ordres.

I si algú hagués deixat set cartes, de manera intencionada tant en el seu número com en la seva disposició en un forat d'una paret d'una masia catalana? Potser va ser una espècie d'ampolla amb missatge llençada al mar.

Si hi apliquem la simbologia de la Càbala hebrea als arcanos menors, és a dir, a les cartes numerals i tenim en compte l'ordre de la disposició, en la interpretació endevinatoria podríem decodificar un missatge. Es tractaria d'una qüestió real (ors: terra), lluita (espases: aire) i pensament (bastons: foc). Queda exclosa la possibilitat del registre de les emocions i sentiments (copes). En desolegar les cartes, la primera de la sèrie per a la interpretació és el dos d'espases a l'esquerra, i l'última el sis d'ors a la dreta. Seguint els canons d'endivinar és així com s'han de llegir les cartes: del passat cap al futur. El primer conjunt de sentit està format per les tres primeres cartes. L'home divideix intel·lectualment la realitat per poder manipular-la (dos d'espases), però en el camí del coneixement (dos de bastons) apareix el Mal com a temptació (el drac, en el sentit de la serp que va temptar Adam). Aleshores l'home no pot aconseguir la síntesi i l'harmonia i la seva

pròpia construcció la destreueix (tres d'espases a l'inrevés). Fins aquí, segons l'arbre de la vida, Oz Chaim cabalístic, el dos es símbol de Chokmah, i el tres es correspon a Binah, la gran mare, matriu de tot el manifestat, primera idea tangible, el planell. Si dreta atrapa la força en la forma, a l'inrevés allibera la força destruint la forma.

El segon conjunt format per les altre quatre cartes (recordi que el tres, esperit, més el quatre, matèria, és igual a set, l'ordre total) conté majoria d'ors (terra) i una sola de bastons (foc). La solució a la triada anterior és, doncs, sacrifici real del Mesies (cinc d'ors en forma de creu), qui va venir a salvar l'home enfonsat en l'abisme de la caiguda (tres d'espases al revés). El cinc és Geburah, el rigor, intermediari entre cel i terra.

L'acceptació del camí crístic, sacrifici del propi ésser, misteri de la Passió, porta al vertader coneixement (quatre d'ors sobre columna). L'home troba el vertader ordre (el quatre és el número de l'equilibri) a la Terra (és el quatre del pal d'ors), és, doncs, un iniciat. La manipulació de les idees (dos de bastons) manca ara del perill del Mal, ha desaparegut el drac i s'hi agreguen els trèbols en simetria.

El sis d'ors tanca la sèrie de la interpretació amb la constància de la necessitat que l'home compleixi la seva tasca al centre de la Creació com a col.laborador en el que deu ésser creat i visqui situat en aquest centre representat per Jesús, que és, al mateix temps, l'assentament de la seva lliure voluntat. Recordem que l'home és el centre del Cosmos en la concepció del món de l'època i que aquesta concepció ha estat fins el moment, la base de tota construcció màgica.

Si sumessim els valors de les cartes, veuríem que també el resultat ens remeteix al sis com número de síntesi i de clau ($2+2+3+5+4+6=24=2+4=6$). El sis a la Càbala és Tipharet i es dibuixa en el centre de l'Arbre de la Vida com una cruïlla de camins, de la força i de la forma. El sis és la consciència de l'home tal i com indica l'ideal alquímic. Té molt interès el fet que sigui l'única carta amb el dors escrit.

El missatge resum mitjançant el set de naips el coneixement esotèric medieval, d'inspiració hebrea i traducció cristiana.

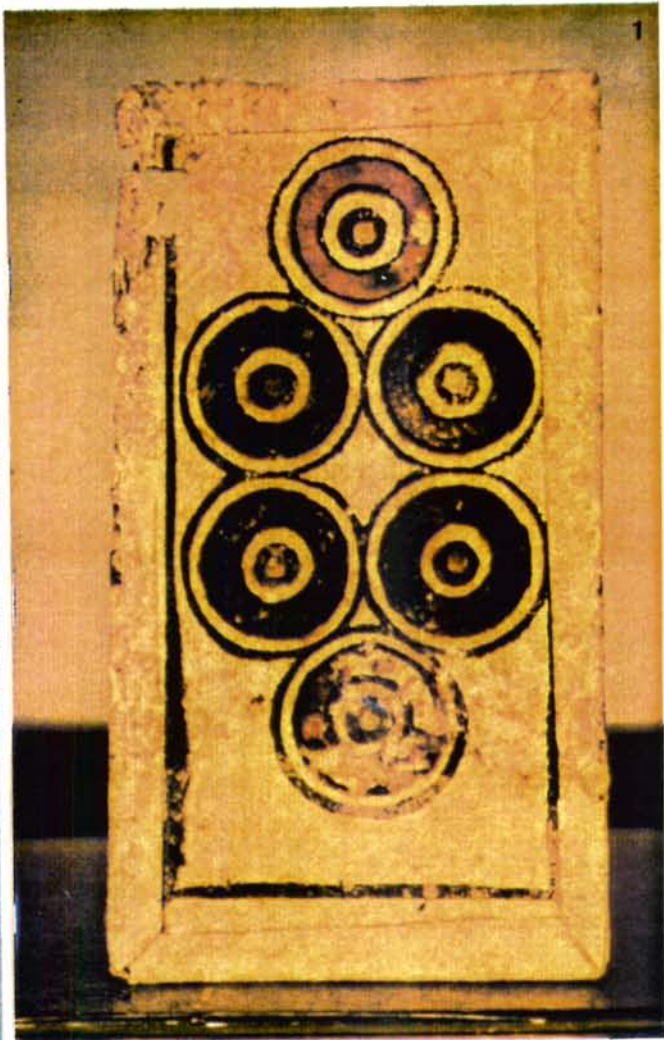
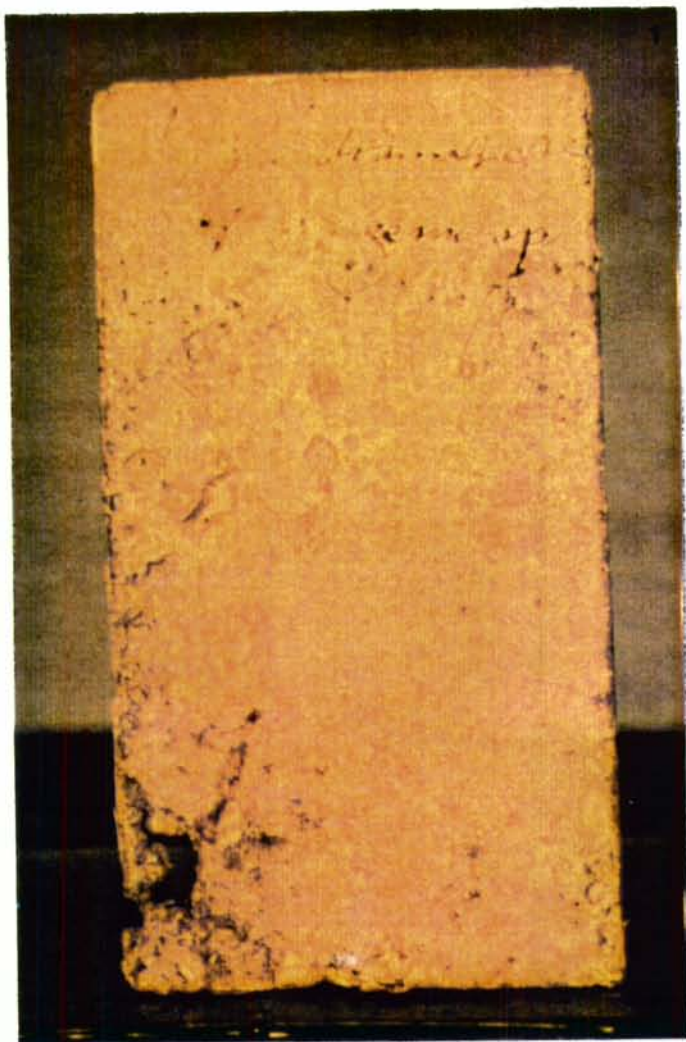
CONCLUSIÓ

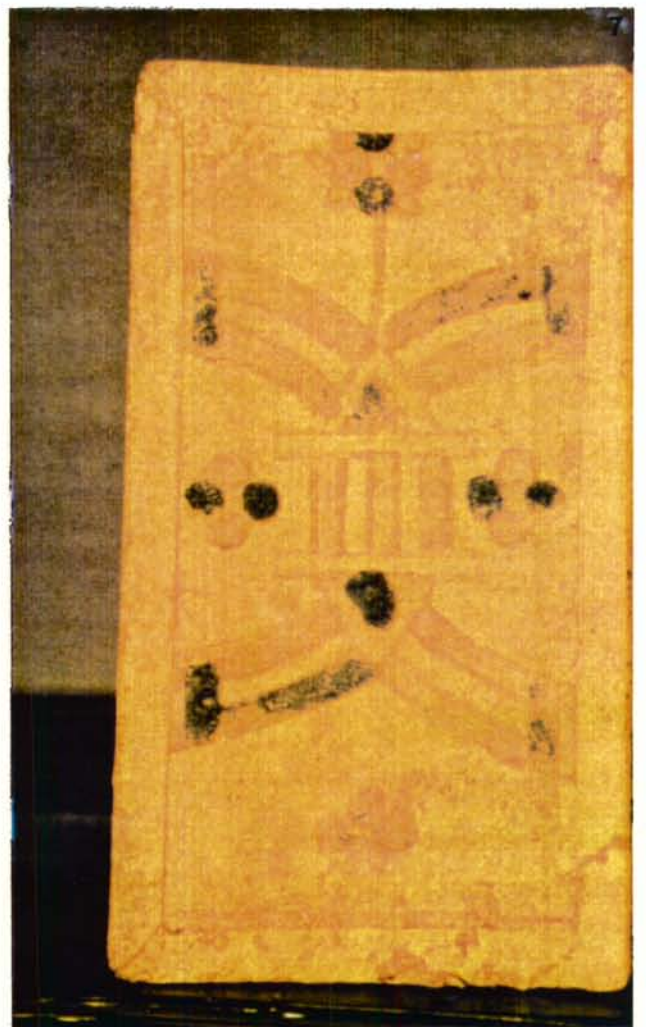
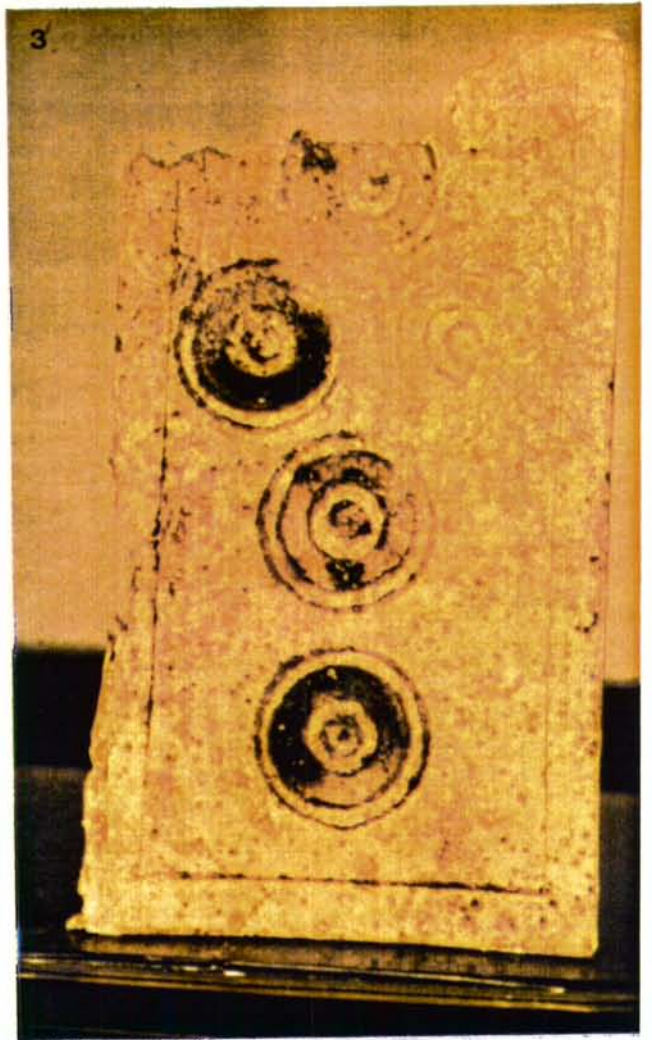
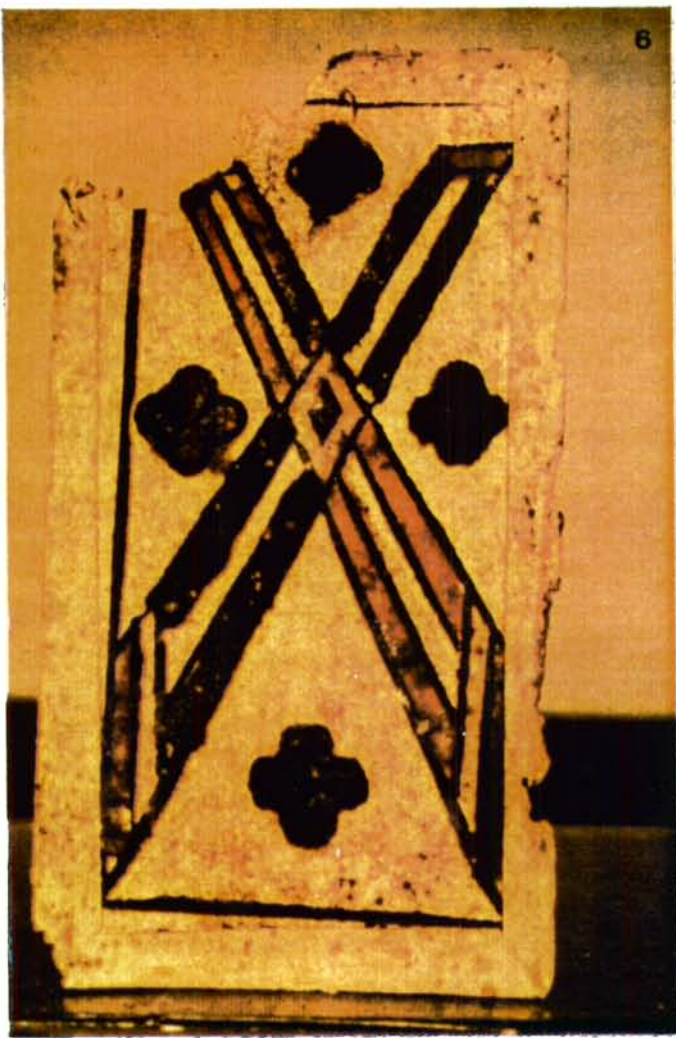
Ens trobem davant una troballa notable, no només pel fet en sí, del conjunt de set cartes de confecció manual, sinó també per la seva qualitat, obra, sens dubte, d'un individu (o individus) il.lustrat de la primera meitat del segle XVI, que resumeix el pensament esotèric que

havia arribat fins a la seva època fent servir el disseny de simples cartes numerals. No es tracta d'un conjunt de cartes per a arxivar insertades a la cadena de fabricació de la resta de baralles conegudes, sinó d'un fet cultural de clara significació antropològica. Ens diu alguna cosa més de com l'home, en aquest cas un català del cinc-cents, veia el món i a través de quines construccions cognitives abordava realitats tals com la màgia, la fe, el saber i el delí.

Deixem pas a l'historiador per què il·lumini l'escena, la situació d'aquesta comarca catalana sota el regnat de Carles I, fets i evolució socio-política i econòmica en el punt de "continuum" temporal que ens ocupa. Com tantes vegades, ha estat un arqueòleg qui ens ha donat la possibilitat d'obrir una finestra al saber antropològic, el qual serà sempre interdisciplinari.

Stella Maris Hervás Ortiz

RELACIÓ DE LA TROBALLA MONETÀRIA A TORRE MOSSÈN HOMS.

Per Rafel Comas i Ezequiel.

RELACIÓ DE LA TROBALLA MONETÀRIA A TORRE MOSSÈN HOMS.

Per RAFAEL COMAS i EZEQUIEL.

El mes de setembre de 1980 l'alumne Ramon Mañas, el mateix que va localitzar les cartes del tarot, va realitzar l'altra troballa important. Durant els treballs de desmuntatge de l'embigat del sostre del segon pis de la masia, concretament en la sala sud (paret mitjanera que s'entrega a l'oest amb la torre, façana est, i al mur est de la masia), va trobar, en un forat de biga, un tresoret de monedes. Dins un troç de drap, lligat amb fil de cànem, hi havia un fragment de paper escrit que contenia vint-i-set monedes de plata.

La troballa es va realitzar durant un període en que les excavacions arqueològiques havien finalitzat. Això va suposar el desconeixement arqueològic concret de la troballa, així com el desconeixement "in situ" del forat on estaven amagades les monedes.

RELACIÓ DE LA TROBALLA MONETÀRIA A TORRE MOSSÈN HOMS

1. Croat de Pere III (1336-1387). Seca de Barcelona.

Anvers: bust reial mirant a l'esquerra. Creu al pit i flors de 5 puntes al costat de la creu.

+ PETRVS DEI GRA REX (A, V i T de forma gòtica).

Revers: Creu característica dels croats amb 3 punts al 1r. i 4t. quarter i anells al 2n. i al 3r.

CIUI- TASB-ARCK-NDNA (A i U gòtiques, T llatina)

∅= 25 mm P= 3,07 g.

Catalogació: Badia, Tipus IX-321/2

Crus. 226 v/7

2. Croat de Ferran II (1479-1516). Seca de Barcelona.

Anvers: Bust reial mirant a l'esquerra. Cabellera de cabells prims i molt poc ondats.

FERDINANDVS DG R.X.

Revers: ídem núm. 1

CIUI-TASB-ARCI-NDNA

∅= 22 mm Pes= 2,26 gr (lleugerament reallada)

Catalogació: Badia, Tipus VI. Núm. 766/9

Crus. 529 D v/1.

3. Croat de Ferran II. Seca de Barcelona.

Anvers: Bust reial mirant a l'esquerra de pitjor art que l'anterior. Cabells caients i poc ondats.

... NDVS DG R.. (repicat)

Revers: ídem núm. 1

... UI - TASB ARCN - NO ...

∅= 22 mm Pes= 2,285 g (retallada)

Catalogació: Badia, Tipus VIIb 779/89.

Crus. 529 C v/1.

4. Croat de Ferran II. Seca de Barcelona.

Anvers: Idem núm. 3

F RDI... : D : G R-X-

Revers: Idem núm. 1

CI ... -TASB-ARCI-NDNA.

Catalogació: Badia, Tipus b-1 802/6

Crus. 5296 v/5.

∅= 24 mm Pes= 3,075 g

5. Croat de Ferran II. Seca de Barcelona.

Anvers: Bust reial mirant a l'esquerra. Bust més juvenil i cabell lleugerament ondat.

FERDINADUS DG RE

Revers: Idem núm 1

CIVI-TASB-ARCK-NONA

Catalogació: Badia, Tipus 1 b 699/706

Crus. 529 A v/5

∅= 21 mm Pes= 2,13 g (retallada)

5. Croat de Ferran II. Seca de Barcelona.

Anvers: Idem núm. 5

FE.....DUS D: G REX

Revers: Idem núm. 1

CIVI-TASB-ARCK-NONA

Catalogació: Badia, Tipus II a 717/28

Crusafont 529 Av/1.

∅ 20 mm Pes= 2,05 g (retallada).

7. Tostao de Manuel I (1495-1521).

Anvers: Escut portuguès coronat entre V - L

I: EMANUVEL :R:P:ET:A:D:GVINE

Revers: Creu ancorada.

IN HOC SIGNO VINUCEES

Catalogació: F.V.-J.S. núm. E.1.12

∅= 25 mm Pes= 7,55 g

8. Tostao de Manuel I

Anvers: Escut portuguès coronat C-V

I : EM...VEL^o R:P:ET A:D:GVINEE

Revers: Creu ancorada. Estrelles de 6 puntes en cada angle

IN HOC SIGNO VINUCEES

Catalogació: FV. JS. Núm. E. 1. 17

∅= 28 mm Pes= 9,235 g

9. Vuit Rals de Felip II (I de Catalunya, 1556-1598). Seca de Sevilla.

Anvers: Escut espanyol netre S-VIII

...HIL...^oIII^o DEI GR...

Revers: Creu dins del cercle de punts. 2 orles interiors alternades rodones i punxegudes. Escuts de Castella en el 1r. i 4t. quarter i de Lleó en el 2n. i 3r. Una P en el 4t. quarter entre l'orla i el cercle de punts.

† H... AN ...AR...REX

Catalogació: CC.T = 183

∅= 39 mm Pes= 27,35 g

Nota: N acunyada al revès.

10. 4 Rals de Felip II. Seca no visible. Possiblement de Sevilla.

Anvers: Idem núm. 9 (marca de Seca no visible)

... V ...

Revers: Idem núm. 9

... ARV ...

Catalogació: ---

∅= 30 mm Pes= 13,7 g

11. 4 Rals de Felip II. Seca no visible. Segurament de Sevilla.

Anvers: Escut espanyol entre -IIII⁹ (marca de Seca no visible).

PHILIP...

Revers: Idem núm. 9. Indicis de P tombada en el 4t. quarter.

+ HIS...EX

Catalogació: CCT 311

∅= 27 mm Pes= 10,22g

12. 2 Rals de Felip II. Seca de Sevilla.

Anvers: Idem núm. 9. Escut Espanyol entre S-II

...HILIPPVS:II:DEI-GRATIA

Revers: Idem núm. 9. P tombada en el 4t. quarter.

+ HIS.ANIA ...REX

Catalogació: CCT=458

∅= 28 mm Pes= 6,82 g

13. 2 Rals de Felip II. Seca de Sevilla.

Anvers: Escut Espanyol entre S- ...

PHI..PPVS II DEI GRA..A

Revers: Idem núm. 9. P Tombada en el 4t. quarter

+ HIS.ANIAR.M REX

Catalogació: CCT 458

∅= 30 mm Pes= 6,77 g

15. 2 Rals de Felip II. Seca de Sevilla.

Anvers: Escut espanyol entre S i ..

P....PVS.II....ATIA

Revers: Idem núm 9. P Tombada en el 4t. quarter.

..... ARV

Catalogació: CCT 458

∅= 26,5 mm Pes= 6,865 g

16. 2 Rals de Felip II. Seca de Sevilla.

Anvers: Escut espanyol entre S i II

...IUI...DEI...RA...A

Revers: Idem núm. 9. P tombada en el 4t. quarter

+ HIS...A ...MR

Catalogació: CCT 458

∅= 28 mm Pes= 6,68 g

17. 2 Rals de Felip II. Seca de Mèxic.

Anvers: Escut espanyol. Entre ⁰M i II. 0 sota la marca de seca.

PH.LIPPVS oo DG...GR.TIA

Revers: Idem núm. 9. La creu ancorada amb punt a les puntes. Orla

triple: dues de lineals envolten l'orla de punts.

+ HI.PANIARUMoE...

Catalogació: cct CCT 531

∅= 29 mm Pes= 6,855 g

18. 2 Rals de Felip II. Seca de Mèxic.

Anvers: Idem núm. 17. Escut espanyol entre $\begin{matrix} O \\ M \\ O \end{matrix}$ i II
...PPVS...

Revers: Idem núm. 17

HISPA....M ET....RE

Catalogació: 531

∅= 29 mm Pes= 6,92 g

19. Ral de Felip II. Seca no visible. Segurament Mèxic.

Anvers: Idem núm. 17. Escut espanyol entre . i O
PHILIPPVS ...

Revers: Idem núm. 17

HIS.....RUM

Catalogació: CCT 616

∅= 24 mm Pes= 3,30 g

20. Ral de Felip II. Seca de Sevilla (P al revers).

Anvers: Escut espanyol entre S i I

Revers: Idem núm. 9

Llegendes no visibles.

Catalogació: CCT 576

∅= 24 mm Pes= 3,38 g

21. 2 Rals de Ferran i Isàbel (1474-1504). Seca de Sevilla.

Anvers: Escut espanyol, entre S i II

FERNANDVS ◊ ET ◊ ELISABET ◊ DEI

Revers: jou i llaç de sagetes amb ornaments. Estrella en el camp.

Catalogació: CCT 219

∅= 32 mm Pes= 6,685 g

22. 2 Rals de Ferran i Isabel. Seca de Granada.

Anvers: Idem núm. 21

...ERN ... :E ... SAB

Revers: Idem núm 21. R en el camp.

+ REX ..GINA CASTELLE

Catalogació: CCT 204 a 206

∅= 29 mm Pes= 6,60 g

23. 2 Rals de Ferran i Isabel. Seca de Granada.

Anvers: Idem núm. 21. Escut entre i

FERNANDVS ◻ ET ELISA

Revers: Idem núm. 21 (R en el camp).

REX ◻ ET REGINA ◻ ... EL...

Catalogació: CCT 196

∅= 28 mm Pes= 6,70 g

24. Ral de Ferran i Isabel. Seca de Toledo.

Anvers: Idem núm. 21

FERNANDUS ...SA DEI · D · G·

Revers: Idem núm. 21. † en el camp

X REGINA ◻ CAST X LEGIO X ARAGO

Catalogació: CCT 312

∅= 24 mm Pes= 2,71 g

25. Ral de Ferran i Isabel. Seca no visible, possiblement de Toledo.

Anvers: Idem núm 21

F...ANDUS · ET · ELIS

Revers: Idem núm. 21

... O ET O RE..NA OCASTEONIS

Catalogació: CCT ?

Pes= 3,305 g \varnothing = 25 mm

26. Ral de Ferran i Isabel. Seca de Sevilla.

Anvers: Escut espanyol entre S i *

FERNANDVS:

Revers: Idem núm. 21

REXGINA CAS....

Catalogació: CCT 296

\varnothing = 22 mm Pes= 2,85 g (retallada)

27. 1/2 Ral de Ferran i Isabel. Seca de Sevilla.

Anvers: Jou amb ornaments. S en el camp.

+ FERNAND.. ET ELISABE

Revers: Feix de sagetes.

.EX ET REGINA CASTE LEG.....

Catalogació: CCT 353

\varnothing = 22 mm Pes= 1,56 g

	<u>Monedes</u>	<u>%</u>
Pere III (1336-1387)	1	4
Ferran i Isabel (1474-1504)	7	26
Ferran II (1479-1516)	5	19
Manuel I de Portugal (1495-1521)	2	7
Felip II (I de Catalunya, 1556-1598)	<u>12</u>	<u>44</u>
Total:	27	100 %

Per Sèries:

Espanyola	19	70
Catalana	6	22
Portuguesa	2	8

Per seques:

Sevilla	12	45
Barcelona	6	22
Mèxic	3	11
Lisboa	2	7
Toledo	2	7
Granada	2	7

Consideracions finals:

Ens trobem davant d'un cas de troballa d'un amagatall monetari de plata-metall. El fet que el nombre més important de monedes correspongui a Felip II i que no apareixen, d'aquest rei, monedes amb data que va començar a incloure en la llegenda d'encunyació al voltant de 1590, ens indica que, molt possiblement, el tresoret fou acumulat abans d'aquesta data.

Però, per altra banda, tenint en compte que el paper que embolica va les monedes està clarament datat dins del segle XVIII, cal suposar una pervivència d'atorament de molts anys, de pares a fills (?).

Bibliografia

BADIA. "Catàleg dels Croats de Barcelona". Antoni BADIA i Torres.
Barcelona, 1969.

CRUS. CRUSAFONT, M. Numismàtica de la corona Catalano-Aragonesa.
Madrid, 1982.

CCT. CALICÓ, F. - CALICÓ, X. - TRIGO, J. Numismática española.
Barcelona, 1988.

FV.JS. SALGADO, J. - VAZ, Ferraro. Livro das moedas de Portugal.
Braga, 1987.

EXAMEN PALEOGRÀFIC TROBALLES A TORRE MOSSÈN HOMS

Per Pere Puig i Ustrell

EXAMEN PALEOGRAFIC.

Per PERE PUIG i USTRELL.

Aclariment previ:

Adjuntem l'examen paleogràfic realitzat per Puig i que corresponen a la troballa d'una carta del tarot, amb el dors escrit; i a la troballa d'un paper que embolicava les monedes de plata.

Hem d'agrair la col.laboració desinteressada d'aquests estudis que han permès concretar dades cronològiques: corroborar la cronologia que el tipus de cartes ens suggerien (s. XVI); i, sobretot, concretar la data del amagatall de les monedes, ja que aquestes no sobrepassaven l'any 1590 (moneda de Felip II), concretant l'amagatall definitiu al segle XVIII.

EXAMEN PALEOGRÀFIC. PAPER QUE EMBOLICAVA LES MONEDES DE PLATA.

Es tracta d'un fragment irregular d'un full de paper, a l'interior del qual s'hi ha trobat unes monedes. El paper, ben conservat, presenta una part escrita, escapçada per dalt i per les bandes. S'hi llegeix, en 6 ratlles:

... poch ...
... per que mossèn Salas té tant .. q ...
... par no se'n ax oblidat me apara qu e ...
... glonet a Vostra Mercè de la nasesitat que'n ...
... No stre Senyor Quart la Molt Magnificha ...
... Vostra Mercè y la prospera al seu sant ...

Esriptura clarament datable dins el segle XVIII. Per al significat, tenir present que les formes apar, par, semblen tenir el significat de "sembla". La forma ax potser equival a "hagi". La cal.ligrafia i l'ortografia mostren que l'autor de l'escrit era excoert, però la nota és relativament cal.ligràfica, d'ús intern o particular.

EXAMEN PALEOGRÀFIC. CARAT DEL TAROT, 6 D'ORS.

Al dors hi ha restes d'una nota de difícil interpretació, esborrada en bona part a causa del desgast superficial. S'hi llegeix, en dues ratlles:

... molt a mal reste

... ge me la p ...

L'escriptura és datable al segle XVI, o el XVII a tot estirar. Cal tenir present que la separació de mots és irregular, i una millor interpretació podria variar la que presentem aquí.

INVENTARI MATERIAL ARQUEOLÒGIC

S'han portat a terme dues campanyes d'excavació (1987 i 1988) que han permès recollir gran nombre de material arqueològic fragmentat, i que ha estat inventariat de forma conjunta utilitzant la sigla d'identificació del jaciment (Torre Mossèn Homs: H), l'any de la campanya - (1987), i el número d'inventari corresponent (des del número 1 al 3.268).

La localització i buidat del pou trobat al pati nord de la masia (any 1989), tasca portada a terme pels propis alumnes de l'escola-taller, va permetre individualitzar el material arqueològic recollit i inventariar-lo utilitzant l'any de la seva troballa (1989) i una nova numeració (del número 1 al 201).

No s'han recollit en aquest inventari dos troballes importants i que es varen produir fora de les campanyes d'excavació, concretament durant les tasques de rehabilitació de la masia: Les cartes del tarot i el tresoret monetari de plata. Aquestes dues troballes es guarden actualment en el museu de la Casa Alegre de Sagrera de Terrassa, després de la seva restauració.

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 10

Nivell

H- 1 al 36

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
1	Base cilíndrica de tassa amb arrancament de nansa.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2	Fragments de vora i base plana de plat. Vernís groc interior amb decoració concèntrica en vermell a la vora i fons. Vernís vermell exterior, llavi groc.	3
3	Fragment de vora de plat. Decoració al llavi, i vernís marró fosc.	1
4	Fragment de vora d'olla. Vernís vermell-marro fosc a l'interior i clar exterior	1
5	Fragment informe. Vernís vermell clar interior, i marró-verdós exterior	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
6	Fragments de vores i base plana de bol. Vernís vermell amb decoració groga	3
7	Fragment de revora de plat. Vernís vermell clar.	1
8	Fragment de vora de bol. Vernís vermell clar.	
9	Fragment de base plana. Vernís vermell calr. (Pertany a l'interior)	1
10	Fragment de colador. Vernís groc interior, i regalim verdós-vermell exterior	1
11-14	Fragments informes: Vernís vermell clar, marró-vermell, verd-negre, i marró.	4
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
15	Fragment informe. Vernís vermell clar.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
16	Fragment informe	1
	TEULA	
17	Fragment de lateral.	1
	ARREBOSSAT	
18	Color negra sobre guix blanc	1
19	Color blanc sobre vermell i suport de guix.	1
20	Color blanc sobre morter	1

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 12

Nivell

H- 37 al 65

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
37	Fragment d'escudella amb decoració concèntrica de bandes concèntriques	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
38	Fragment de vora d'olla/gerra. Color verd-negre	1
39	Fragment de base plana amb repeu. Color marró-groc	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
40	Fragment informe de càntir o perol amb engalva blanc. Color marró a la part inferior, i línia verda inferior al vidriat.	1
	RAJOLA VIDRIADA	
41	Fragment de color blanc	1
	CERÀMICA POPULAR	
42	Fragment de peu anular.	
	RAJOLES	
43	Fragments de lateral de l'angle	
44	Fragment de lateral amb restes de morter. Color interior	
45	Fragments superfície.	
	TOTXOS	
46-48	Fragments. Coccio forta, superfície decorada.	
49-52	Fragments.	
	TEULES	
55	Fragment amb guix amb guix a la part inferior.	
53	Fragment amb argila groga, depurada.	
54		
56		

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E.	Nivell	H- 81 al 93

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
81	Vernís interior vermell.	1
82	Vernís interior de color melat.	1
	RAJOLES	
83-84	Fragments de laterals.	2
	TOTXOS	
85	Fragment de recremat (63 mm)	1
86	Totxo cru. (52 mm)	1
	TEULES	
87-89	Fragments	5
	TERRACUITA	
90	Fragment.	
	OS FAUNA	
91	Ossos.	
	MORTER	
92	Fragments.	
	MOSTRA DE TERRA	
93	1 bossa.	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 50 Nivell

Talla
 H- 104 al 188

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA APORCELANADA	
104	Fragments de base i cos amb nansa vertical de tasseta cilíndrica	2
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
	<u>Color marró-vermellós:</u>	
105	Fragment de vora de plat. Decoració de puntillat a l'interior en groc	1
106-107	Fragments de vora de plat, amb decoració de puntillat al llavi.	2
108-109	Fragments de vora de gerreta.	2
110-111	Fragments informes.	2
	<u>Color groc flam:</u>	
112	Fragment informe amb decoració acanalada.	1
	<u>Bicolor. Groc flam interior-verd exterior:</u>	
113-114	Fragments de vora de palt amb decoració groga a l'exterior.	2
115	Fragment de base plana.	1
116	Fragment informe.	1
	<u>Bicolor. Groc blanc interior-vermell exterior:</u>	
117	Fragment de vora de plat, amb decoració en relleu i taques verdes (ocell?)	1
	<u>Bicolor. Marró vermell fosc al'interior-verdós exterior:</u>	
118	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
119-120	Fragments de vora de gerra. Color vermellós-marró.	2
121	Fragment de base de gibrell (?). Color vermellós-marró.	1
22-133	Fragments informes. Color vermellós-marró.	12
134	Fragment de vora. Color marró-verdós.	1
135	Fragment informe. Color marró-verdós.	1

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 50

Nivell

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
136	Fragment informe. Color marró fosc.	1
137-138	Fragments de vora triangular. Color verd.	2
139	Fragment informe. Color verdós-oliva.	1
140-141	Fragments informes. Color verdós-marró-groc.	2
142	Esquirla de vora amb regalim exterior. Color groc.	1
143	Fragment informe. Color groc.	2
144	Fragment informe. Color verd-negre.	1
145	Fragment informe. Color vermellós-marró clar	1
146	Fragment informe. Color verdós, amb superfície picada.	1
147	Fragment informe. Color verdós, amb decoració de ratlles verticals.	1
148-150	Fragments informes. Color marró-negre.	3
	CERÀMICA POPULAR	
151	Fragment informe amb engalva interior.	1
152	Fragment informe amb engalva interior.	1
153-154	Fragments informes.	2
	RAJOLS	
155-156	Fragments (-29mm) (s'en tiren 4)	6
157	Fragments (30-34 mm) (s'en tiren 4)	5
159-160	Fragments (35-39 mm) (s'en tiren 2)	4
	TOTXO	
161	Fragment. 70 mm de gruix	1
	TEULES	
162-164	Fragments de vores.	3
165	Fragment informe.	1

JACIMENT. MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 50 Nivell

Talla
 H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	MORTER	
166-169	Fragments.	4
	ESTUC	
170	Fragment.	1
	GUIX	
171	Fragment.	1
	VIDRE	
172-173	Fragment de base informe. Color negre. Lletres. ...L & O...	2
174	Fragments.	6
	MONEDES	
175	Ardit de dos diners de Felip III. Any 1653 o 1654, ceca de Barcelona.	
176	Vuit maravedisos d'Isabel II, any 1853, ceca de Segòvia	
	METALL	
177-178	Claus de ferro.	
179-180	Indeterminats de ferro.	
188	Xinxeta de bronze	
	OS FAUNA	
181-184	Ossos.	
187	Botó d'os.	
	RESTES MALACOLÒGICS	
185	Cargol.	
	FUSTA	
186	fragments de finestra, marc o	4
187	Botó d'os	
188	Xinxeta de bronze	

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E.	Nivell	H- 189 al 277

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
	<u>Color verd amb puntejat de color groc.</u>	
189	Fragment de vora.	1
190	Fragment informe.	1
	<u>Color marró-vermellós:</u>	
191	Fragment de vora.	1
192	Fragment de vora.	1
193	Fragments de base plana.	6
194-196	Fragments informes.	3
	<u>Color vermell-grogós.</u>	
197-198	Fragments informes.	2
	<u>Color grogós-verd:</u>	
199	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
200	Fragment informe. Color verdós.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
	<u>Decoració groga:</u>	
201	Fragment de vora. Color vermellós.	1
202-203	Fragments informes. Color vermellós.	2
204	Fragment informe. Color marró-negre.	1
	<u>Color verd:</u>	
205-212	Fragments informes.	8
	<u>Color vermell-marronós:</u>	
213	Fragment de vora.	1

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E.

Nivell

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
214	Fragment de base plana.	1
215-221	Fragments informes.	7
	<u>Color taronja:</u>	
222-223	Fragments de vores.	2
224-236	Fragments informes.	13
	<u>Color vermell-grogós:</u>	
237-239	Fragments de vores.	3
240-248	Fragments informes.	9
	<u>Color marró-negre:</u>	
249-250	Fragments informes.	2
	CERÀMICA POPULAR	
251-252	Fragments informes.	2
	TEULES	
253-259	Fragments.	7
	METALL	
	<u>Plom:</u>	
260	Bola esfèrica.	1
	<u>Ferro.</u>	
261	Clauet	
262-264	Fragments indeterminats.	3
	PEDRA	
265-266	Còdols amb morter.	
	OS FAUNA	
267	Falange	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS
Quadre U.E.

Sector
Nivell

Talla
H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
268	Fragment de costella.	1
269-270	Fragments.	2
	RESTES MALACOLÒGIQUES	
271-272	Cargols	
	MOSTRA DE CARBÓ VEGETAL	
273	Fragment de branca.	1
	PAVIMENT DE TERRA	
274	Fragment de paviment de terracuita.	
	MOSTRES DE TERRA	
275-277	Tres bossés.	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector,
 Quadre U.E. Nivell

Talla
 H- 278 al 291

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
278	Fragment infrome de color marró-vermellós.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
279	Fragment informe. Color verdós.	1
	TOTXO MODERN	
280	Fragment.	1
	RAJOLES	
281	Fragment del lateral. (s'en tira 1)	2
	TEULES	
283-285	Fragments de lateral (s'en tiren 29)	32
	DISC	
286	Fragment.	
	MORTER	
287	Fragments.	
	VIDRE MODERN	
288	Fragment informe.	
	OS FAUNA	
289	Ossos.	
	PLASTIC MODERN	
290	Fragment de vora de vas de plastic.	
	MOSTRA DE TERRA	
291	Una bossa.	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E.

Nivell

H- 292 al 509

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA DECORACIÓ BLAVA	
292	Fragments de vora de plat. Decoració de línies i ditades.	2
293	Fragments de vora d'escudella.	3
294-298	Fragments infomes amb decoració.	5
	PISA DECORADA EN BLAU I REFLEXES METAL·LICS	
249-301 i 299	Fragments de vora i fons de plat. Decoració exterior de reflexes i blau interior	3
	PISA BLANC ESTANNIFER	
302	Fragment de vora amb nansa d'una escudella.	1
303-304	Fragments de vora d'escudella.	2
305	Fragment de base d'escudella.	1
306	Fragment informe d'escudella.	1
307	Fragment de vora de plat.	1
	PISA VIDRIADA INTERIOR	
308	Fragment de vora de plat.	
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
309	Fragment de nansa i cos. Color verd.	1
310	Fragment informe. Color verdós.	
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
	<u>Color marró-grogós:</u>	
311	Fragment informe.	1
	<u>Color negre:</u>	
312	Fragment informe.	1
	<u>Color negre-verd:</u>	
313	Fragment informe.	1

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E.	Nivell	H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	<u>Color vermellós:</u>	
314	Fragment informe.	1
	<u>Color grogós:</u>	
315-316	Fragments informes.	2
	CERÀMICA INDETERMINADA VIDRIAT INTERIOR	
	<u>Color verdós:</u>	
317	Fragments de vora plana.	2
318	Fragments informes.	2
319	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
320	Fragment de vora. Amb engalva blanc.	1
321	Fragment de vora. Sense engalva.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
322	Fragment de vora d'olletal.	1
323-324	Fragments informes.	2
	DISC	
325	Fragment sobre teula.	1
	CERÀMICA POPULAR INDETERMINADA	
326	Fragments de vora.	2
327	Fragment indeterminat.	1
	RAJOLES	
328-330	Fragments (s'en tiren 16)	19
	TEULES	
331-340	Fragments (s'en tiren 236)	246

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS
Quadre U.E.

Sector
Nivell

Talla
H- 531 al 550

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA VIDRIADA INTERIOR	
532	Fragment de vora. color vermellós,	1
533	fragment informe. Color vermellós.	1
	RAJOLA	
534	Fragment.	1
	TEULA	
535	Fragment.	1
	OS FAUNA	
536-543	Ossos.	
	RESTES MALACOLOGICS	
544	Cargol.	
	VIDRE	
545	Fragment.	1
	FERRO	
546	Fragment arada	
547	Fragment.	
	FUSTA	
548	Fragment.	1
549		
	MOSTRA DE TERRA	
550	Una bossa.	

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E.	Nivell	H- 570 al 690

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	PISA	
570	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
571	Fragment informe. Color vermellós.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
572	Fragment de vora recta.	1
	RAJOLA	
573	Fragments.	
	TEULES	
574-579	Fragments amb laterals.	5
580-583	Fragments informes.	4
	ARREBOSSAT	
584	Fragments.	
	VIDRE	
585	Fragment de vora de secció triangular i coll.	1
	FERRO	
586-588	Fragments de clau.	3
690	Ganivet de ferro.	
	OS FAUNA	
589-682	Ossos.	
	ESCLÒFIA D'OU	
683	Fragments.	
	CARBÓ	
684-686	Tres pots.	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E.

Nivell

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
---------	-----------	--------

MOSTRA DE TERRA

687-689 Tres bosses.

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 14

Nivell

H- 691 al 814

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
691	Fragment de vora d'escudella, amb decoració lineal.	1
692	2 vores, 2 nanses, 3 basses, i 2 fragments informes.	9
693	4 vores, 2 basses, i 3 fragments informes. Decoració lineal.	9
694	Fragments de vores amb decoració lineal.	3
695	Fragment de vora d'escudella.	1
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
696	1 fragment de vora, i un fragment informe d'escudella.	2
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
697	Fragment de vora de cantir. Color verdós clar.	1
698	2 fragments informes i 3 fragments de vora. Color verdós clar.	5
699	Fragments d'ansa. Color verdós clar.	2
700	Broc de cantir. Color verd.	1
701	Fragment informe. Color verd oliva.	1
702	Fragment informe. Color verd oliva.	1
703	Fragment informe. Color marró.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
704	Fragment informe. Color marró.	1
705	Fragments d'ansa. Color marró.	2
706	Fragment de vora bifrida de plat. Color marró.	1
707	Fragment de vora esvasada de plat, amb perfil coronat.	1
708	Fragments de vora esvasada. Color marró fosc.	2
709	Fragment de base. Color vermellós.	
710	Fragment de vora d'olla.	1

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E.14	Nivell	H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
711-126	Fragments informes. CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	12
727-728	Fragments informes. CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	2
729	Fragments de broc de càntir.	3
730-743	Fragments informes. CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	14
744	Fragment informe. CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	1
745-746	Fragments informes. VIDRE	2
747	Tapadora.	1
748	Fragment de vora.	1
749	Fragments de coll.	2
750	Fragment informe de coll.	1
751	Fragments de vora.	
752	Fragment informe. ARREBOSSAT	1
753	Fragment MONEDES	
754-757	 METALL-FERRO	
758	Guadanya.	
759	Paleta.	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 14

Nivell

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
760	Fragment de ferradura.	1
761	Argolla.	
762	Fragment indeterminat amb forma de creu.	1
763-765	Claus.	3
766	"Canutillo"	
767-781	Fragments indeterminats.	15
	OS FAUNA	
782	Fragment de banya	1
783-784	Falanges.	
785-804	Ossos.	
	CUIR	
805-806	Fragments indeterminats.	2
807	PINYA	
	FUSTA	
808-812	Fragments indeterminats.	5
813	Restes indeterminades.	
	CARBÓ	
814		

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 14

Nivell

H- 815 al 866

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
815-816	Fragments de vora d'escudella.	2
817	Fragment de base d'escudella.	1
818	Fragment indeterminat amb decoració.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
819-821	Fragments informes. Color marró.	3
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
822-823	Fragments informes.	2
	CERÀMICA POPULAR	
824-825	Fragments informes.	2
	VIDRE	
826	Fragment informe.	1
	METALL-BRONZE	
827	Clau de corda.	1
828	Fragment de pany de porta.	1
	METALL-FERRO	
829	Tija d'una arada.	
830	Clau de porta.	
831	Fragment de ganivet.	1
832-833	Claus	
834	ESCLÒFIA D'OU	
	OS FAUNA	
835-865	Ossos.	
866	RESTES MALACOLÒGIQUES- Caragol.	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 24

Nivell

H- 867 al 1030

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA CATALANA DECORACIÓ EN VERD I MANGANÉS	
867	Fragment informe d'escudella.	1
	CERÀMICA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
868	Fragment de vora de plat.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
869	Fragment de vora de color vermellós, amb decoració marró.	1
870	Fragment de base plana, amb decoració groga,	
871	Fragment de vora de plat. Exterior vermellós, interior color crema.	1
872	Fragment informe de plat. Exterior vermellós, interior color crema.	1
	<u>Color crema</u>	
873	Fragment de vora plana de gibrell.	1
874	Fragment informe amb arrencament de nansa.	1
875-876	Fragments informes, amb decoració verda a l'exterior.	2
877-880	Fragments informes.	4
	<u>Color marró-vermellós:</u>	
881	Fragment de base plana.	1
882-885	Fragments informes de plat.	4
	<u>Color vermell-verdós.</u>	
886	Fragment de vora amb arrencament de nansa.	1
887-890	Fragments de vora.	4
	<u>Color marró:</u>	
891-893	Fragments informes.	3
	<u>Color vermellós:</u>	
894-895	Fragments de vora de plat.	2

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 24

Nivell

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ:	Fraga.
896	Fragment de vora d'olla.	1
897-903	Fragments informes.	7
	<u>Color verd:</u>	
904	Fragment de vora de vol.	1
	<u>Color marró-verdós:</u>	
905	Fragment de broc de canti.	1
	<u>Bicolor:</u>	
906	Fragment informe. Groc interior; vermell exterior.	1
907	Fragment informe. Blanc interior; vermellós exterior.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
	<u>Color vermell:</u>	
908-916	Fragmetns de vores.	9
917	Fragment de base plana.	1
918-929	Fragments informes.	11
949-958	Fragments informes.	10
	<u>Color marró-verdós:</u>	
930-931	Fragments informes.	2
	<u>Color marró:</u>	
932-933	Fragments de base plana.	2
	<u>Color marró-vermellós:</u>	
934	Fragment de base plana.	1
935-939	Fragments informes.	5
	<u>Color vermellós:</u>	
940-947	Fragments informes.	8

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 24

Nivell

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
948	Fragment de nansa.	1
	<u>Color verd:</u>	
959	Fragment de base plana.	1
960	Fragment de vora triangular.	1
961-974	Fragments informes.	14
	<u>Color groc:</u>	
975	Fragment informe.	1
	<u>Color marró-negre:</u>	
976	Fragment amb cocció reductora informe.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
977	Fragment de base amb repeu, amb engalva vermellisa interior.	1
978-989	Fragments informes.	12
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
990	Fragment informe amb engalva blanca inferior.	1
991	Fragment informe.	1
	TOTXO	
992-995	Fragments de totxo.	4
	RAJOLS	
996	Fragment d'arrodonit lateral.	1
997-998	Fragments decorats amb ditades.	2
999 1008	Fragments informes. (s'en tiren 32)	10
	TEULES	
1009 1018	Fragments informes (s'en tiren 49)	10

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 16 Nivell

Talla
 H- 1050 al 1096

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA IBÈRICA	
1050	Fragment informe bicolor.	1
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
1051 1054	Fragment de vora d'escudella.	4
1055 1058	Fragments informes d'escudella.	4
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
1059	Fragment de vora de color verd.	1
1060	Fragment de vora de tupí. Color marró-vermellós.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1061 1063	Fragments informes.	3
	RAJOLES	
1064 1068	Fragments.	5
	TEULES	
1069 1083	Fragments (s'en tiren 45)	15
	MORTER-ARREBOSSAT	
1084	Fragments (s'en tiren 4)	15
1089	Arrodonit de paret.	1
	MORTER	
1085	Fragments (s'en tiren 15)	10
	GUIX	
1086	Fragments.	4
	ESCLÒFIA D'OU	
1088	Fragments.	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 29 Nivell

Talla
 H- 1114 al 1208

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA DECORACIÓ EN VERD I MANGANÉS	
1114	Fragment informe, amb vidriat exterior.	1
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
1115 1116	Fragments informes.	2
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
1117	Fragments informes. Interior grogós-marró; exterior verd.	8
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
1118	Fragment de vora. Color verdós-melat.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1119	Fragment de vora, amb secció triangular.	1
1120 1126	Fragments informes.	7
1127	Fragments informes, amb dos fragments decorats.	12
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
1128 1129	Fragments informes.	2
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
1130	Fragments, amb una vora i dues bases, la resta informes.	12
1131	Fragmetns de dues bases i cinc informes.	7
	TEULES	
1132 1138	Fragments (s'en tiren 10)	7
	OS FAUNA	
1139 1200	Ossos	
	VIDRE	
1201 1202	Fragments.	2

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre, U.E. 29 Nivell

Talla
 H- 1253 al 1268

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
1253	Quatre vores, i cinc fragments decorats exteriors.	10
	CERÀMICA POPULAR VIDIRIADA	
1254	Fragment informe. Color grogós inteior, i verd exterior.	1
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
1255 1257	Fragments informes.	3
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
1258	Fragment informe.	1
	TEULES	
1259 1261	Fragments.	3
	VIDRE	
1262	Fragments amb decoració en relleu a la superfície.	
	OS FAUNA	
1263 1266	Ossos	
	MORTER	
1267	Fragment.	1
	CARBÓ	
1268	Un pot.	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
Quadre U.E. 29 Nivell

Talla
H- 1284 al 1292

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
1284 1285	Fragments informes.	2
	TEULES	
1286 1287	Fragments.	2
	MORTER-ARREBOSSAT	
1288	Fragmetns. (s'en tiren 15)	4
	OS FAUNA	
1289 1292	Ossos.	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 29

Nivell

H- 1320 al 1380

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
1320 1321	Fragments de vora de plat tallador.	2
1322	Fragment de base plana amb repeu.	1
1323 1324	Fragments informes.	2
	CERÀMICA POPULAR VIDRIAT INTERIOR	
	<u>Color vermellós:</u>	
1325 1326	Fragments de vores.	2
1327 1331	Fragments informes.	5
1332 1334	Un fragment de base; i dos fragments informes. Color verdós.	3
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
1335	Fragment de vora.	1
1336 1339	Fragments informes.	4
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1340	Fragment de base de plat.	1
1341 1342	Fragments informes amb decoració.	2
1343 1348	Fragments informes.	6
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
1349 1353	Fragments informes.	5
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
1354 1364	Fragments informes.	11
	TEULES	
1365 1369	Fragments informes (s'en tiren 18)	5
	MORTER	
1370	Framgent.	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E.: 29

Nivell

H- 1383 al 1414

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
1383	fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
1384	Fragment de vora. Color vermellós.	1
1385	Fragment informe. Color grogós.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
1386	Fragment de base plana amb repeu.	1
1387	Fragment decorat a l'exterior amb tornejat.	1
1388	Fragments informes.	5
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1389	Fragmetns informes.	2
1390		
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
1391	Fragmetns informes.	3
1393		
	CERÀMICA COCCIÓ REDUCTORA	
1394	Fragment informe.	1
	TEULES	
1395	Fragments. (s'en tiren 7)	4
1398		
	VIDRE	
1399	Fragments.	9
	OS FAUNA	
1400	Fragments.	13
1412		
	CARBÓ	
1413	Fragments.	
1414	MOSTRA TERRA (Una bossa)	

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN. HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E. 4	Nivell	H- 1415 al 1469

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
1415	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTEIRIOR	
1416 1427	Fragments informes. Color vermellós.	12
	CERÀMICA COMÚ COCCIÓ OXIDANT	
1428	Fragment informe.	1
	CERÀMICA COMÚ COCCIÓ REDUCTORA	
1429	Fragment informe.	1
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
1430	Fragment informe.	1
	RAJOLES	
1431 1435	Fragments.	5
	TEULES	
1436 1451	Fragments.	16
	ARREBOSSAT	
1452 1453	Fragments.	2
	MORTER	
1454	Fragment.	1
	VIDRE	
1455 1456	Fragments informes.	2
	OS FAUNA	
1457 1466	Fragments.	10
	ESCLOFIA D'OU	
1467	Fragments.	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 29

Nivell

H- 1474 al 1476

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
	CARBÓ	
1474	Un pot	
	MOSTRA DE TERRA	
1475	Una bossa.	
	MOSTRA DE CENDRES	
1476	1 pot	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 29 Nivell

Talla
 H- 1642 al 1694

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
	PISA CATALANA DECORACIÓ EN VERD I MANGANÉS	
1642	Fragments de vora de plat.	4
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
1643	Fragment de vora d'escudella.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
1644	Fragments de vora de gibrell. Color verdós.	4
1645	Fragments de vora d'olla. Color verd-marronós.	2
1646	Fragment informe. Color vermellós.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1647 1651	Fragments informes.	5
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
1652	Fragment informe.	1
	RAJOLA	
1653	Fragment.	1
	TEULES	
1654 1683	Fragments (s'en tiren 22)	29
	MORTER	
1684	Fragments.	3
	VIDRE	
1685	Fragment de vora.	1
1686	Fragments informes.	2
	OS FAUNA	
1687 1692	Ossos.	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
Quadre U.E. 29 Nivell

Talla
H- 1695 al 1717

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1695	Fragment informe.	1
	TEULES	
1696 1711	Fragments (s'en tiren 10)	16
	MORTER	
1712	Fragment.	1
	OS FAUNA	
1713 1716	Ossos.	
	MOSTRA DE TERRA	
1717	Una bossa.	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 29 Nivell

Talla
 H- 1776 al 1810

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA BLANC ESTANNIFER	
1776	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
1777	Fragments informes. Color melat-marronós interior; verdós exterior.	2
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1778 1783	Fragments informes.	6
1784	26 fragments informes; 2 bases; i un perfil d'olla.	29
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
1785 1786	Fragment informe.	2
	DISC	
1787	Disc de pisa catalana blanc estannifer (26mm)	1
1788	Disc de ceràmica popular cocció oxidant. (34mm)	1
1789	Disc de teula. (90mm)	1
	RAJOLA	
1790	Fragment informe.	1
	TEULA	
1791 1795	Fragments.	5
	MORTER	
1796	Fragments. (s'en tiren 43)	7
	FERRO	
1797	Fragment de tija de clau.	1
	OS FAUNA	
1798 1810	Ossos.	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 29 Nivell

Talla
 H- 1811 al 1839

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
1811	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1812 1813	Fragments informes.	2
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
1814 1815	Fragments de base plana d'olla.	2
1816 1817	Fragments informes.	2
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
1818	Frag. informe	
	DISC	
1819	Disc de teula (90 mm)	1
	TEULA	
1820	Fragment de lateral.	1
	MORTER	
1821	Fragments.	5
	OS FAUNA	
1822 1837	Fragments.	16
	VIDRE	
1838	Fragments.	2
	ESCLÒFIA D'OU	
1839	Fragments.	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E.

Nivell

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ:	Fraga.
1863	Fragment informè.	1
	<u>Color marronós</u>	
1864	Fragment de vora.	1
	<u>Color vermellós</u>	
1865	Fragment de vora.	1
1866 1879	Fragments informes.	4
	<u>Color marró</u>	
1870 1871	Fragments informes.	2
	<u>Color verd</u>	
1872	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
1873	Fragment de vora.	1
1874	Fragment informè.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1876	Fragment informe.	1
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
1875	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
1877	Fragment informe.	1
	TOTXOS	
1878 1879	Fragments.	2
	RAJOLES	
1880 1886	Fragments.	7

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS
 Quadre U.E.

Sector
 Nivell

Talla
 H- 1994 al 2084

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA DECORACIÓ EN VERD I MANGANÉS	
1994 1995	Fragments de vora de plat tallador.	2
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
1996	Fragment de vora d'escudella.	1
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
1997	Fragments de base.	6
1998 2003	Fragments informes.	7
	CERÀMICA POPULAR VIDIRADA INTERIOR	
2004 2005	Fragment informe. Color vermellós.	2
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2006 2007	Fragments informes.	2
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
2008 2010	Fragments informes.	3
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
2011	Fragment de nansa.	1
2012 2022	Fragments informes.	11
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
2023 2028	Fragments informes.	6
	RAJOLES	
2029 2030	Fragments informes.	2
	TEULES	
2031 2047	Fragments. (s'en tiren 40)	17
	MORTER	
2048	Fragments.	7

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. Nivell

Talla
 H- 2092 al 2108

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
2092	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2093	Fragment de vora. Color verd.	1
2094	Fragment informe. Color grogós.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIAD INTERIOR	
2095	Fragment informe. Color verd.	1
2096	Fragment informe. Color marronós.	1
	RAJOLES	
2097 2099	Fragments.	3
	TEULES	
2100 2103	Fragments.	4
	MORTER	
2104	Fragment.	1
	VIDRE	
2105	Fragment informe.	1
	FERRO	
2106	Clau.	1
2107	Fragments informes.	6
	MOSTRA DE TERRA	
2108	Una bossa.	

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 48 Nivell

Talla
 H- 2109 al 2268

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
2109	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA DECORADA	
	<u>Color grogós</u>	
2110	Perfil de test. Decoració en verd i marró al cos i a la vora irregular.	1
	<u>Color marró</u>	
2111	Fragments de plat (1 base i 3 vores). Decoració en marró fosc.	4
	<u>Color vermellós</u>	
2112	Fragments de vora de plat. Decoració en puntets grocs a la vora.	4
2113	Fragments de vora. Decoració amb taques de groc.	2
2114	Fragment de vora amb decoració groga a la vora.	1
2115	Fragment de vora amb decoració groga.	1
2116	Fragment de vora de plat. Decoració puntejada groga .	1
2117	Fragment de vora. Decoració puntejada en marró.	1
2118	Fragment de vora. Decoració en taques marrons.	1
2119	Fragment de base. Decoració en taques grogues.	1
2120	Fragment informe. Decoració en taques grogues.	1
2121	Fragment informe. Decoració en taques marrons.	1
	<u>Color marró-verdós</u>	
2122	Fragments de gibrell. (3 vores i 2 fragments informes) Decoració taques marrons	5
	<u>Color verdós</u>	
2123	Fragment de vora. Decoració amb taques grogues.	1
2124	Fragment informe. Decoració amb taques grogues.	1

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. 48 Nivell

Talla
 H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	<u>Color verd</u>	
2125	Fragment de vora. Decoració en puntejat groc a la vora.	1
	<u>Color groc-crema</u>	
2126	Fragment de base, Decoració de taques verdes .	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
2127	Fragment de base amb repeu de colador. Color vermellós.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2128	Fragment de vora. Color ocre.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
	<u>Color vermellós</u>	
2129 2145	Fragments de vora.	17
2146	Fragment de base.	1
2147 2161	Fragments informes.	15
	<u>Color marronós</u>	
2162 2164	Fragments de vora.	3
2165	Fragments de vora.	2
2166 2172	Fragments informes.	7
2173	Fragment de broc de canti.	1
2174	Fragment de nansa.	1
	<u>Color verdós</u>	
2175	Fragments de vora i arrencament de nansa.	2
2176	Fragments informes.	2
2177 2178	Fragments informes.	2
2179	Fragment de base amb repeu anular.	1

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 48

Nivell

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
2180	Fragment de base.	1
	<u>Color ocre</u>	
2181	Fragment de base amb repeu.	1
	<u>Color verd poma</u>	
2182	Fragment de base.	1
2183	Fragment informe.	1
	<u>Color marró-fosc</u>	
2184	Fragment informe.	1
	<u>Color acarbassat</u>	
2185	Fragment informe.	1
	<u>Color crema</u>	
2186 2187	Fragments informes.	2
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2188	Fragment de base i perfil amb regalim.	1
2189 2190	Fragments informes amb regalim.	2
2191	Fragment de base.	1
2192	Fragment informe amb arrencament de nansa.	1
2193 2194	Fragments informes.	2
	RAJÓLES	
2195 2211	Fragments informes.	17
	TOTXOS	
2212 2215	Fragments.	5
	TEULES	
2216 2233	Fragments.	18

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E. 48	Nivell	H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	MORTER	
2234	Fragmetns.	
	ARREBOSSAT	
2235	Fragments.	
	PEDRA VIDRIADA	
2236	Pedra vidriada en color verd.	
	VIDRE	
2237	Fragment informe.	1
	MONEDA	
2238	Una moneda.	
	ESCÒRIA DE FERRO	
2239	Fragments.	10
	OS FAUNA	
2240 2263	Fragments.	24
	FUSTA	
2264	Fragment.	1
	FUSTA CREMADA	
2265	Fragment.	1
	CARBÓ	
2266	Fragments.	2
	MOSTRA DE TERRA	
2267	Una bossa.	
	TÀPIA	
2268	Fragment.	1

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E. 4	Nivell	H- 2280 al 2340

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
2280	Fragment de perfil.	1
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
2281	Fragment de base.	1
2282	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA DECORADA	
2283	Fragment de vora.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
	<u>Color vermellós</u>	
2284 2285	Fragments de vores.	2
2286	Fragment de base.	1
2287	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
	<u>Color marró-verdós</u>	
2288	Fragment de vora.	1
2289	Fragments informes, amb decoració incisa exterior.	2
	<u>Verd oliva</u>	
2290 2296	Fragments informes, i 1 fragment de base plana.	7
	<u>Color marró</u>	
2297	Fragment informe.	1
	<u>Color vermellós</u>	
2298	Fragment informe.	1
	<u>Color indeterminat</u>	
2299	Fragment informe.	1

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E. 4	Nivell	H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2300	Fragment informe amb engalva blanc.	1
2301	Fragment de nansa.	1
2302	Fragment informe.	1
	RAJOLES	
2303 2306	Fragments.	4
	TOTXOS	
2307 2309	Fragments.	3
	TEULES	
2310 2329	Fragments. (s'en tiren 47)	20
	ESTUC	
2330	Fragments pintats.	3
2331	Fragments.	4
	FERRO	
2332	Ferradura.	1
2333	Fragment de ferradura.	1
2334	Llima.	
	OS FAUNA	
2335 2338	Ossos.	
	CENDRES	
2339	Una bossa i un pot.	
	MOSTRA DE TERRA	
2340	Una bossa.	

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E. 41	Nivell	H- 2362 al 2392

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
	PISA	
2362	Fragment de vora.	1
2363	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA DECORADA	
2364	Fragment informe bicolor (crema i marró). Decoració de taques grogues.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2365	Fragment de vora amb forats circulars. Color crema.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2366	Fragment informe. Color crema a l'interior, i marró a l'exterior.	1
	RAJOLA VIDRIADA	
2367	Fragment informe decorat.	1
	<u>Color verd clar</u>	
2368	Fragments.	2
2369		
	<u>Color verd fosc</u>	
2370	Fragments.	3
2372		
	<u>Color blanc</u>	
2373	Fragments.	6
2376		
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2377	Fragment informe.	1
2378	Fragment informe indeterminat.	1
	TEULES	
2379	Fragments.	4
2382		
	RAJOLA MODERNA	
2383	Fragment informe.	1

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E. 41	Nivell	H- 2394 al 2420

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
2394	Fragment de vora.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2395	Fragment de vora. Color marró.	1
2396	Fragment de nansa.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2397	Fragment de vora. color marró fosc.	1
2398	Fragment de vora. Color marró fosc.	1
2399	Fragment de vora. Color marró fosc.	1
2400	Fragment de vora. color marró fosc.	1
2401 2403	Fragments informes.	3
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2404 2407	Fragments informes.	4
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
2408	Fragment informe.	1
	RAJOLA	
2409 2410	Fragments.	2
	TEULES	
2411 2417	fragments.	7
	MORTER-ARREBOSSAT	
2418	Fragment.	1
	FERRO	
2419	Fragment.	1
2420	MOSTRA DE TERRA	

JACIMENT

MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS

Sector

Talla

Quadre

U.E. 41

Nivell

H- 2433 al 2497

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA DECORADA	
2433	2 fragments de base, i 1 vora.	3
2434	7 fragmentns de vora, i 10 fragments informes. Color marró fosc. (=2441)	17
2435	Fragment de vora. Color marró clar.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2436	2 fragments de vora, i 1 fragment informe. Color marró.	3
2437	Fragment informe. Color marró.	1
2438	Fragment informe. Color groc.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
2439	Fragments informes. Color marró clar.	2
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2440	Fragment de vora. Color marró.	1
2441	Fragment de vora. (=2434)	1
2442		2
2443	Fragments de vora. Color marró.	
2444	Fragments informes. Color marró.	10
2453		
2454	Fragment de base. Color marró.	1
2455		3
2457	Fragments informes. Color marró.	
2458	Fragment de base. Color marró-verdós.	1
2459	Fragment informe. Color marró-verdós.	1
2460		3
2462	Fragments informes. Color verd fosc.	
2463	Fragment informe. Color groc.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2464	Fragment informe amb engalva.	1
2465		7
2471	Fragments informes.	

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre	U.E. 4	Nivell	H- 2556 al 2597

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA DECORADA	
2556	Fragment informe. Color marronós a l'interior amb decoració en groc.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2557	Fragment de base. Color vermellós.	1
2558	Fragment informe. Color vermellós.	1
2559	Fragment informe. Color groc.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2560	Fragment informe. Color marronós.	1
2561	Fragment informe. Color marronós.	1
2562	Fragment informe. Color marronós.	1
2463	Fragment informe. Color vermellós.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2564	Fragment informe.	1
	RAJOLES	
2565 2578	Fragments.	14
	TEULES	
2579 2587	Fragments.	9
	ESTUC	
2588	Fragments.	1
	GUIX	
2589	Fragments.	5
	MORTER-ARREBOSSAT	
2590	Fragments.	5

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS SECTOR

Talla

Quadre

U.3.

NIVELL

H- 2652 al 2671

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	-
	<u>Decorada:</u>	
2652	Fragments de plat amb decoració en relleu groc. Color vermellós. (3 vores, 1 base, 2 informes)	6
2653	Fragments de plat amb decoració en relleu groc. Color vermellós. (2 vores, 2 bases, 1 informe)	5
	<u>No decorada. Color vermellós:</u>	
2654	Fragments de plat. (1 vora i 2 informes).	3
2655	Fragment de vora de plat en secció triangular. Color groc.	1
2656	Framgent informe.	1
	<u>Color verdós-marró:</u>	
2657	Fragment de base.	1
2658 2659	Fragments informes.	2
	CERÀMICA POPULAR COMÚ	
2660	Fragment de nansa en secció triangular. Presenta regalim.	1
	TOTXOS	
2661	Fragment.	1
	RAJOLES	
2662 2665	Fragments de rajoles.	4
	TEULES	
2666 2668	Fragments.	3
	MORTER	
2669	Fragment.	1
	FERRO	
2670 2671	Fragments de claus.	2

JACIMENT	MASIA TORRE MOSSÈN HOMS	SECTOR	Talla
Quadre	U.E. 29	NIVELL	H- 2672 al 2684

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2672	Fragment informe. Exterior de color verdós; interior de color ocre-marronós.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2673 2674	Fragments informes. Color vermellós.	2
	CERÀMICA POPULAR COMÚ COCCIÓ OXIDANT	
2675	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR COMÚ COCCIÓ REDUCTORA	
2676	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
2677 2678	Fragments informes.	2
	RAJOLA	
2679	Fragment.	1
	TEULES	
2680 2681	Fragments. (s'en tiren 3)	2
	MORTER-ARREBOSSAT	
2682	Fragments.	2
	OS FAUNA	
2683	Fragment.	1
	VIDRE	
2684	Fragment informe.	1

JACIMENT

MASIA TORRE MOSSÈN HOMS

SECTOR

Talla

Quadre

U.E.

NIVELL

H-2723 al 2755

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga
	ESCLOFIA D'OU	
2723	Fragments. Un pot.	
	OS FAUNA	
2724 2748	Un pot.	
	RESTES MALACOLÒGICS	
2750 2755	Fragments.	6

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS SECTOR
 Quadre U.E. 22 NIVELL

Talla
 H- 2767 al 2803

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
	PISA CATALANA DECORACIÓ EN VERD I MANGANÉS	-
2767	Fragment de vora de plat.	1
2768	Fragment informe de plat.	1
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
2769 2770	Fragments informes de plat.	2
2771	Fragment informe d'escudella.	1
	PISA DECORACIÓ EN REFLEXES METALLICS	
2772	Fragment de vora d'escudella.	1
2773	Fragment de perfil d'escudella.	1
	PISA DECORACIÓ BLAU I REFLEXES	
2774	Fragment de base d'escudella.	1
2775	Fragment informe de plat.	1
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
2776	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2777	Fragment de vora. Color verd.	1
2778	Fragment informe. Color verd exterior; grogós interior.	1
2779 2780	Fragments informe. Color verd exterior; verdós interior.	2
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
2781	Fragment de broc.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2782	Fragment vora de plat. Color vermellós.	1
2783	Fragment informe de plat. Color vermellós.	1
2784 2785	Fragments informes. Color marronós-verdós.	2

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS SECTOR

Talla

Quadre U.E. 22 NIVELL

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
2786	Fragment de vora d'olla. Color verd.	1
2787	Fragment informe. Color verd-groc.	1
2788		
CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA		
2789 2791	Fragments informes.	3
CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT		
2792	Fragment de vora	1
2793	Fragment de vora d'olla.	1
2794	Fragment de base plana.	1
2795	Fragment informe.	1
TEULES		
2796 2798	Fragments.	3
PEDRA		
2799	Fragment indeterminat.	1
2803	Fragment de columna.	1
OS FAUNA		
2800 2802	Ossos.	

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS SECTOR

Talla

Quadre U.E. NIVELL

H- 2804 al 2914

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frgs.
	PISA CATALANA DECORACIÓ EN VERD I MANGANÉS	
2804	Fragment de perfil de plat tallador. Motiu central.	1
2805	Fragment de vora de plat tallador.	1
2806	Fragment de vora de plat.	1
	PISA CATALANA DECORACIÓ EN MANGANÉS	
2807	Fragment de plat tallador. Motiu central.	1
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
2808	Frg. base d'escudella	1
2809	Frgs. informes	2
2810		
	PISA DECORADA EN REFLEXES METAL·LICS	
2812	Perfil d'escudella	2
	PISA DECORADA EN BLAU CATALA	
2812	Fragment de vora d'escudella.	1
2813	Fragment de vora de plat.	1
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
2814	Fragment de vora d'escudella.	1
2815	Fragment de vora de plat de peix.	1
2816	Fragment de vora de plat tallador.	1
2817	Fragment de vora de palt.	1
2818	Fragment de peu.	1
2819	Fragments informes.	2
2820	Frag. de carena	1
2821	Fragment informe d'escudella.	1

JACIMENT	MASIA TORRE MOSSÈN HOMS	SECTOR	Talla
	Quadre	U.E.	H-
		NIVELL	

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA DECORADA	
2822	Fragment de vora de plat. Decoració groga sobre fons vermellós.	1
2823	Fragment de . Vidriat de color verd. Cocció reductora.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2824 2831	Fragments de vores. color vermellós.	8
2832 2838	Fragments informes. Color vermellós.	7
	<u>Color marró</u>	
2839 2840	Fragments de plat.	2
	<u>Color verdós:</u>	
2841	Fragment de vora de plat.	1
2842 2843	Fragments de vora d'olla.	2
2844 2845	Fragments informes.	2
2846	Fragment de vora de plat.	1
2847	Fragment de base plana.	1
2848	Fragment d'arrencament de nansa.	1
2849 2850	Fragments de de plat.	2
	<u>Color verd-negre:</u>	
2851 2852	Fragments de base plana.	2
	<u>Color verd-melat:</u>	
2853	Fragment de peu anular.	1
2854 2855	Fragments informes.	2
	<u>Color groc:</u>	
2856	Fragment de vora de gibrell.	1

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS

SECTOR

Talla

Quadre

U.E.

NIVELL

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2860	Fragment informe. Amb engalba.	1
2861 2863	Fragments informes.	3
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
2864	Fragment de vora.	1
2865	Fragment de base plana.	1
2866 2868	Fragments informes	3
2869 2891		23
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
2892 2894	Fragment de base plana.	3
2895	Fragment informe.	1
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
2896 2898	Fragments de vora.	3
2899 2900	Fragments informes.	2
	CANALITZACIONS	
2902 2903	Fragments.	2
	TEULES	
2904 2908	Fragments.	5
	FERRO	
2909	Fragment indeterminat. Possible ganivet.	1
	VIDRE	
2910	Peu amb motllura de copa.	1
2911	Fragment informe.	1
	OS FAUNA	
2912 2914	Os	

JACIMENT	MASIA TORRE MOSSÈN HOMS	SECTOR	Talla
	Quadre	U.E.	H- 2915 al 2953
		NIVELL	

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
2915 2917	Fragments de vora d'escudella.	3
2918 2919	Fragments de vora de plat de peix.	2
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
2920	Fragment de vora de plat. Color verd.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2921	Fragment de vora d'olla. Color vermellós.	1
2922	Fragment informe. Color verdós.	1
2923 2924	Fragments informes. Color vermellós.	2
2925	Fragment informe. Color verdós.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
2926	Fragment informe.	1
2928	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
2929 2931	Fragments	3
2932 2944	Fragments informes.	13
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
2945 2947	Fragments informes.	4
2927	Fragment informe.	1
2939	Fragment informe.	1
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
2948 2952	Fragments informes.	4
	TEULA	
2953	Fragment.	1

JACIMENT	MASIA TORRE MOSSÈN HOMS	SECTOR	Talla
	Quadre	U.E.	H- 2954 al 2975
		NIVELL	

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
2954 2955	Fragments de vores.	2
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
2956	Fragment de vora. Color verdós.	1
2957	Fragment de base. Color verdós.	1
	CERÀMICA POPULAR COMÚ COCCIÓ OXIDANT	
2958	Fragment de vora.	1
2959 2962	Fragments informes.	4
	CERÀMICA POPULAR COMÚ COCCIÓ REDUCTORA	
2963	Fragment de vora.	1
2964 2967	Fragments informes.	4
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ OXIDANT	
2968	Fragment informe.	1
	CERÀMICA GROLLERA COCCIÓ REDUCTORA	
2969 2971	Fragments informes.	3
	TEULES	
2972 2973	Fragments.	2
	FERRO	
2974	Fragment indeterminat.	1
	CARBÓ	
2975	Un pot.	

JACIMENT	MASIA TORRE MOSSÈN HOMS	SECTOR	Talla
	Quadre	U.E.	H- 3025 al 3060

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
	PISA CATALANA DECORACIÓ EN MANGANÉS	
3025	Fragment de vora d'escudella.	1
3026	Fragment de vora de plat.	1
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
3027	Fragment de vora de plat.	1
3028 3029	Fragments indeterminats.	2
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
3030	Fragment de vora de plat.	1
3031	Fragment indeterminat.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA	
3032	Fragment de vora d'escudella,	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA EXTERIOR	
3033	Broc de cantir. Colro verd.	1
3034 3037	Framgents informes.	4
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
3038 3043	Fragments informes. Color marró.	6
3044	Fragment informe. Color verd.	1
	CERÀMICA POPULAR AMB ENGALBA	
3045	Framgent indeterminat.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
3046 3047	Un fragment de vora i un frgament informe.	2
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
3048 3049	Fragments de base.	2

JACIMENT

MASIA TORRE MOSSÈN HOMS

SECTOR

Talla

Quadre

U.E.

NIVELL

H-3063

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
---------	-----------	--------

	MOSTRA DE TERRA	
--	-----------------	--

3063	Una bossa.	
------	------------	--

JACIMENT	MASIA TORRE MOSSÈN HOMS	SECTOR	Talla
	Quadre	U.E.	H- 3116 al 3138

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
---------	-----------	--------

	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
--	-------------------------------	--

3116	Fragment de base.	1
------	-------------------	---

	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
--	------------------------------------	--

3117	Fragments de vora de gibrell. Decoració marró sobre fons groc.	3
------	--	---

3118	Fragments informes. Decoració verda sobre fons groc.	2
------	--	---

3119	Fragment de base. Color marró-vermellós.	1
------	--	---

3120	Fragment informe. Color marronós.	1
------	-----------------------------------	---

	TEULES	
--	--------	--

3121 3129	Fragments.	9
--------------	------------	---

	ARREBOSSAT	
--	------------	--

3130 3134	Fragments.	3
--------------	------------	---

	TÀPIA	
--	-------	--

3135	Fragments.	4
------	------------	---

	FERRO	
--	-------	--

3136	Bisagra de porta.	
------	-------------------	--

	FUSTA	
--	-------	--

3137 3138	Fragments.	2
--------------	------------	---

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

JACIMENT	MASIA TORRE MOSSÈN HOMS	SECTOR	Talla
Quadre	U.E.	NIVELL	H- 3139 al 3179

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga.
	CERÀMICA IBERICA BICOLOR	
3139	Fragment informe.	1
	PISA CATALANA DECORACIÓ EN VERD I MANGANÉS	
3140	Fragment de vora.	1
	PISA CATALANA DECORACIÓ BLAVA	
3141	Fragment de fons de plat.	1
	PISA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
3142	Fragment de nansa d'orelleta d'escudella.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
3143	Fragments indeterminats (canalització). Color verdós.	4
3144 3146	Fragments informes. Color verdós.	3
3147	Fragment informe. Color vermellós.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ OXIDANT	
3148	Fragment informe. Regalim.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA	
3149	Fragment informe.	1
	CERÀMICA INDETERMINADA	
3150	Fragments informes.	2
	RAJOLES	
3151 3153	Fragments.	3
	TEULES	
3154 3174	Fragments.	21
	GUIX	
3175	Fragments.	

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS

SECTOR

Talla

Quadre

U.E.

NIVELL

H-

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
	FERRO	
3175	Fragment indeterminat.	1
	OS FAUNA	
3177 3178	Ossos.	
	CARBÓ VEGETAL	
3179	Fragment.	1

JACIMENT

MASIA TORRE MOSSÈN HOMS

SECTOR

Talla

Quadre

U.E.

NIVELL

H- 3180 al 3197

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
	PISA s.XIX	
3180	Fragments de vora de plat.	2
3181	Fragment de base.	1
3182	Fragment informe.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA DECORADA	
3183	Fragments de vora de plat. Decoració en groc sobre fons marronós.	2
3184	Fragment de vora de palt. Decoració groga sobre fons vermellós	1
3185	Fragment de base. Color marronós.	1
	CERÀMICA POPULAR VIDRIADA INTERIOR	
3186	Fragment de base. colro verdós.	1
3187	Fragment informe. Color verd-negre.	1
	RAJOLES	
3188 3189	Fragments.	2
	TEULES	
3190 3191	Fragments.	2
	ARREBOSSAT	
3192	Fragment.	1
	GUIX	
3193	Fragment.	1
	FERRO	
3194	Fragments ondeterminats.	2
	VIDRE	
3195	Fragment informe.	1

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS SECTOR

Talla

Quadre U.E. NIVELL

H- 3208 al 3209

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraga
---------	-----------	-------

RAJOLES

3208 Una rajola (305x150x30mm)

3209 una rajola (305x150x30mm)

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS SECTOR

Talla

Quadre U.E. NIVELL

H- 3236

Nº INV. DEFINICIÓ Frags.

TOTXO

3236 Fragments (300x145x65)

3

JACIMENT MASIA TORRE MOSSÈN HOMS	SECTOR	Talla
Quadre U.E.	NIVELL	H- 3243

Nº INV.	DEFINICIÓ	Frag.
---------	-----------	-------

	RAJOLA	
--	--------	--

3243	1 rajola.	
------	-----------	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

JACIMENT

MASIA TORRE MOSSÈN HOMS

SECTOR

Talla

Quadre

U.E.

NIVELL

H- 3265

Nº INV. DEFINICIÓ: Fraga.

FERRO

3265 1 chapa de pany.

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre U.E. Nivell

Talla
 H- 1 al 201

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
	CERÀMICA CATALANA DECORACIÓ REFLEXES METÀLLICS	
1	Fragment de nansa d'orelleta d'escudella	1
	CERÀMICA CATALANA DECORACIÓ BLAVA. SÈRIE D'ORLES DIVERSES	
2 -4	Perfils d'escudella amb nansa d'orelleta. Motiu central: caseta	3
5-6	Perfils d'escudella amb nansa d'orelleta. Creu central i motius vegetals.	2
7-8	Base i fragment de base d'escudella. Creu central i motius vegetals.	2
9-10	Perfils d'escudella amb nansa d'orelleta. Motiu central: creu de 8 punts i motius vegetals.	2
11-17	Perfils i fragments de base d'escudella. Motiu central: flor.	7
18	Escudella amb nanses d'orelletes. Motiu central: creu i angles.	1
19-20	Perfils d'escudella. Motiu central: creu i angles.	2
21	Perfil d'escudella amb nansa d'orelleta. Motiu central de tema vegetal.	1
22	Fragment de base d'escudella. Motiu central de tema vegetal	1
23	Perfil d'escudella. Motiu central de tema vegetal.	1
24-25	Fragment de base d'escudella. Motiu central de tema vegetal.	2
26-30	Fragments vores i nanses d'escudella.	5
31-41	Fragments de vores.	11
	CERÀMICA CATALANA DECORACIÓ BLAVA. SÈRIE DE LA DITADA	
42	Fragment de plat.	1
43	Fragment de base plana i peu de copa.	1
	CERÀMICA CATALANA DECORACIÓ BLAVA. SÈRIE INFLUÈNCIA FRANCESA	
44	Plat fragmentat.	2
45-46	Fragments de vores de plat.	2
47	Fragment de vora de plat.	1

JACIMENT. MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre POU U.E. 47 Nivell

Talla
 H89-1 al 201

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fragm.
	CERÀMICA CATALANA BLANC ESTANNIFER	
48	Fragment de base indeterminat.	1
	CERÀMICA POPULAR CATALANA. VIDRIAT EXTERIOR	
49	Cos superior de cantir. Color marró-vermellós.	4
50	Fragment de vora amb encaix interior. Color grogenc.	1
51	Fragment de vora amb arrancament de nansa. Color verdós.	1
52	Fragment informe amb forat irregular. Color marró-vermellós.	1
53-55	Fragments informés.	3
	CERÀMICA POPULAR CATALANA VIDRIADA INTERIOR DECORACIÓ POLÍCROMA	
56-57	Fragments de plat. Sobre fons groc motiu floral verd i vermellós.	2
58	Fragment de vora de plat. Sobre fons groc motiu floral vermell i verdós.	1
	CERÀMICA POPULAR CATALANA VIDRIADA INTERIOR	
	Vora llisa:	
59	Fragment de plat. 1/3 amb peu anular. Color marró.	1
	Vora acanalada:	
60-65	Fragments de vora de plat. Color vermellós.	6
66-69	Fragments de vora de plat. Color marronós.	4
	Vora amb llavi aixecat:	
70	Fragments de plat (1/3). Color vermellós.	5
71	Fragments de plat (3/4). Color vermellós.	2
72	Fragment de plat (1/3). Color marró-verdós.	1
73	Perfil de plat. Color vermellós-verdós.	1
74	Fragment de vora. Color vermellós-verdós.	1

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre POU U.E. 47 Nivell

Talla
 H89-1 al 201

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
75	Fragment de vora de plat. Color vermellós-verdós.	1
76	Fragment de vora de plat. Color verdós.	1
77	Fragment de vora de plat (2/3). Color vermell.	2
78-80	Fragments de vores. Color vermellós.	3
81	Fragment de vora iridescent.	1
	Doble vora:	
82-84	Fragments de vores. Color vermell.	3
	Vora d'ala ample:	
85	Fragments de vora de plat (2/3). Color verdós.	4
86	Fragments de plat. Color vermellós.	2
87-90	Fragments de vores de plat.	4
91-92	Fragments de vores. Color verdós.	2
	Plats de vora aixecada:	
93-95	Fragments de vores. Color vermellós.	3
	Plats de vora recte:	
96	Fragment de vora. Decoració en ondes.	1
	CASSOLES DE VORA TANCADA	
97-98	Fragments de vora. Color verdós-marró.	2
99-100	Fragments de vores. Color vermell.	2
100 102	Fragments de vores. Color marró fosc.	3
103	Fragment de color marróclar.	1
	CASSOLES DE VORA RECTA	
194	Fragment de vora i nansa. Color vermell.	1

JACIMENT MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS Sector
 Quadre POU U.E. 47 Nivell

Talla
 H89-1 al 201

Nº INV.	DEFINICIÓ	Fraqs.
105 106	Fragments de vores. Color vermell.	2
	CASSOLES DE VORA EXVASADA	
107	(1/3) Vora, nansa i abocador. Color vermell.	1
108	Fragment de vora i part de nansa. Color vermell.	1
	CASSOLES DE VORA PLANA	
109 110	Fragments de vores. Color vermell.	2
	TUPINS O GERRES	
	Amb nansa:	
111 113	Fragments de vores. Color verdós.	3
114 115	Fragments de vores. vermellós.	2
	Sense nansa:	
116 117	Fragments de vores. Color marró fosc.	2
118 121	Fragments de vores. Color vermellós.	4
122 124	Fragments de vores. Color verdós.	3
	Plats de base plana:	
125 127	Fragments de base de plat. Color vermellós.	3
128 129	Fragments de base de plat. Color verdós.	2
130	Fragment de base de plat. Color marró.	1
131	Fragment de base de plat. Color melat.	1
132 133	Fragments de base de plat. Colr mermellós-marronós i puntejat negre.	2
	Gerres de base plana:	
134 136	Fragment de base. Color verd oliva.	3
137	Fragment de base. Color vermellós.	1

JACIMENT	MASIA-TORRE MOSSÈN HOMS	Sector	Talla
Quadre POU	U.E. 47	Nivell	H89-1 al 201

Nº INV.	DEFINICIÓ:	Fragm.
138	Fragment de base. Color melat-grogenc.	1
139	Fragment de base.	1
140	Fragment de base i cos. Color vermellós i puntillat negre.	1
	Bases de repeu pla:	
141	Fragment de base. Color marró i puntillat negre.	1
	Base de fons aixecat:	
142	Fragment de base de gerra. Color vermell.	1
	Base de peu anular:	
143	Fragment de base de peu anular.	1
	CERÀMICA POPULAR COCCIÓ REDUCTORA. VIDRIAT INTERIOR	
144	Fragment de base plana de gerra. Color negre.	1
	Color vermellós:	
145	Fragments informes.	17
161	Color verdós:	
162	Fragments informes.	9
170	Color marró-vermell:	
171	Fragments informes.	3
173	Color melat:	
174	Fragments informes.	3
176	Color marró-fosc:	
177	Fragments informes.	2
178	Color grogós:	
179	Fragments informe.	

